

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

RASA JANKEVIČIENĖ

Edukologijos magistrantūros studentė

**TĖVŲ ŠVIETIMO TOBULINIMAS KLAUSOS
SUTRIKIMŲ TURINČIŲ VAIKŲ UGDYMO
ĮSTAIGOJE
(ATVEJO ANALIZĖ)**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė:
prof. habil. dr. Audronė Juodaitytė

Šis darbas yra originalus ir nebuvo teikiamas kuriam nors laipsniui ar kvalifikacijai įgyti

Šiauliai, 2006

TURINYS

ĮVADAS.....	3
I. TEORINIAI TĖVŲ KAIP SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO TOBULINIMO UGDYMO	
ĮSTAIGOSE PAGRINDAI.....	7
1. Šiuolaikinio suaugusiųjų švietimo ypatumai ugdymo įstaigose.....	6
1.1. Suaugusiųjų švietimo samprata.....	6
1.2. Suaugusiųjų švietimo politika Lietuvoje.....	8
1.3. Mokymąsi skatinančios organizacijos struktūros.....	11
1.4. Suaugusiųjų mokymosi bruožai.....	12
1.4.1. Mokymosi tikslai.....	15
1.4.2. Mokymosi proceso modeliai.....	16
1.4.3. Naujos mokymo(si) technologijos.....	18
2. Tėvų kaip suaugusiųjų švietimo modernizavimas ugdymo įstaigoje	22
2.1. Konstruktyvus tėvų švietimas	22
2.2. Konstruktyvios tėvų, auginančių neįgalius vaikus, ir pedagogų sąveikos prielaidos.....	26
2.3. Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, edukacinės iniciatyvos.....	28
II. TĖVŲ ŠVIETIMO SITUACIJOS EMPIRINIS TYRIMAS KLAUSOS SUTRIKIMŲ	
TURINČIŲ VAIKŲ UGDYMO ĮSTAIGOJE.....	32
1. Tyrimo organizavimas ir metodika.....	32
2. Tėvų švietimo situacija klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje.....	35
2.1. Tėvų informaciniai poreikiai.....	35
2.2. Tėvų požiūris į dalijimąsi patirtimi.....	47
2.3. Ugdymo įstaigos veikla tėvų švietimo srityje.....	49
3. Išvados	61
4. Rekomendacijos tėvų kaip suaugusiųjų švietimo tobulinimui klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje.....	62
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	64
PRIEDAI.....	67

ĮVADAS

Aktualumas ir problema. 2000 m. Europos Komisijos paskelbtas Nuolatinio mokymosi memorandumas davė pradžią plačiai diskusijai ES šalyse ir šalyse, kandidatėse į ES, dėl bendros švietimo strategijos besikuriančioje Europos žinių visuomenėje (Normantas, 2001). Ir diskusijos, ir strategijos pagrindu buvo pasiūlyta mokymosi visais žmogaus amžiaus tarpsniais samprata. Nuolatinis mokymasis, apimantis visus asmens amžiaus tarpsnius, yra pagrindinė priemonė, teikianti galimybių prisitaikyti prie nuolat vykstančių pokyčių ir tapti aktyviu informacinės visuomenės dalyviu.

Įgytas išsilavinimas jau nebeleidžia sėkmingai siekti karjeros visą gyvenimą. Perėjimas nuo mokymosi visam gyvenimui prie mokymosi visą gyvenimą - šio laikmečio aktualija. EK duomenimis kartą įgyto išsilavinimo dabar pakanka vidutiniškai tik 7 metams. Sparčiai besivystančiose mokslo ir pramonės srityse šis laikotarpis dar trumpesnis. Visuomenės vidutinio amžiaus ir žmogaus darbingo amžiaus trukmės augimas didina nuolatinio kvalifikacijos atnaujinimo svarbą.

Nuolatinio mokymosi sistemos informacinėje visuomenėje problema yra ta, kad reikia sukurti naują suaugusiųjų mokymosi sistemą. Pokyčių sparta nebeleidžia visas viltis susieti tik su naujosios kartos švietimu. Kad vaikai lankytų mokyklas reikia jų tėvams turėti pakankamai pajamų, kad jie patys išgyventų jau dabar ir jau čia, Lietuvoje, besikuriančioje kitoje, informacinėje visuomenėje.

Anot Normanto (2001), suaugusieji mokosi ir todėl, kad siekia aukštesnio išsilavinimo lygio už tą, kurią jie įgijo jaunystėje, ir todėl, kad kasdieninis gyvenimas pastoviai kelia naujus profesinius reikalavimus tam, kad būtų galima išlikti darbe arba pakeisti jį į geriau apmokamą, atveriantį nauja galimybes darbą. Dirbantis ir besirūpinantis savo šeima žmogus neturi daug galimybių reguliariai, kas vakarą lankyti mokymosi įstaigą. Todėl daug vilčių dedama į jau pradėtą Lietuvoje mokymosi programų skaidymą į tokias pasirenkamas dalis, kurių įsisavinimui pakaktų turimo laisvo laiko. Išaugusi mokymosi programų ir formų įvairovė lemia tai, kad vis didėja neformaliojo, t. y. valstybės mastu mažai reglamentuojamo, mokymosi programų dalis. Dinamiškoje informacinėje visuomenėje neformalusis suaugusiųjų švietimas dėl jo lankstumo, kuris visų pirma sietinas su laiko, praeinančio nuo švietimo poreikių supratimo iki švietimo paslaugų teikimo, trumpumu, lyginant su formaliojo švietimo sistemomis, turi tapti besitęsiančio visą gyvenimą mokymosi pagrindu (Normantas, 2000).

Suaugusiųjų švietimas tampa viena iš svarbiausių sąlygų išgyventi asmeniui, įmonei, bendruomenei, valstybei. Todėl šiai švietimo sričiai reikalinga jos rėmimo valstybinė politika.

Akivaizdu, kad nei ekonomikos, nei demokratijos plėtra atsirandančioje informacinėje visuomenėje nėra įmanoma be suaugusiųjų švietimo.

Lietuvos mokslininkų Beresnevičienės (1993, 1995, 1997, 2000), Teresevičienės (1998, 1999, 2003, 2004), Žemaitaitytės (1997) ir kt. darbai skirti suaugusiųjų švietimui. Juose nagrinėjama suaugusiojo samprata, nuolatinis mokymasis, mokymosi motyvacija formalioje ir neformalioje švietimo sistemoje.

Mokymasis pakeičia žmogaus asmeninę patirtį ir verčia į pasaulį žvelgti kitokiu žvilgsniu. Mokyti suaugę linkę tiksliai - susidūrę su konkrečiomis problemomis, kurioms išspręsti jie pritrūksta žinių.

Tėvai, kuriems gimė klausos sutrikimą turintis vaikas ar dėl ligos ar traumos prarado galimybę girdėti, staiga susiduria su problema: jie tuoj pat turi tapti kurtumo problemų „ekspertais“. Tėvai turi išmanyti apie klausos aparatus, mokymo programas, bendravimo metodus, apie tai, kaip kurtieji prisitaiko prie aplinkos bei apie kitus, iki šiol nežinomus dalykus. Tėvams reikia pradėti bendrauti su iki tol jiems nežinomais specialistais, kritiškai vertinti ir pasirinkti vaikui tinkamą mokymo būdą bei tuo pačiu, kiekvieną dieną aktyviai dirbti su vaiku. Tėvams be galo sunku iškart priimti tokį didelį informacijos srautą (Leigh, 1999). Jausdami pastovų žinių stygių jie yra motyvuoti nuolat mokytis ir tobulėti.

Augant vaikui bei vykstant pokyčiams visuomenėje, švietime bei technologijose, auga tėvų poreikis informacijai. Tačiau aktyvūs, besidomintys mokslo, technologijų ar ugdymo naujovėmis tėvai dažnai turi tenkintis mokymusi iš savo ar kitų tėvų patirties. Tik nedaugelis, gebantys bendrauti anglų kalba ir naudotis internetu, randa pačią naujausią informaciją užsienio šalių literatūroje ar interneto svetainėse (pvz., www.fepeda.net).

Lietuvių kalba yra tik viena knyga, skirta tėvams, auginantiems klausos sutrikimų turinčius vaikus. Tai „Kurčias vaikas šeimoje“ (1999). Tėvai atsakymų į rūpimus klausimus turi ieškoti gan kuklioje literatūroje lietuvių kalba: studentams skirtuose vadovėliuose (pvz., „Specialiojo ugdymo pagrindai“, 2003), mokytojams skirtose knygose (pvz., „Ypatingieji mokiniai“ (2003), „Prakalbinu tylą“, 2000), mokslininko A.Ališausko straipsniuose ir knygose (1992, 1996, 2002), grožinėje literatūroje (E.Laborit „Žuvėdros klyksmas“, 2003), kurčiųjų draugijos mėnraštyje „Akiratis“.

Esant gana kuklioms galimybėms savišvietai ir saviugdai ypač reikšmingu tampa organizuotas tėvų švietimas.

Kol kas Lietuvoje nėra aktyviai veikiančių institucijų, turinčių sukurtas metodikas ir programas tėvų švietimui.

Mokslininkai Juodaitytė (2001), Caldwell (1990), Commer, Haynnes (1991) ir kt. savo darbuose nagrinėja konstruktyvaus tėvų švietimą suaugusiųjų švietimo pokyčių kontekstuose.

Mokslininkai Ališauskienė (2003), Tatar (1998), Woods (1998), Elliott (2001), Epstein (1998) ir kt. savo darbuose nagrinėja vis didėjantį tėvų išitraukimą ir dalyvavimą savo vaikų mokyme ir mokyklos veikloje, tėvų turimos informacijos apie jų vaikų mokyklas vaidmenį įtakojant tėvų elgesį ir požiūrį į mokyklą ir visą mokymo sistemą.

Jensen (1999) nurodo, kad organizuojant tėvų švietimą reikia nepamiršti, jog: tėvų įtaka vaikų gyvenime didžiausia; 90 procentų mokytojų teikia, kad nesusilaukia tėvų dalyvavimo; tėvai gali skirti vaikui daug daugiau dėmesio, negu pajėgia mokytojas; tėvai namuose gali paremti klasėje mokytojo įdėtas pastangas; tyrimai rodo, kad mokiniai, kurių tėvai dalyvauja mokyklos veikloje, mokosi geriau, negu tie, kurių tėvai nėra išitraukę į mokyklos veiklą; vaikai, kuriems nesisėkė, dalyvaujant tėvams labai pasitaisė.

Temos iširtumo laipsnis.

Pasaulyje tėvų švietimo problema nagrinėjama įvairiais aspektais. Pvz.: Epstein (1996) kelia klausimą „Kaip mokyklos gali padėti šeimoms?“ ir išskiria 6 tėvų dalyvavimo vaikų mokykliniame gyvenime tipus, ir rengia į tai orientuotas programas tėvams. Edwards R. ir kt. (2002) komentuoja Tėvų Informavimo Centrų (JAV) atsiradimo priežastis. Šių centrų kūrimą paskatino supratimas, kad tėvai ne visada gauna reikiamą informaciją, kad padarytų argumentuotą pasirinkimą. TIC pareiga teikti informacinę pagalbą tėvams, nes tėvų pasirinkimas yra lemtinga vaikų ugdymo dalis. Eccles ir kt. (1996) teikia rekomendacijas, kaip padidinti tėvų dalyvavimą mokyklinėje veikloje – ypač namuose, kur tėvai gali daryti didžiausią įtaką vaikų išsilavinimui. McLaughlin T.H. (1997) analizuoja tėvų edukacinius vaidmenis ir edukacines teises.

Lietuvoje ši problema mažai tyrinėta. Vyrauja formalusis suaugusiųjų švietimas, o tėvams, kaip suaugusiųjų grupei su tam tikrais poreikiais ir tam tikromis teisėmis, neskiriamas deramas dėmesys.

Tyrimo objektas – tėvų švietimas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje.

Tyrimo hipotezės:

- 1) mokymosi visą gyvenimą paradigma siūlo naują suaugusiųjų švietimo kultūrą, kuri savo esme yra konstruktyvi, orientuota į mokymąsi per patyrimą;
- 2) tėvai, auginantys klausos sutrikimų turinčius vaikus, turi nepakankamai informacijos, susijusios tiesiogiai su jų vaiku, ugdymo įstaigos veikla ir klausos sutrikimų turinčiais asmenimis;
- 3) klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje tėvų švietimas neatitinka mokymosi visą gyvenimą paradigmos keliamiems reikalavimams.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai iširti tėvų kaip suaugusiųjų švietimo tobulinimą klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje per atvejo analizę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, teoriškai pagrįsti mokymosi visą gyvenimą keliamus reikalavimus tėvų kaip suaugusiųjų švietimui.
2. Empiriškai ištirti tėvų turimos informacijos pobūdį ir apimtį, priimtinausios informacijos gavimo būdus (šaltinius).
3. Nustatyti tėvų poreikį žinioms.
4. Ištirti tėvų požiūrį į dalijimąsi žiniomis ir patirtimi vieni su kitais.
5. Įvertinti ugdymo įstaigos galimybes tobulinti tėvų švietimą.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė.
- Apklausa. Pateikta anketa – anoniminė, specialiai sudaryta analizuojamai problemai tirti.
- Ugdymo įstaigos dokumentų analizė.
- Kiekybinė (statistinė) duomenų analizė naudojantis kompiuterine programa SPSS 11 (Statistical Pack for Social Sciences).

Tyrimo bazė ir imtis:

Vienos iš Lietuvos klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigų mokinių tėvai. Tai ministerijos pavaldumo ugdymo įstaiga. Joje ugdomi vaikai iš visos Lietuvos.

Tyrimui paruošta ir išdalinta 176 anketos. Į anketų klausimus atsakė 134 parengiamosios – dešimtos klasių moksleivių tėvai (mamos, tėvai, globėjai).

Tyrimo rezultatų reikšmingumas

Tyrimo duomenys bus reikšmingi vaikų ugdymo įstaigoje tėvų švietimo modelio kūrimui (ar tobulinimui), tėvų kaip suaugusiųjų mokymosi sąlygų sudarymui.

I. TEORINIAI TĖVŲ KAIP SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO TOBULINIMO UGDYMO ĮSTAIGOSE PAGRINDAI

1. Šiuolaikinio suaugusiųjų švietimo ypatumai ugdymo įstaigose

1.1. Suaugusiųjų švietimo samprata

Kalbant ir mąstant apie šiuolaikinį pasaulį ir žmogų jame, dažnai ateinanti į galvą aiškiai suvokiama mintis, kad šiuolaikinis pasaulis labai sparčiai kinta, ir besiformuojanti visuomenė jau turi savo vardą – informacinė visuomenė, kuri iš esmės gali išsivystyti tik tuo atveju, jei ji taps besimokančiaja visuomene (Learning Society).

Informacinės visuomenės kūrimo procesas, ko gero, labiausiai palietė suaugusiųjų švietimą. Jau rekomendacijose Europos Sąjungai dėl perėjimo į informacinę visuomenę politikos, kurios buvo paruoštos M.Bangemano vadovaujamos grupės 1994 m. „Europa ir globalinė informacinė visuomenė“, beveik visose pasiūlytose priemonėse svarbi dalis teko suaugusiųjų švietimui (Normanas, 2000). Dabar visuotinai suvokiama, kad be išvystytos suaugusiųjų švietimo (nuolatinio mokymosi) sistemos informacinė visuomenė funkcionuoti negali.

Suaugusiųjų švietimą Knowles (1980) įvardija kaip socialinį reiškinį ir pateikia tris galimas sampratas (Linkaitytė, 2003):

1. Suaugusiųjų švietimas gali būti suprantamas kaip procesas, kurio metu suaugusieji tobulina patirtį ir tokiu būdu įgyja naujų žinių, pagilina supratimą, įgūdžius, praplečia požiūrį, interesus ir normas konkrečioje srityje. Šio proceso iniciatoriai gali būti patys suaugusieji arba įvairių rūšių institucijos, siekiančios įtraukti į mokymąsi savo darbuotojus ir klientus. Jiems turėtų rūpėti suaugusiųjų požiūris į mokymąsi, mokymosi poreikiai, tikslai, barjerai ir t.t.

2. Suaugusiųjų švietimas suprantamas kaip tam tikros edukacinės veiklos formos (t.y. studijų grupės, paskaitos, seminarai, suplanuotos programos, valdomos diskusijos, konferencijos), kuriose dalyvauja suaugusieji. Taigi toks suaugusiųjų švietimas apima įvairių institucijų organizuojamus renginius specialiai suaugusiems. Šiuo atveju dėmesys sutelkiamas į sąlygų suaugusiems mokytis sukūrimą ir darbo būdų bei metodų parinkimą.

3. Trečioji samprata apima dvi pirmąsias (suaugusiųjų švietimą kaip procesą ir kaip veiklą) ir suvienija jį į specifinį socialinės praktikos lauką, kuriame, siekdami bendro tikslo, dirbuojasi individai, institucijos ir įvairios asociacijos. Taip suvokiamas suaugusiųjų švietimas tampa judėjimu bendram kultūros lygiui kelti. Šia samprata dažniausiai remiasi švietimo politikai, ji pasitelkiama besimokančios visuomenės scenarijams kurti.

Anot Beresnevičienės (2000), „suaugusiųjų švietimo“ sąvoka gali būti vartojama dviem

reikšmėmis. Plačiaja prasme suaugusiųjų švietimas yra procesas, kai asmenys, baigę pirminį nenutrūkstamo mokymosi ciklą, pradeda nuoseklią ir organizuotą veiklą, turėdami sąmoningą tikslą pagerinti savo išprusimą, įgyti daugiau informacijos, patobulinti savo mokėjimą ir įgudimą. Siaurąja prasme „suaugusiųjų švietimas“ yra procesas, kai asmenys, baigę pirminį nenutrūkstamo mokymosi ciklą, siekia aktyviai ir nuosekliai mokytis, skatinami neprofesinių tikslų.

Hamburgo 5-osios tarptautinės suaugusiųjų švietimo konferencijos Deklaracijoje (1997) rašoma, kad „suaugusiųjų švietimas“ reiškia formalaus ar kitokio mokymosi procesų visumą, kai žmonės, kuriuos jų visuomenė laiko suaugusiais, vysto savo gebėjimus, turtina savo žinias ir tobulina savo techninę ar profesinę kvalifikaciją arba ją keičia tam, kad patenkintų savo ir (arba) visuomenės poreikius.

Lietuvos suaugusiųjų švietimo koncepcijoje (1993) suaugusiųjų švietimas apibūdinamas kaip didžiausia permanentinės švietimo sistemos grandis, apimanti asmenis, vyresnius nei 18 metų ir nesimokančius nuosekliojo mokymo sistemoje, tenkinanti žmonių bendrojo lavinimosi ir profesinio mokymosi bei savišvietos poreikius. Tai visą gyvenimą trunkančio mokymosi sudėtinė dalis.

Suaugusiųjų švietimo samprata nėra vienareikšmė. Jai būdingos interpretacijos, akcentuojant vienus ar kitus aspektus. Suaugusiųjų švietimo samprata išsiplėtė, įsitvirtinus nuolatinio mokymosi koncepcijai, kuri eliminuoja formalizuoto mokymosi etapiškumą reikšmingumą. Suaugusiųjų švietimas yra nuolatinio mokymosi sistemos dalis. Kita vertus, suaugusiųjų švietimas grindžiamas mokymosi visą gyvenimą koncepcija.

„Mokymosi visą gyvenimą memorandume“ (2001) akcentuojama, kad pagrindinė vertybė informacinėje visuomenėje yra žmogaus gebėjimas nuolat kintančioje visuomenėje žinias taikyti protingai ir veiksmingai. Memorandumas iškelia nuostatą „diegti naujoves į mokymą ir mokymąsi“. Pokyčiai turi apimti (Linkaitytė, 2003): suaugusiųjų švietimo tikslo koncepciją; prioriteto perkėlimą nuo mokymo į mokymąsi; požiūrį į mokymosi trukmę; švietimo paslaugų teikimo sistemą.

Anot Pabrėžaitės, Gumuliauskienės (2003), akivaizdu, kad suaugusiųjų švietimas turėtų tapti prioritetine mūsų valstybės sritimi. Informacinėje visuomenėje visą gyvenimą trunkančio mokymosi bei besimokančios visuomenės koncepcijos tampa vis aktualesnės ne tik Europoje, bet ir pasaulyje. Mūsų valstybės integraciniai į Europos Sąjungą procesai liudija Lietuvoje vykstančius pokyčius, kuriant modernią suaugusiųjų švietimo sistemą.

1.2. Suaugusiųjų švietimo politika Lietuvoje

Normantas (2000) teigia, kad reikiamos juridinės bazės plėtra ir suformuluotos programos rodo, jog Lietuva turi suaugusiųjų švietimo politiką:

- Formalusis suaugusiųjų švietimas reglamentuojamas Švietimo (2004), Profesinio mokymo (1999) ir Aukštojo mokslo įstatymais.
- Sukurtos ir įteisintos modulinės suaugusiųjų bendrojo lavinimo programos.
- Įteisintas neakivaizdinis suaugusiųjų bendrasis lavinimas.
- Aukštojo mokslo įstatyme įteisintos neakivaizdinės (distancinės) studijos.
- Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998) atveria naujus paramos neformaliajam švietimui kelius, įteisina neakivaizdinį (distancinį) švietimą.
- 1998 ir 1999 m. priimti jį papildantys teisės aktai, įsteigiantys įstatymu numatytą Neformaliojo suaugusiųjų švietimo tarybą, nustatantys teisės į suaugusiųjų neformalųjį švietimą įgijimą, valstybės užsakomų neformaliojo suaugusiųjų programų ir tikslinių projektų finansavimo ir konkursų organizavimo tvarką.
- Nuo 2000m. ruošiami teisės aktai, kuriantys neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų žinių ir įgūdžių valstybinio pripažinimo (formalizavimo) mechanizmą ir nustatantys informavimo apie suaugusiesiems teikiamas neformaliojo švietimo programas tvarką.

Vilimienė (2000), Lietuvos Suaugusiųjų švietimo asociacijos pirmininkė, yra priešingos nuomonės. Ji apgailestauja, kad mūsų Respublikoje visą gyvenimą trunkančio mokymosi bei besimokančios visuomenės koncepcijos dažnai suvokiamos per siaurai, nes aiškinamos tik mokyklinės sistemos požiūriu. Šioje sampratoje nėra vietos neformaliajam, t.y. neinstituciniam suaugusiųjų mokymuisi, kuris Europos Sąjungoje sudaro didžiausią visų švietimo sistemų dalį, tiek darbų apimčių požiūriu, tiek finansavimo aspektu. Vilimienė (2000) mano, kad Lietuvoje kol kas nėra šiuolaikinės suaugusiųjų mokymosi politikos. Nes politika – tai ne tik teisės aktai. Politiką sudaro teisės aktai ir konkrečios ekonominės – organizacinės priemonės šiems aktams realizuoti. Priimant teisės aktus, galima vadovautis ideologija, kuri bus visai „pakabinta ore“, jei neturės materialaus pagrindo (finansinių išteklių) ir struktūrinių padalinių, padedančių tą ideologiją realizuoti. Taigi, reikėtų pabrėžti, kad politikos formavime yra svarbūs ne tik ideologiniai, bet ir praktiniai – ekonominiai aspektai. Štai čia ir iškyla klausimas – kam skirti lėšos? Šios grandies Lietuvoje labiausiai ir pasigendama, nes finansiniai ištekliai labai riboti, o ideologinis spaudimas šiais klausimais sprendėjams yra toks menkas, kad tenka daryti išvadą, kad politikos kaip po tokios nėra, nes politika atsiranda tik tuomet, kai jos veiksnumą pajaučia ne tik suinteresuotų grupių atstovai, bet ir plačioji visuomenė, kuri mato, jog rūpinamasi perspektyviniais, bendrais interesais, turinčiais tolimas ateities pasekmes. Tiesa, atskirose suaugusiųjų švietimo grandyse daroma ne taip jau mažai, tačiau fragmentiškai, be sistemos ir turint minimalią valstybės paramą.

Pabrėžaitė, Gumuliauskienė (2003) taip pat su apgailestavimu konstatuoja, kad švietimo pokyčiai atskirose švietimo grandyse yra labiau fragmentiški, nesisteminiai, turintys minimalią valstybės paramą, stokojama iniciatyvumo, lankstumo, kūrybiškumo. Sistemine suaugusiųjų

švietimo kaita nebeįsivertina su pačios visuomenės, nevyriausybinių organizacijų, darbo pasaulio bei įvairių švietimo grandžių dalyvavimu pokyčių iniciavimo, valdymo ir realizavimo procesuose. Neišvengiami juose įvairūs kliūviniai: finansiniai, organizaciniai, psichologiniai – kultūriniai. Reikia pabrėžti, kad kai kurių švietimo grandžių sąsajos tik formuojasi. Todėl mažai tikėtini, tačiau siektini sisteminiai pokyčiai. Kad ir kaip efektyviai atskira švietimo grandis vykdytų tariamai savo uždavinius, nesant švietimo sistemos grandžių dermės, visybiška kaita sunkiai įsivaizduojama.

Apie problemas Lietuvos švietimo politikoje rašoma ir Pasaulio banko ataskaitoje „Lietuva. Žinių ekonomikos plėtra. 2003m. kovas“ skyriuje „Mokymasis visą gyvenimą ir žinių ekonomika: problemos švietimo politikos požiūriu“:

- Švietimo politika formuojama remiantis ne žinių ekonomikos poreikiais, bet švietimo įstaigų, ypač universitetų, interesais; nėra nuolatinio vidurinės mokyklos, aukštosios mokyklos, darbdavių, studentų, valdžios ir valdymo institucijų bei jas atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų nuomonių derinimo, remiantis patikima analitine medžiaga bei pasauline (EBPO, PISA, IALS, kt.) patirtimi.

- Nėra stebimi darbo rinkos poreikiai. Nėra reguliarių, kokybinių, trumpalaikių ekonominių ir įmonių tyrimų. Nėra aiškių nacionalinių inovacijų ir mokslo tyrimų prioritetų, todėl įvairūs sektoriai negali prognozuoti ilgalaikių žmogiškųjų išteklių poreikių.

- Valstybės registruojamų nekokybiškų studijų programų skaičiaus spartus didėjimas ir šių programų derinimas ne su žinių ekonomikos poreikiais, o su dėstytojų gebėjimais mažina galimybes įgyti žinių ekonomikai svarbiausių kompetencijų pagrindus, būtinus mokymuisi visą gyvenimą.

- Pernelyg didelis profesinių vidurinių mokyklų programų skaičius. Programos nepakankamai plačios, nėra tinkamai orientuotos į karjerą, į pasirengimą specializuotam švietimui ir mokymui baigus vidurinį mokslą, į mokymąsi visą gyvenimą kintančios darbo rinkos sąlygomis.

- Valstybės užsakymas aukštosioms mokykloms dėl specialistų rengimo nėra formuojamas konkurencijos pagrindu, neatsižvelgiama į tai, kad nemaža dalis absolventų įsidarbina ne pagal įgytą profesiją ir ne pagal išsilavinimo lygį.

- Švietimo sistemoje nepakankamai taikomos intelektinės nuosavybės teisių sistemos, kurios skatintų kurti, naudoti ir perduoti žinias.

- Išlieka rimtos kliūtys judėjimui tarp aukštųjų mokyklų – nėra standartinių procedūrų kreditams perkelti tarp universitetų ir iš kolegijų į universitetus, nėra standartinių procedūrų pereiti iš neformaliojo mokymosi į formalias švietimo įstaigas.

Normantas (2001) „Išvadose dėl suaugusiųjų švietimo plėtros“ rašo, kad: nepakankamas suaugusiųjų bendrojo lavinimo mokyklų ir mokymosi centrų tinklas; nepakankamai spartus andragogų rengimas; sparčiai didėjant nuotolinių formaliųjų studijų programų paklausai, aukštojo

mokslo įstaigos neturi galimybių modernizuoti neakivaizdines studijas taip, kad jos atitiktų įvairaus amžiaus ir įvairios patirties studentų poreikius; nepakankamai panaudojamos jau veikiančių institucijų (distancinio švietimo tarybos ir Lietuvos neakivaizdinio švietimo centro) galimybės formuojant nuotolinio švietimo plėtros politiką ir koordinuojant jos plėtrą; nesukurta kvalifikacijos tobulinimo programų informacinė sistema ir nepradėtas padėties monitoringo sistemos pagrindu kūrimas, kuris ypač svarbus prognozuojant tokio kvalifikacijos tobulinimo programų paklausos plėtrą jau per artimiausius metus; trūksta nuotolinių profesinės kvalifikacijos tobulinimo programų dirbantiems asmenims, kurių gebėjimas konkuruoti informacinės visuomenės darbo rinkoje priklauso nuo laiku įgytų naujų žinių ir įgūdžių; nėra nuotolinių mokymosi programų neįgaliesiems, ypač tokių, kurios juos rengtų darbui namuose; nuotolinio švietimo infrastruktūra nėra reikiamai išplėta ir efektyvi, kad būtų sudarytos sąlygos visų lygių formaliojo ir neformaliojo švietimo programų dalyvių mokymosi poreikiams tenkinti; trūksta programų ugdyti bendrajai kultūrai ir t.t.

Žmogiškasis kapitalas (žmonių žinios ir gebėjimai) yra žinių ekonomikos centrinis elementas. Todėl Pasaulio banko ekspertai šiam klausimui skyrė didelį dėmesį ir pabrėžė būtinumą *plėtoti švietimo sistemas ir žmogiškuosius išteklius, kad piliečiai būtų pasirengę įgyti ir taikyti žinias bei jomis dalytis* (Pasaulio banko ataskaita, 2003).

1.3. Mokymąsi skatinančios organizacijos struktūros

Remdamasi suaugusiųjų mokymosi principais Simonaitienė (2002, cituojama pagal Stoll, Fink, 1996) nurodo gaires suaugusiųjų mokymosi skatinimui ir palaikymui:

- Sudaryti galimybę bendradarbiauti, dalyvauti “nustatant diagnozę”, priimant sprendimus, planuojant, įgyvendinant ir įvertinant ugdymą;
- Padėti suaugusiems numatyti savo kryptį ir tikslus, profesionaliai tenkinti jų poreikius;
- Besimokančiųjų patirtimi pasinaudoti kaip startine aikštele;
- Skatinti besimokančiuosius dalyvauti aptariant mokymosi metodus ir kuriant mokyti palankią aplinką;
- Skatinti kritinį, refleksyvų mąstymą, padedantį besimokantiems tirti savo nuostatas bei savo veiklą;
- Skatinti mokyti veiklos, sudaryti sąlygas priimti sprendimus ir planuoti strategiją;
- Raginti kelti ir spręsti problemas, kaip galima artimesnes konkrečioms besimokančio problemoms;
- Kurti pagarbos klimatą, sudaryti sąlygas bendrauti mažoms grupelėms, apsirūpinti patogiais baldais ir, žinoma, maisto produktais.

Išvardintosios gairės suaugusiųjų mokymosi skatinimui ir palaikymui rodo, kad organizacijoje turi būti sukurta struktūra suaugusiųjų (mokytojų, tėvų bei kitų bendruomenės narių) mokymosi skatinimui, palaikymui bei mokymui mokytis. Struktūros veikia mokymąsi mokykloje (struktūrų pavyzdžiai: mokyklos tikslai, politika, sprendimų priėmimo, konsultavimo sistemos, skatinimo tobulintis sistemos, profesinis tobulinimasis mokykloje, neoficialūs susirinkimai, kuravimo programos, galimybės dalyvauti seminaruose, galimybės dalintis patirtimi ir kt.). Struktūros gali arba padėti, arba kenkti: jos gali atskirti besimokančiuosius suaugusiuosius arba jungti juos, sukuriant daugiau galimybių prasmingiems darbo santykiams ir kolegiškai paramai. Struktūros pakeitimas, Hargreaves (Simonaitienė, 2002) nuomone, “svarbus ne tiek dėl tiesioginio poveikio ugdymo turiniui, vertinimui ir panašioms dalykams, kiek dėl to, kad sukuriama daugiau galimybių mokytojams ir tėvams dirbti kartu” (p.334).

Senge (1990) manymu, už sukūrimą organizacijų, kuriose žmonės nuolat plėstų savo sugebėjimus suvokti, grynintų viziją ir tobulintų turimus bendrus idėjinius modelius yra atsakingi vadovai, kitaip tariant, vadovai atsako už visų narių mokymąsi” (p.340). Svarbiausia vadovo užduotis – tai mokymosi proceso sukūrimas, kurio dėka visi organizacijos nariai galėtų produktyviai spręsti svarbias problemas ir tobulinti mokymosi meistriškumą (ten pat). Vadybos priemonės numato būdus, kaip žmonėms dirbti kartu, kad kiekvienam asmeniui konkretus jo vaidmuo patiktų, teiktų pasitenkinimą ir tuo pačiu metu būtų sėkmingai siekiama visos mokyklos tikslų. Suprantama, kad vadovo vaidmuo yra svarbiausias, tačiau vadyba ir ją palaikančios priemonės yra kolektyvi veikla, bendra atsakomybė.

1.4. Suaugusiųjų mokymosi bruožai

Tapimas suaugusiu yra nuoseklus procesas ir nėra vieno atsakymo, kada žmogus juo tampa. Vieni iš mūsų susiformuoja savo, suaugusiojo įvaizdį baigę mokyklą ar universitetą, kiti įgiję profesiją, pradėję dirbti ar sukūrę šeimą. Todėl nėra griežtos ribos, kada reikia remtis pedagogikos principais, o kada užleisti vietą andragogikai. Juo labiau, kad šiuolaikinė pedagogika akcentuoja nemažai tų pačių idėjų, kurios svarbią vietą užima suaugusiųjų mokyme - saugią mokymosi aplinką, individualų mokymosi stilių, probleminį mokymąsi. Visgi egzistuoja vaikų ir suaugusiųjų mokymosi skirtumai.

Šiuo metu Europoje vyrauja trys požiūriai (Beresnevičienė, 2000b):

1) pirmajam požiūriui atstovauja garsus andragogas Malcolmas S. Knowles, kuris taip apibrėžia suaugusiųjų švietimą, priešpastatydamas jį vaikų mokymui: "Sąvoką suaugusiųjų švietimas aš suprantu kaip procesą, apimantį visas veiklas, kuriose dalyvauja subrendę vyrai ir moterys, norėdami įgyti žinių, įgūdžių, susiformuoti požiūrius, vertybes, interesus, bei institucijas,

pasiruošusias patarnauti šiems suaugusiems mokiniams... Pedagogika ir andragogika yra du visai skirtingi procesai. Lankant mokyklą, joje dominuoja tik vienas ugdymo metodas - instrukcijos ir mokymas. Pedagogikoje yra mokykla, klasė, pamoka, instrukcijos... Suaugusiųjų švietime, kai mokymasis mokykloje baigtas, ugdymas tampa labai įvairus: kinta jo turinys, forma, kryptys ir jis nėra subordinuotas į vieną atskirą, uždarą sistemą. Suaugusiųjų švietimas gali apimti ir turizmą, ir gyvenimo mieste stilių. Vaikų ugdymas mokykloje yra organizuotas pagal dalykus, kai tuo tarpu suaugusiųjų mokymasis darbo vietose yra organizuojamas pagal problemas (interdisciplininiu būdu). Vaikų ugdymas pirmiausia yra orientuotas į pažangumą, į klasės ar mokyklos baigimą. Suaugusieji mokosi, norėdami išspręsti iškilusias problemas, atsiradusias įgyvendinant jų planus. Vaikų mokymosi tikslas yra tolimoje ateityje, kai suaugusiųjų mokymasis yra čia ir dabar".

2) antrajam požiūriui atstovauja Walteris Leirmanas, išreiškiantis priešingą nuomonę. Jis teigia, kad nėra esminių skirtumų tarp suaugusiųjų ir vaikų ugdymo ir labai abejoja pirmojo požiūrio idėjomis, kad tik suaugusieji yra "atsakingi, nepriklausomi, patyrę, kūrybiški" ir t. t., o vaikai suvokiami kaip neturintys šių savybių.

3) trečiasis požiūris - tai kompromisas tarp abiejų kraštutinių nuomonių. Šiam požiūriui atstovauja Alanas B. Knoxas, neatmetantis skirtumų, bet randantis ir panašumų tarp pedagogikos ir suaugusiųjų tęstinio ugdymosi (andragogikos), ir Peteris Jarvis (1992), kuris teigia: "Aš nesu įsitikinęs, kad turėtų būti atskira andragogikos teorija. Aš manau, kad mes turėtume rasti konstruktyvų dialogą su pedagogikos tyrinėtojais, bandydami kurti tikrą nuolatinio ugdymo teoriją."

Juozaičio (2000) nuomone, suaugusiųjų švietimas yra kitoks, nei jaunų žmonių. Suaugusiems itin būdingas bruožas – patirtis. Jo nuomone skirtumai ryškūs šiais aspektais:

- mokymosi tikslo,
- mokymosi motyvacijos,
- programų sudarymo,
- darbo patirties,
- informacijos pritaikomumo.

Teresevičienė ir kt., (2004) teigia, kad suaugusiųjų ir vaikų mokymosi skirtumus geriausiai galima pastebėti, lyginant suaugusiųjų ir vaikų mokymąsi pagal šiuos kriterijus:

- poreikis žinoti,
- besimokančiojo savarankiškumas,
- patirtis,
- pasirengimas mokytis,
- orientacija,
- motyvacija.

Poreikis žinoti. Suaugusieji nori žinoti, kodėl jie turi mokytis, kas nuo to pasikeis. Kai mokomasi savo noru, numatant teigiamas mokymosi pasekmes, suaugusiųjų dalyvavimas

aktyvesnis, o pastangos išmokti žymiai efektyvesnės.

Besimokančiojo savarankiškumas. Suaugusieji yra atsakingi už savo gyvenimą, priimamus sprendimus, atliekamus veiksmus. Jie priešinasi ir reiškia nepasitenkinimą, jei kas nors siekia primesti savo valią jų gyvenimiškuose sprendimuose. Jie ieško ir sprendžia nuo ko pradėti, kas jiems naudinga, kur eiti mokytis. Tačiau auditorijose padėtis gali būti priešinga. Tik patekęs į mokymosi situaciją, suaugęs staiga praranda visą savo savarankiškumą, sėda į suolą tarsi mokykloje, sudeda rankas tarsi sakydamas: mokyk mane. Taip pasireiškia mokyklinės patirties apspręstas paradoksas. Tokioje situacijoje andragogui tenka padėti nemaža pastangų kuriant tokią mokymosi patirtį, kurioje besimokantis galėtų įveikti priklausomybę ir taptų atsakingas už savo mokymąsi.

Patirtis. Suaugusieji, skirtingai nei vaikai, ateina į švietimo institucijas sukaupę skirtingą patirtį. Kokybiniai ir kiekybiniai patirties ypatumai įtakoja suaugusiųjų mokymosi procesą. Daugelyje mokymosi situacijų suaugusiųjų patirtis yra vertingas mokymosi šaltinis, kuris gali būti pasitelkiamas grupės diskusijose, problemų sprendime, atveju studijose, simuliaciniuose žaidimuose. Besimokančiųjų patirties naudojimas gali sėkmingai pakeisti žinių perdavimo technikas ir metodus. Didelė patirtis gali ir apsunkinti mokymąsi.

Pasirengimas mokytis. Pasirengimas mokytis paprastai siejamas su asmenybės vystymosi etapais ir uždaviniais. Tačiau suaugusiam žmogui gyvenimo keliami uždaviniai yra esminis faktorius. Suaugusieji yra pasirengę mokytis dalykų, kurie yra būtini sprendžiant jų gyvenimo problemas.

Apibendrinant šiuos palyginimus, galima išryškinti tokius suaugusiųjų mokymosi bruožus (Stoll ir Fink, 1998):

- Suaugusieji yra savarankiškesni; jie mažiau priklausomi nuo kitų ir geba kurti savą mokymosi aplinką.
- Jie remiasi savo patirtimi, nuo kurios priklauso pasiryžimas mokytis ir vertinti mokymąsi.
- Jie pereina įvairias augimo stadijas, kurios veikia požiūrį į mokymąsi.
- Suaugusieji mokosi dėl tam tikro tikslo. Jei juos verčia mokytis, dar nereiškia, kad jie kaups žinias.
- Suaugusieji sutelkia dėmesį į problemas ir visa, ko išmoksta, skuba pritaikyti joms spręsti.

Šie išvardinti suaugusiųjų mokymosi ypatumai rodo, kad *suaugę linkę mokytis tikslingai - susidūre su konkrečiomis problemomis, kurioms išspręsti jie pritrūksta žinių.*

1.4.1. Mokymosi tikslai

Nagrinėjant suaugusiųjų švietimą būtina atkreipti dėmesį į jos esminį bruožą – besimokančiųjų tikslų įvairovę. Kaip rašo Robinson (Linkaitytė, 2003), apibendrinęs švietėjų ir psichologų, dirbusių su suaugusiais patirtį, šiuo metu ryškėjanti suaugusiųjų mokymosi tikslų tipologija (1 lentelė) apima penkias mokymosi siekiamų naujovių sritis: asmeninį tobulėjimą, socialinį ir asmeninį tobulėjimą, organizacinį efektyvumą, intelekto lavinimą ir socialinę transformaciją.

1 lentelė

Suaugusiųjų mokymosi tikslai (Linkaitytė, 2003, pagal Robinson)

Sritis	Tikslas
Asmeninis tobulėjimas	Individuali saviaktualizacija, sudaranti galimybę tobulėti harmonizuojant aplinką.
Asmeninis ir socialinis tobulėjimas	Dvejopas tikslas: asmeninis tobulėjimas ir socialinis brendimas (besimokantieji nori ne tik patys tobulėti, bet ir siekia gerinti savo santykius su socialine aplinka - darbo vietose ir kitose grupėse).
Organizacinis efektyvumas	Mokymasis paruošti programas, kurios įgalintų siekti organizacijos veiklos gerinimo per „žmogiškųjų išteklių plėtojimą“.
Intelekto lavinimas	Mokymasis siekiant naujų žinių ir gebėjimų (jis vertinamas pats savaime „moraliniai, socialiai ir pilietiškai neutralus“).
Socialinė transformacija	Mokymasis sukelti radikalų socialinį pokytį per suaugusių mokymą (juo numatoma daryti pokyčius socialinėje sistemoje: ją transformuoti ar liberalizuoti).

Tokia galimų mokymosi tikslų įvairovė numato ne tik turinio, bet ir mokymosi būdų įvairovę, kurią turi naudoti suaugusiųjų švietėjai, kurdami mokymosi sąlygas ir prielaidas.

1.4.2. Mokymosi proceso modeliai

Suaugusiųjų švietėjai, kurdami mokymosi sąlygas ir prielaidas, remiasi Simons (Linkaitytė, 2003) mokymosi proceso organizavimo modeliais (2 lentelė): mokymasis vadovaujant (*guided learning*), mokymasis per patirtį (*experiential learning*), mokymasis veikiant (*action learning*).

Simons (Linkaitytė, 2003) palygina šiuos tris mokymosi procesų organizavimo modelius su trimis skirtingais keliavimo būdais: kelione su gidu, žygiu, tyrinėtojo išvyka, - ir teigia, jog šie metodai turi būti kūrybiškai derinami ir pritaikomi kiekvienoje mokymosi situacijoje.

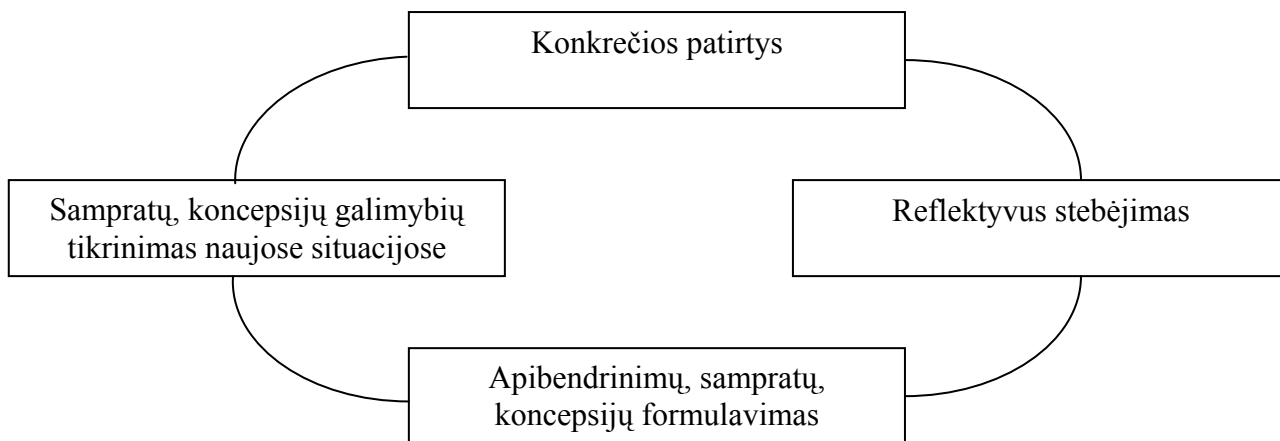
Suaugusiųjų mokymosi proceso organizavimo modeliai (Linkaitytė, 2003, pagal Simons, 1999)

Etapas / Tipas	Mokymasis vadovaujant	Mokymasis per patirtį	Mokymasis veikiant
Pirmas	Sužadinti smalsumą	Leisti besimokantiems patiems trokšti žinių ir domėtis	Organizuoti veiklą taip, kad iš jos kiltų susidomėjimas.
Antras	Padėti besimokantiems susidaryti tikslų ir mokymosi strategijos bendrą vaizdą.	Neprašyti iš besimokančiųjų ko nors daugiau nei miglotų mokymosi tikslų (ilgas terminas).	Leisti besimokantiems nusistatyti aiškius mokymosi tikslus.
Trečias	Pateikti tik reikiamą (būtiną) informaciją.	Leisti besimokantiems kaupti informaciją iš kolektyvinės veiklos patirties.	Leisti besimokantiems atrinkti informaciją, taikant savo pasirinktą strategiją.
Ketvirtas	Suteikti besimokantiems galimybes mąstyti ir patiems padaryti išvadas.	Organizuoti veiklą taip, kad ji skatintų susidomėjimą.	Leisti besimokantiems padaryti išvadas patiems.
Penktas	Padėti besimokantiems formuluoti sampratas (integraciją).	Leisti besimokantiems vėliau apmąstyti savo mokymąsi.	Leisti besimokantiems kaupti žinias, jas apmąstant.
Šeštas	Leisti besimokantiems išplėsti, išbandyti, pritaikyti.	Leisti besimokantiems ką nors išplėsti, išbandyti, pritaikyti.	Leisti besimokantiems remtis pasitikrinimu ir plėtra.

Mokymosi vadovaujant modelyje numatytas mokymosi proceso atnaujinimas taikant mokymo veiklos naujoves: naują požiūrį į besimokančiojo dalyvavimą mokymo(si) procesuose ir pagalbos jam būdus.

Patirtinio mokymosi modelio autoriumi pripažintas D.Kolb (1975) (Linkaitytė, 2003) laiko sukaupą patirtį svarbiu suaugusiųjų mokymosi veiksmu ir teigia, kad suaugusieji sėkmingai mokosi, jei geba:

- visiškai atvirai, be išankstinių nuostatų įsitraukti į įvairiausių situacijų sprendimą ir įgyti naują patirtį,
- stebėti save iš šalies, pažvelgti į savo patyrimą įvairiaisiais aspektais, jį apmąstyti kaip savo patirtį,
- formuoti sąvokas ir principus, apibendrinančius tai, kas buvo stebima,
- pritaikyti teorines žinias problemoms spręsti bei naujai patirčiai rasti.

1 pav. **Kolb'o patirtinio mokymosi modelis** (iš (Kaminskienė ir kt., 2000))

Kolb'o (1975) požiūriu (Kaminskienė ir kt., 2000), patirtis teikia peno apmąstymams, apibendrinimams, išvalgoms, kurios leidžia geriau suprasti ir įsisąmoninti tai, ką patyrėme. Teoriniame lygmenyje mes galime rasti atsakymus į beveik visus klausimus, tačiau konkretūs atvejai, problemos, su kuriomis žmonės susiduria realiame gyvenime, yra nepakartojami, vieninteliai.

Beveik kasdien asmeniniame gyvenime ar profesinėje veikloje susiduriame su unikaliais atvejais, kurių sprendimas knygoje neaprašytas. Jei mokslo žinios negali visiškai nurodyti, kaip išspręsti gyvenimiškas problemas, veiksmingai dirbti, kaipgi praktikai įgunda daryti ir ima išmanyti tai, ką jie daro? Matyt, veiksmingiausiai dirba ir tampa ekspertais tie profesionalai, kurie geba mokytis iš savo patirties, kurie sieja patirtį su nuodugnia analize ir apmąstymu. Pagal Kolb'ą, tai – reflektivaus stebėjimo etapas, kurį peržengę, pradėdame ieškoti sąsajų su mūsų turimomis teorinėmis žiniomis, koncepcijomis.

Kolb'o patirtinio mokymosi ciklas pagrindžia patirties ir jos sisteminimo – reflektivaus ir abstraktaus – svarbą gyvenime.

Taigi patirtis – yra esminis mokymosi veiksnys.

Teresevičienė ir kt. (2004) teigia, kad mokymasis iš savo patirties tampa ypač svarbus mokymosi visą gyvenimą paradigmoje. Patirtį įgyjame profesinėje, bendruomeninėje ir gyvenimiškoje veikloje. Patirtinio mokymosi pavyzdžių gausu ne tik profesinėje veikloje, kur jis ypač svarbus kuriant savo profesinius, karjeros, mokslo planus, bet ir socialiniame, bendruomeniniame gyvenime, pavyzdžiui, nevyriausybių organizacijų veikloje, kur toks mokymasis turi ypatingą vertę.

Anot Kaminskienės ir kt. (2000, p.44), patirties aktualizacija, kaip ir kiti suaugusiųjų mokymosi veiksniai, turi ir platesnę reikšmę – jį įgalina paaiškinti milžinišką mokymo proceso įvairovę suaugusiųjų mokyme, neformaliojo mokymo dominantę suaugusiųjų

gyvenime ir sparčiai kintantį suaugusiųjų mokymo institucijų pavidalą, atsiliepiant į gyvenimo poreikius.

Mokymosi veikiant modelis. Jarvis (Linkaitytė, 2003) teigia, jog mokymasis tyrinėjant asmeninę veiklą kuria prielaidas nuosekliam tobulėjimui ir apima penkis tapimo profesinės veiklos ekspertu etapus:

1. Naujokas, pradantis veiklą ir neturintis praktinės patirties.
2. Pažengęs naujokas, sugebantis atlikti nesudėtingus darbus.
3. Kompetentingas specialistas, turintis 2-3 metų praktiką.
4. Patyręs žinovas, gebantis situaciją suvokti iš esmės.
5. Ekspertas, išsiugdęs papildomą intuityvų situacijos suvokimą.

Taip Jarvis išskiria penkis suaugusiųjų, besimokančių iš savo praktinės veiklos, tipus ir įteisina praktinės veiklos tyrimus kaip naują, lemiančią profesinio tobulėjimo sėkmę. Šio autoriaus teigimu, praktikos tyrimai, turėtų tapti nauju suaugusiųjų mokymosi komponentu.

Linkaitytė (2003) teigia, kad mokymosi analizuojant savo patirtį ir mokymosi veikiant modeliai gali būti suaugusiųjų mokymosi praktinių inovacijų pamatas.

1.4.3. Naujos mokymo(si) technologijos

Suaugusiųjų mokymąsi lemia daugybė veiksnių – intelektas, amžius, karjera, augimo stadija. Kiekvienas žmogus turi unikalią intelektą – verbalinio, erdvinio, loginio-matematinio, kinestezinio, muzikinio, tarpasmeninio, vidinio - kombinaciją (Teresevičienė ir kt., 2004). Tas unikalumas ir apsprendžia individualų tik tam vienam besimokančiajam priimtina *mokymosi būdą*. Svarbu pačiam jį žinoti, suprasti, kodėl mes mokomės kitaip, o ne taip. Individualių savybių skirtumai iki galo nepaaiškina mokymosi proceso, tačiau pagrindžia tai, kad kiekvienas besimokantis turi sau priimtina galvojimo, informacijos apdorojimo ir supratimo būdą, susiformuoja tam tikrą mokymosi stilių, priklausomą nuo aplinkybių ir poreikių. Mokymosi procesui tai reiškia, kad svarbiausi ar *tinkamiausi metodai* turėtų būti grįsti įvairove ir galimybe rinktis. Kartais besimokantieji, kurie nesugeba išmokti kartu su visais, gali išmokti žymiai geriau už visus kitus, jei yra panaudojamos kitokios *mokymosi strategijos ar mokymo(si) technologijos*.

Naujos mokymo(si) technologijos (Simonaitienė, 2002) (naujos mokymo(si) technologijos integruoja informacines technologijas (IT), mokymo(si) metodus ir būdus, sąveiką tarp mokytojų/besimokančiųjų ir besimokančiųjų/besimokančiųjų, refleksiją, ir t.t.). Galimi du požiūriai į ugdymą: tradicinis (žmogaus ugdymas iš išorės) ir pažangus požiūris (žmogaus ugdymas iš vidaus). Tradicinis ugdymas grindžiamas natūraliųjų, gamtinių žmogaus prigimties savybių keitimu. Jų vietoje yra diegiami išoriniai elgesio standartai, dorovės normos, taisyklės. Mokomoji

medžiaga daugiausiai susijusi su praeitimi, o besimokantįjį pasiekia išorės kanalais - per vadovėlius ir mokytojus, kurie perteikia žinias bei įgūdžius. Pažangusis požiūris, paremtas Dewey idėjomis, atskleidžia mokymo(si) sampratos pokytį, kai akcentuojamas individualybės saviraiškos metodas - išoriškai drausmei supriešinama laisva veikla, mokymuisi iš knygų ir mokytojų - mokymasis iš patirties, statiškus mokomuosius tikslus ir medžiagą keičia pažintis su nuolat kintančiu pasauliu (Simonaitienė, 2002). Šis – pažangusis požiūris - atitinka konstruktyvizmo idėjas. Laikantis konstruktyvaus požiūrio, mokymas suprantamas ne kaip nekintamų tiesų perpasakojimas, bet kaip sąlygų kūrimas įgyti svarbią patirtį.

Anot Jucevičienės ir Tautkevičienės (2003), besimokantieji nėra pasyvūs informacijos gavėjai, jie aktyviai kuria savo žinias ir įgūdžius, remdamiesi jau turimomis – tiek formaliomis, tiek neformaliomis – žiniomis, sąveikaudami su aplinka. Mokymasis vyksta asimiliuojant sąvokas į kognityvines struktūras išskiriant sampratų panašumus ir skirtumus. Besimokantieji aktyviai kuria žinias siedami ir remdamiesi jau turima patirtimi. Prasmė kuriama analizuojant ir sintetinant patirtį taip, kad sukuriama nauja samprata. Mokymasis turi skatinti mąstymo, jausmų ir veiklos integraciją. Besimokančiam kuriant naują sampratą, mokymasis turi apimti patirtį, žinias, nuomones, mintis, jausmus ir veiklą. Todėl ypač svarbiu tampa mokymosi kontekstas, kuriame veikdamas moksleivis mokosi “susivokti pasaulyje, kuriame jis gyvena, suprasti įvykių prasmę, kolektyviai spręsti problemas” (Balčytienė, 1998).

Dar visai neseniai mokymas ir mokymasis buvo faktų perteikimo, jų įsiminimo ir atkartojimo procesas. Tai buvo pedagogika, kuri taikė atmintimi paremtas mokymo(si) metodikas. Išmokimas visada yra individualus procesas, tačiau ši pedagogika akcentavo ir individualų mokymosi procesą, t.y. kai žmogus kelią nuo nežinojimo link žinojimo eina vienas. Naujoji pedagogika, paremta konstruktyvizmu, priešingai - siūlo aktyvius mokymo(si) būdus, kuriuos taikant besimokantysis aktyviai stebi ir tyrinėja aplinką, diskutuoja, generuoja naujas idėjas. Tai lemia naujieji aktyvūs mokymo(si) bei sąveikos tarp besimokančiųjų ir mokytojų būdai – *mokymasis tiriant, grupės diskusijos, mokymasis bendradarbiaujant, projektinis mokymo(si) metodas bei tinklinė/klasterinė sistema* (Simonaitienė (2002). Modernūs, integruoti mokymo metodai yra orientuoti į besimokančiojo aktyvų veikimą: tiek individualų, tiek grupinį. Be to, šie metodai palengvina žinių įprasminimą. Juos taikant, turimos žinios susijungia į sistemas, sukuriami modeliai, kurie gali būti pritaikyti konkrečios problemos sprendimui. Toks mokymas(is) turtina ir mokančiojo, ir besimokančiojo patirtį – jie mokosi dirbdami bei dirba mokydami. Dargi, tai kolektyvinis (grupinis) tiesos arba žinių ieškojimo būdas, kuris lemia dar vieną ypač svarbų dalyką – įvairovę: nuomonių, veikimo būdų, idėjų ir t.t. Tai susiję su dar viena labai svarbia mokymosi procedūra ir mąstymo įgūdžiais – refleksija (Simonaitienė, 2002 pagal Chapman, 1996). Nuomonių

įvairovė, informacijos gausa reikalauja permąstymo ir kritinio įvertinimo. Taigi naujos mokymo(si) technikos ir technologijos akcentuoja ir skatina aktyvumą, grupės veiklą ir refleksiją.

Mokymosi metodai. Tai viena iš mokymo(si) technologijų integracinių dalių. Kaip jau buvo rašyta anksčiau, suaugusiųjų mokymosi sėkmė tiesiogiai priklauso nuo pa(si)rinkto mokymo(si) būdo ar metodo. Pasak Teresevičienės ir kt. (2004) negalima teigti, kad vieni mokymosi metodai yra geresni ar labiau tinkami nei kiti. Mokymosi metodai skiriasi savo paskirtimi. Vieni labiau tinkami naujai medžiagai perteikti, kiti individualiam darbui, tretieji mokymuisi grupėse ir socialinių gebėjimų plėtotei. Norint pasiekti gerų rezultatų, mokymosi metodai turėtų būti derinami tarpusavyje, o suaugusiųjų mokytojas gebėtų nustatyti jų santykį. Svarbiausia suprasti, kokioje situacijoje koks metodas labiausiai pasitarnautų mokymosi tikslams.

Suaugusiųjų mokymuisi Teresevičienė ir kt. (2004) siūlo tokius metodus:

Minčių žemėlapis. Sudarius minčių žemėlapi informacija apimama vienu metu ir galima per trumpą laiką suvokti vieną temą daugeliu aspektų. Truputį pasipraktikavus, minties žemėlapiai tampa svarbia mokymosi dalimi. Linijos, susiejančios pagrindinę temą su pagalbinėmis, aiškina idėjas vizualiai. Taip informacija pateikiama labai koncentruotai, pažymint pagrindines mintis ar raktinius žodžius. Kadangi minčių žemėlapis yra vaizdinis, lengva jį „nufotografuoti" savo atmintyje, - taip mokymasis tampa lengvesnis ir patogesnis.

Grupės diskusija - dažniausiai naudojamas mokymo metodas suaugusiųjų mokymesi. Šis metodas naudingas nuostatų kaitai, žmogiškųjų ryšių, pasitikėjimo skatinimui, naujų idėjų išskėlimui. Čia svarbu pasirinkti tinkamas diskusijai lemas, kurios būtų svarbios besimokantiems.

Grupinis tyrimas - dviejų-šešių narių besimokančiųjų grupės pasirinkusios mokymosi temą atlieka tyrimą ir aptaria atradimus, pastebėjimus.

Darbo grupės - šiuo metodu stengiamasi teorines žinias taikyti praktikoje pagal besimokančiųjų susidomėjimą ar profesiją. Būdinga diskusija. Darbo grupėse besimokantieji praktinę užduotį atlieka grupėje, o rezultatai yra aptariami didelėje grupėje diskusijos metu. Metodo privalumai - vystomi sugebėjimai, įgaunama didesnė patirtis, kuri naudinga suaugusiųjų profesinėje veikloje.

Terapinės grupės - savęs pažinimo ir tarpasmeninio bendravimo mokymosi metodas. Kiekvienas grupės narys diskutuoja apie tarpusavio santykius su kitais grupės nariais. Tai padeda vystyti kito jausmo pajautimą (empatiją), individualų savęs pažinimą. Metodo trūkumas - darbo metu atsiradusi antipatija gali likti ir pasibaigus darbui.

Atvejo analizė - detalus atvejo, įvykio, asmenybės, situacijos ar problemos, susijusios su mokymosi situacija, apibūdinimas/aprašas. Atvejis gali būti tikras arba išgalvotas. Šis metodas gali būti naudojamas visai grupei kaip preliminarios išvados išteklius. Galima pateikti įvairovę galimų sprendimų, kuriuos leidžiama pasirinkti.

Mokymasis drauge - suskirstoma į 2—6 narių grupes ir jose drauge mokomasi.

Ekspertų metodas. Taikant šį metodą stiprinama narių tarpusavio priklausomybė ir siekiama kiekvieną besimokantį padaryti svarbiu grupės nariu. Kiekvienas besimokantysis dalyvauja ir pagrindinės, ir ekspertų grupės darbe. Šis metodas labai patogus dirbti su tekstu, o pagal besimokančiųjų skaičių grupelės gali būti įvairaus dydžio.

Mozaika. Metodo tikslas yra ugdyti natūralų žinių troškimą, individualius gebėjimus ir saviraišką. Mozaika - tai serija užduočių, kurioms reikia tarpusavio bendradarbiavimo.

Bendras piešinys. Šis metodas puikiai tinka suaugusiems žmonėms. Tai yra bendradarbiavimo procesas, kuris skatina kūrybinį mąstymą.

Kampai. Kampų metodas dalyviams suteikia galimybę išsirinkti ir įsigilinti į vienos temos vieną aspektą.

Pakartojimas bendradarbiaujant. Taikomas ruošiantis atsiskaitymams. Visos grupės parengia kitoms kontrolinius klausimus.

Dar viena iš mokymo(si) technologijų integracinių dalių – *mokymosi aplinka*.

Remiantis konstruktyvistiniu požiūriu, Jucevičienė, Tautkevičienė (2003) teigia, kad mokymosi aplinkai būdinga orientacija į besimokantįjį. Konstruktyvistinės teorijos šalininkų teigimu, mokymosi aplinką sudaro besimokantysis ir vieta arba erdvė, kurioje individas mokosi naudodamas įvairias mokymo priemones, naudodamas įvairius informacijos šaltinius, taikydamas įvairius būdus, rinkdamas ir interpretuodamas informaciją, bendraudamas su kitais individais. Mokymosi aplinka – šioje aplinkoje veikiantys subjektai (studentai, dėstytojai, bibliotekininkai), duomenys, informacija, žinios bei jų patekimo pas besimokančiuosius įvairių būdų įvairovė. Mokymosi aplinkos gali būti tiek natūralios, tiek specialiai suorganizuotos. Vertingos mokymosi aplinkos privalo daryti individui edukacinį poveikį ir turėti edukacinę naudą, t.y. gebėjimą edukacinėmis priemonėmis padėti žmogui įgyti pasirengimą spręsti jam kylančias gyvenimo ir veiklos problemas.

Pasak Beresnevičienės (2000a), analizuojant dabartinę suaugusių mokymosi aplinką, galima pastebėti, kad ji nepaprastai greitai kinta, nes jaučiasi naujųjų informacinių technologijų panaudojimo galimybės visame suaugusiųjų švietimo kontekste. Greitai plinta modernūs suaugusiųjų švietimas, kuriame naudojamos naujosios informacinės technologijos. Naudojant šias technologijas, tiek mokytojui tiek besimokančiajam tenka prisitaikyti prie naujos mokymosi aplinkos: distancinės, multimedia, telematinės, kalbančios knygos programinės įrangos, integruotos mokymosi aplinkos ir kt.

Plikšnys (2005) teigia, kad yra parengta ir šiuo metu įgyvendinama visuotinio kompiuterinio raštingumo programa, pagal kurią vykdoma socialinės reklamos kompanija, kuriama kompiuterinio raštingumo mokymo paslaugas teikiančių institucijų duomenų bazė,

institucijos aprūpinamos metodine medžiaga, ruošiamasi atlikti tęstinius Programos vykdymo mokslo tiriamuosius darbus, remiami vietos bendruomenės kompiuterinio raštingumo mokymai (Socialinės apsaugos ministerija, lėšos ES SF 2.2 priemonė) ir kt.

Neribotas galimybes nuotoliniam, grupiniam ar savarankiškam mokymui(si) teikia kompiuteriniai tinklai: internetas, intranetas, ekstranetas, elektroninis paštas.

Beresnevičienės (2000a) teigimu, naujų informacinių technologijų panaudojimas sukuria daug mokymo strategijų problemų. Naujas suaugusiųjų mokytojo vaidmuo reikalauja psichologinio pasiruošimo naudoti informacines technologijas visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, prisitaikyti prie naujos besikeičiančios aplinkos bei naujų santykių.

Naujų informacinių technologijų panaudojimas padidina besimokančiųjų kaip vartotojų ir kaip klausytojų psichologinį stresą. Vienas iš didžiausių stresorių yra laikas. Kintanti besimokančiojo rolė reikalauja nuolat atnaujinti žinias ir gebėjimus, naudojant naujas informacines technologijas, atliekant užduotis bei besiruošiant įvykdyti kintančius būsimų kvalifikacijų reikalavimus, rengiantis įsisavinti labai sparčiai augančių naujų informacinių technologijų pritaikymo būdų.

Lygių mokymosi sąlygų sukūrimas yra dar vienas reikalavimas mokytojui, norinčiam sukurti mokymosi aplinką, skatinančia besimokančiuosius dalyvauti mokymosi procese. Yra įmanoma sukurti mokymosi sąlygas mokymuisi, jei medžiaga ekrane yra suprojektuota pagal besimokančiojo pasiekimus ir gebėjimus, ypač kreipiant dėmesį į neįgalius ir labai gabius studentus, specialiai orientuojantis į besimokančiojo darbinę atmintį, mąstymo greitį bei kitas psichologines charakteristikas, būtinas naudojantis kompiuterio ekranu.

2. Tėvų kaip suaugusiųjų švietimo modernizavimas ugdymo įstaigoje

2.1. Konstruktyvus tėvų švietimas

Lietuvos švietimo plėtotės gairėse teigiama, kad būtina „išplėtoti šeimų pedagoginės pagalbos, švietimo ir konsultavimo sistemą, prie esamų švietimo institucijų sukuriant neformalių „tėvų mokyklų“ tinklą. *Sustiprinami mokytojų ir mokyklų bendruomenių gebėjimai edukaciniam tikslams pritaikyti visą supančią aplinką, visą informacinę erdvę.* (Lietuvos švietimo plėtotės gairės).

Viena iš svarbiausių problemų mūsų šalyje yra tėvų priešiškus šiuo metu vykdomai švietimo politikai. Dažniausiai šis priešiškus atsiranda dėl per mažai teikiamos informacijos arba pastaroji paprasčiausiai tėvų nepasiekia. Pasitaiko atvejų, kai mokyklų kvietimas bendradarbiauti suvokiamas deformuotai t. y. jie įsivaizduoja, kad iš jų prašoma vienašališkos paramos.

Žmogaus asmenybės raidą sąlygoja ne vien jo prigimtis, bet ir nuolatinis dviejų šaltinių - šeimos ir visuomenės - tradicijų, vertybių, lūkesčių sąlytis ir dialogas. Harmoningai žmogaus raidai svarbios ir šeimoje puoselėjamos jo individualumo šaknys, ir visuomenės institucijų kuriamos jo socialumo prielaidos. Atiduodama vaiką privalomam ugdymui į valstybines ar privačias įstaigas šeima nepraranda atsakomybės už šio ugdymo vyksmą ir jo rezultatus (Gevorgianienė, 2003). Žmogaus, kaip unikalios individualybės ir kartu atsakingo visuomenės nario, raida galima tik skatinant ir puoselėjant šeimos ir visuomenės partnerystę. Si partnerystė išryškina ir visuomenės gebėjimą sušvelninti ar, atvirkščiai, pastiprinti šeimos aplinkos sąlygotas vaiko asmenybės savybes ir, priešingai, šeimos gebėjimą neutralizuoti neigiamų visuomenės vertybių įtaką ar skatinti vertinamų gebėjimų ir bruožų įtvirtinimą.

Pastaruoju metu švietimo sistemoje apskritai ir visų pirma formaliajame švietime vyksta globalaus pobūdžio pokyčiai, kurie daro įtaką vaikų ugdymo sistemų kaitai bei tėvų, kaip suaugusiųjų, atsakingų už vaikų ugdymo kokybę, pažiūrų kaitai, sudarančiai jiems sąlygas dalyvauti kartu su pedagogais vaikų ugdymo kaitos procesuose.

Tėvų dalyvavimui vaikų ugdymo procesų kaitoje didelės įtakos turi tėvų turimos kompetencijos įvairiose ugdymo srityse bei jų įsitraukimo į ugdymo procesą lygis. Kol kas Lietuvoje nėra aktyviai veikiančių institucijų, turinčių sukurtas metodikas ir programas tėvų švietimui. Ir užsienio šalyse vargu ar rasime daug kryptingos tokios veiklos pavyzdžių. Tikrai Didžiojoje Britanijoje ir kiek mažiau Maltoje šiuo požiūriu turima šios tokios patirties. Nepaisant švietimo procese apskritai vykstančių globalizavimo(si) pokyčių, pokyčiai tėvų švietimo grandyje stipriai vėluoja. Akaran, Fields (Juodaitytė, 2001) nuomone, tėvų švietimas turėtų būti konstruktyvus (o ne formalus), nes tik konstruktyvus tėvų švietimas garantuoja jiems naujas visaverčio jų dalyvavimo vaikų ugdymo kaitos procesuose perspektyvas, nes sudaro sąlygas įgyti reikiamas kvalifikacijas kaip ugdytojams (pažiūrų ir veiklos lygiu). Rosenthal, Sawyers ((Juodaitytė, 2001)) nurodo, jog būtent konstruktyvus tėvų švietimas, modernus suaugusiųjų švietimo reiškiny, ne tik atspindi tėvų siekį dalyvauti kartu su pedagogais ugdymo pertvarkoje, bet ir suteikia jiems galimybę jaustis lygiaverčiais pedagogų partneriais. Plėtojant tėvų, kaip suaugusiųjų grupės, labiausiai suinteresuotos vaikų ugdymu, konstruktyvų švietimą, keisis tėvų pažiūros ir susidarys galimybė jiems įgyti reikiamus mokėjimus. Būtent tėvų švietimas sudaro lankstaus, tėvų poreikius atitinkančio ugdymo plėtojimo(si) prielaidas, o tėvai įgyja naują konstruktyvaus bendradarbiavimo su pedagogais praktiką, kuri formuojasi aktyvaus grupinio mokymo(si) procesuose.

Konstruktyvaus bendradarbiavimas sukuria galimybę pažvelgti į mokymąsi kaip objektyvią, tačiau visada subjektyviai sukonstruotą bei interpretuojamą tikrovę, kuri tik komunikacijos metu įgauna savo prasmę (Mačianskienė ir kt., 2004). Būtent Šios krypties dėka mokymosi proceso tikslų paletėje, greta turinio pažinimo klausimų (prasidedančių „kas?“, „ką?“), atsirado aktyvią

stebėtojo konstravimo veiklą įteisinantys klausimai (prasidedantys klausimu „kaip?“). Šiame kontekste mokymasis suprantamas ne kaip pasyvus realybės kopijavimas, o kaip aktyvi stebėtojo konstravimo veikla, kuriai būdinga: aktyvaus subjekto buvimas; tam tikrų elementų, iš kurių vykdoma konstravimo operacija, poreikis; pozityvaus, pažangaus rezultato numatymas.

Juodaitytė (2001) teigia, kad konstruktyvaus tėvų švietimo būtinumą Caldwell grindžia tokiais teiginiais: "tėvams bandoma įdiegti, jog jie gali tapti pedagogams vertingais partneriais, ir kad pats trumpiausias kelias į šį tikslą yra jų dalyvavimas švietimo procesuose". Commer, Haynes, lygindami konstruktyvų ir nekonstruktyvų tėvų švietimą, nurodo, jog "dažnai formalus (nekonstruktyvaus) tėvų švietimo pagrindu siekiama didingų tikslų, būtent - įgytų žinių pagrindu keisti vaikų ugdymą, ir tai darosi panašu į situaciją, kai žmogus, neturėdamas reikiamų instrumentų, bando pastatyti modernų pastatą". Jo nuomone, tik dėl konstruktyvaus pobūdžio švietimo įmanoma ir „pedagogų bei tėvų konstruktyvi sąveika su tuo socialiniu ir kognityviniu pasauliu, kuriame jie gyvena kartu su savo vaikais ir kuris yra ne tik suaugusiųjų, bet ir jų vaikų pastangomis kuriamas pasaulis" (Juodaitytė, 2001).

Organizuojant tėvų švietimą reikia nepamiršti, kad tėvų įtaka vaikų gyvenime didžiausia; 90 procentų mokytojų teikia, kad nesusilaukia tėvų dalyvavimo; tėvai gali skirti vaikui daug daugiau dėmesio, negu pajėgia mokytojas; tėvai namuose gali paremti klasėje mokytojo įdėtas pastangas; tyrimai rodo, kad mokiniai, kurių tėvai dalyvauja mokyklos veikloje, mokosi geriau, negu tie, kurių tėvai nėra įsitraukę į mokyklos veiklą; vaikai, kuriems nesisėkė, dalyvaujant tėvams labai pasitaisė (Jensen, 1999).

Konstruktyvus tėvų švietimas. Lietuvos patirtis. Juodaitytė (2001) teigia, kad konstruktyvus tėvų švietimas Lietuvos ikimokyklinėse įstaigose yra naujas reiškinys, bet jis nepakankamai siejamas su ugdymo kaita, moderniais, į vaiką orientuotais ugdymo modeliais, suaugusiųjų švietimo bei nuolatinio mokymo(si) idėjomis. Lietuvos švietimo reformos dokumentuose (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992) tėvų švietimo sritis nepakankamai akcentuojama kaip esminius pokyčius inspiruojanti sritis ir nenurodomos tėvų dalyvavimo galimybės vaikų ugdymo kaitoje. Nepakankamai yra ir mokslinių tyrimų. Jie dažniausiai skirti tėvų grupinio mokymo, grindžiamo konstruktyvizmo metodologija, arba kritinio mąstymo ugdymą analizei.

Dviejų tarptautinių ikimokyklinio ugdymo demokratizavimo projektų, realizuojamų pastaruju metu per Atviros Lietuvos fondą bendradarbiaujant su Atviros Visuomenės institutu, JAV (Open Society Institute) bei Danijos Egmonto fondu pagrindu, pastaruju metu Lietuvos ikimokyklinėse įstaigose pradėjo kurtis tėvų ir pedagogų švietimo centrai, kuriuose būtent ir yra bandoma plėtoti konstruktyvų tėvų švietimą. Tačiau jis dažnai yra formalus, ir jo pagrindu tėvai

netampa aktyviais ikimokyklinio ugdymo kaitos dalyviais ir neįgyja jiems būtinos naujos patirties (Juodaitytė, Šakalinienė, 1999).

Bendrojo lavinimo mokyklose tėvų švietimui skiriamas dėmesys taip pat nepakankamas. Vyksta formalus, dažniausiai stichiškas tėvų švietimas. Tėvų švietimas dažnai suprantamas kaip tėvų informuotumo didinimas. Tai yra labai svarbu, bet tai tik pirmas žingsnis konstruktyvaus švietimo link. Informacijos apie mokyklą ir mokykloje vykstančius procesus tiekimas yra vienas iš geresnių būdų padidinti tėvų sąsajas su mokymo institucijomis. Šeimos ryšių su mokykla sustiprinimas, palaikant tėvų informavimą ir padidintas informacijos apie mokyklas ir apie galimus išitraukimo kelius tiekimas yra reikšmingi veiksniai įtraukiant tėvus į mokyklų tobulinimo programas. Tyrimai parodė teigiamus sąryšius tarp tėvų turimos informacijos apimties ir požiūrio į mokymo instituciją. Gibson (1980) nustatė, kad su mokykla susijusios informacijos prieinamumas teigiamai įtakoja tėvų – mokytojų - mokyklos – mokinių santykius. Kito tyrimo (Tatar, 1998) išvados teigia, kad pagrindinis tėvų išitraukimo į mokyklų veiklą siekis yra pagerinti savo vaikų mokymosi rezultatus, ir kad vaikų akademiniai pasiekimai iš tikrųjų pagerėja. Todėl tėvai yra labiau linkę vertinti informaciją, kuri tiesiogiai susijusi su jų vaiku. Gerai informuoti tėvai gali tapti geriausiu mokykloms prieinamu mokinių pasiekimų gerinimo resursu.

Reikia paminėti „*Šeimų raštingumo stimuliavimo*“ *Griundtvig-1* projektą, skirtą suaugusiųjų švietimui. Projektas skatina tarptautinį bendradarbiavimą, padeda realizuoti nuolatinio suaugusiųjų mokymosi idėją, siekia sudaryti sąlygas tėvų švietimui ir moko juos padėti savo vaikams. Tikimasi, kad jis padės atsirasti solidžiai, tyrimais paremtai tėvų švietimo programai, kuri vėliau galėtų funkcionuoti ir kitose bendruomenėse. (Projekto vykdymo Lietuvoje išipareigojimus prisiėmė Vilniaus kolegija, o jį realizuoja Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto Pedagoginių studijų kaitos centras) Projekto rezultatai atspindės bei padės koreguoti padėtį ir tautinių mažumų, ir miesto, ir kaimo įstaigose bei bendruomenėse įvairiais lygmenimis – nuo konkrečių tyrimų iki visuomenės nuostatų dėl tėvų aktyvumo ir dalyvavimo edukaciniuose procesuose kaitos.

Projekto prielaidos ir tikslai padiktuoti gyvenimo realijų. Europai tampant žinių visuomene, marginalinės (ribinės) šeimos rizikuoja tapti dar labiau išstumtos iš pagrindinio politinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo dėl pagrindinių įgūdžių stokos. Tai gali pasireikšti dar aščiau, atsižvelgiant į faktą, kad pagrindinių įgūdžių apibrėžimas nebeapsiriboja vien mokėjimu skaičiuoti ir skaityti, bet apima mokėjimo naudotis informacinėmis technologijomis, užsienio kalbų, technologinės kultūros, socialinius įgūdžius, gebėjimą būti iniciatyviu ir išradingu.

Tyrimai rodo, kad socialiai nesėkmingų, su menkais raštingumo įgūdžiais šeimų vaikai turi tokius pat menkus poreikius. Ir tėvams, ir vaikams yra labai sunku ištrūkti iš skurdo, bedarbystės ir politinės bei kultūrinės atskirties sūkurio, kuris atsiranda dėl pagrindinių įgūdžių, leidžiančių

aktyviai dalyvauti šiandieninės visuomenės gyvenime, stokos. Taigi ratas, nustumiantis žmones į paribį, sukasi be perstojo.

Vykstant Lietuvos švietimo reformai, daugiausia dėmesio visą pastarąjį dešimtmetį buvo skiriama pedagogų kvalifikacijos, ugdymo turinio atnaujinimo, naujų metodų sklaidos ir kitiems specifiniams pedagoginiams klausimams.

Socialinių procesų ryšys su edukaciniais kol kas nebuvo sistemingai akcentuojamas bei tiriamas. Socialinė terpė kokybiškam švietimo sistemos funkcionavimui nėra palanki: Lietuvoje yra apie 45.000 socialiai remtinų šeimų, auginančių apie 100.000 vaikų; apie 16.000 nedarnių šeimų, auginančių apie 36.000 vaikų; tūkstančiai vaikų auga tik su vienu iš tėvų. Dėl akivaizdžios ir aštrios socialinės-edukacinės diferenciacijos nėra kokybiško ugdymo garantijų.

Projekto vyksmo sritis yra ištirti, įdiegti ir įvertinti specifinę suaugusiųjų švietimo programą. Projektas akcentuoja darbą su turinčiais nepakankamus išsilavinimo pagrindus bei kvalifikacijas tėvais, kurių vaikai mokymosi sėkmei turi rizikos faktorių.

2.2. Konstruktyvios tėvų, auginančių neįgalius vaikus, ir pedagogų sąveikos prielaidos

Norėdamas patirti maksimalią ugdymo sėkmę pedagogas turi stengtis į šį procesą įtraukti vaiko tėvus. Tai padaryti galima įvairiais būdais, kurie parenkami atsižvelgiant į vaiko poreikius, galimybes, tėvų suinteresuotumą, išsilavinimą ir kt.

Skatinant tėvų dalyvavimą vaiko ugdymo procese svarbu (Gevorgianienė, 2003).:

1. Vaiko šeimos pažinimas. Bet koks konstruktyvus bendradarbiavimas prasideda nuo pažinimo. Pažinti vaiko šeimą - tai ne tik sužinoti jos materialines-ekonomines sąlygas, bet suprasti ir psichosocialinę situaciją, bendravimo su vaiku ypatumus, auklėjimo stilių. Konstruktyvus bendradarbiavimas bus neįmanomas ir be adekvataus šeimos galimybių įvertinimo. Kuriant bendradarbiavimo planą, numatant šeimos dalyvavimo vaiko ugdymo procese laipsnį, reikėtų atsižvelgti į vidinius šeimos išteklius (tarpusavio santykius, asmenines savybes ir pan.), išorinę paramą (giminių, draugų, kaimynų) ir įvertinti šeimos išteklių ribotumą.

Labai gerai, kai yra galimybė stebėti tėvų bendravimą su vaiku įprastoje namų aplinkoje atkreipiant dėmesį į jų savitarpio santykius, teigiamą ir neigiamą tėvų vartojamų žodžių ar naudojamų metodų poveikį vaikui.

2. Pasitikėjimas tėvų patirtimi, pagarba jų nuomonei ir jausmams. Vaisingas bendradarbiavimas galimas tik tarp asmenų, gerbiančių ir pripažįstančių vienas kito kompetenciją. Akivaizdu, jog niekas nepažįsta savo vaiko geriau nei jo tėvai. Todėl reikia jiems sudaryti galimybę dalytis savo patyrimu, baimėmis, rūpesčiais. Neretai pedagogų ir tėvų sąveikos kūrimas

ir palaikymas primena abipusį vienas kito ugdymo procesą: *pedagogai*, išsiaiškinę tėvų bendravimo su vaikais ypatumus, skatina ir puoselėja tėvų gebėjimą ugdyti, įtvirtinti vaikams jiems būtinus įgūdžius; *tėvai* savo ruožtu ugdo pedagogų gebėjimą išvelgti ir tinkamai interpretuoti subtilius vaiko elgesio, jausmų niuansus. Todėl pedagogams ir tėvams labai svarbu *kalbėtis*: kalbantis neretai pastebima, kad vaikas skirtingai elgiasi namuose ir mokykloje, nevienodai reaguoja į tuos pačius žodžius, skirtingai atlieka užduotis namuose ir mokykloje. Kartu išryškėja vienodai visose aplinkose pasireiškiantys jo asmenybės bruožai. Kalbantis atsiskleidžia ir skirtingos suaugusiųjų (tėvų ir pedagogų) į vaiko elgesį reakcijos, kurias labai svarbu suderinti, jei nenorima „traukti“ vaiką priešingomis kryptimis.

3. *Įsiklausymas į šeimos prioritetus, pagal galimybes jų pavertimas savo tikslais.*

4. *Tėvų supažindinimas su mokykloje dirbančių specialistų veiklos specifika.*

Tėvai daug geriau jaučiasi mokykloje, kai yra susipažinę su joje dirbančių specialistų veikla. Jie turėtų tiesiogiai išmanyti kiekvieno su jų vaiku dirbančio specialisto funkcijas, suprasti jo veiklos tikslą. Tai padeda jiems suvokti ir savo vaidmenį vaiko ugdymo procese.

Supažindinti tėvus su specialistų funkcijomis galima įvairiais būdais: netiesiogiai (pateikiant pareigybių instrukcijas) ir tiesiogiai (leidžiant stebėti pamokas, popamokinę veiklą). Tiesiogiai stebėdami mokytojo veiklą tėvai turi galimybę išmokti naujų ugdymo metodų, įsisavinti alternatyvius bendravimo būdus. Dalyvavimas profesionalaus ugdymo erdvėje kartu leidžia tėvams įveikti savotišką mokyklos „tabu“: nors visi yra baigę vieną ar kitą mokyklą, viskas, kas vyksta už uždarytų jų vaiko klasės durų, neretai tėvams atrodo neliečiama paslaptis. Ugdymo proceso paslapties skraistė tarsi pateisina nepageidautiną, tėvų atsiribojimą nuo to, kas vyksta klasės viduje, ir skatina juos prisiimti „pašalinių stebėtojų“ vaidmenį. Galėdami nors retkarčiais dalyvauti pamokose ir stebėti savo vaiko aktyvumą, elgesį, bendraamžių santykius su juo, tėvai geriau suvokia savo vaiko psichologinę būseną, vietą socialiniame klasės kontekste ir adekvačiau vertina jo galimybes.

5. *Lūkesčių, siejamų su vaiko pasiekimais, pagrįstumas. Tėvų ir pedagogų lūkesčių ir tikslų suderinamumas.* Tėvų ir pedagogų sutarimas dėl vaiko ugdymo tikslų ir bendras jo potencialių gebėjimų matymas yra svarbi sėkmingos tėvų adaptacijos naujoje situacijoje prielaida. Nuo vienodos vaiko ateities vizijos, bendrai aptariamų ir bendrai siekiamų tikslų priklauso vaiko gebėjimų plėtra, bendras emocinis ugdymo kontekstas.

6. *Kontrolės lokusas: tėvų požiūris į savo ir pedagogų vaidmenį.* Remdamiesi nuostata „mokykla - antrieji namai“, tėvai kartais pernelyg greitai atsisako atsakomybės, pasitraukdami iš vaiko ugdymo proceso. Manymas, kad pedagogai yra stebukladariai ir vieninteliai žino, kas yra tinkama jų vaikui, iš tiesų paneigia ugdymo visapusiškumą ir tęstinumą.

2.3. Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, edukacinės iniciatyvos

Tėvų edukacinės iniciatyvos kaip suaugusiųjų švietimo sistemos dalis. Kaip teigia Juodaitytė ir kt. (2003), turtingą teorinę ir praktinę šios veiklos patirtį yra sukaupusi Vokietija. Vokietijoje dabartiniu metu yra apie 16 000 tėvų pedagoginės savipagalbos grupių. Terminas „tėvų iniciatyva“ yra pagrindinis, kuriuo apibūdinama įvairių tėvų grupių pedagoginė veikla. Šis terminas neatitinka tėvų savipagalbos termino, pastaruoju metu vartojamo socialiniuose tyrimuose. Tėvų iniciatyva implikuoja jų apsisprendimo lygį, veiklos iniciatyvumą ir paskatas.

Tėvų iniciatyvų Vokietijoje kūrimąsi, egzistavimą ir didelį populiarumą lėmė noras, jog jų vaikai kuo anksčiau įgytų socialinių įgūdžių, o taip pat ir tėvų poreikis šviestis prieš grįžtant jiems į darbą po motinystės ar tėvystės atostogų, jų siekis kuo daugiau sužinoti apie savo vaikų (sveikų ar su negale) ugdymą.

Kaip teigia A.Jokūbaitis (1997), piliečių aktyvumas ir jų savipagalba yra vieni iš svarbiausių modernaus švietimo bruožų Europoje.

Tėvų pedagoginė iniciatyva per paskutiniuosius 27 metus integravosi į daugelį socialinio - edukacinio gyvenimo sričių. Jas inicijavo tėvai ir motinos, priklausantys universitetinių miestų akademinėms bendruomenėms, o taip pat ir studentų judėjimų dalyviai. Tėvų iniciatyvos greitai išplito visoje Europoje, o labiausiai - Vokietijoje. Tėvų grupės kūrėsi net ir kaimo vietovėse. Žinoma, šiek tiek vėliau nei miestuose. Jas inicijavo tėvai ir motinos, savarankiškai besirūpinantys savo vaikų ugdymu ir siekiantys lavintis šioje srityje. Tėvų iniciatyvos apima įvairias formas, skirtingo amžiaus vaikų ugdymo, sveikatos ir jų mokymosi problemas: nuo naujagimių, kūdikių, ikimokyklinukų grupių, alternatyvių mokyklų projektų iki vaikų sveikatos savipagalbos grupių, tėvų bei motinų švietimo centrų (Juodaitytė ir kt., 2003; Schultz, 1994).

Europoje veikia *Europos tėvų asociacija (EPA)*. EPA - tėvų balsas vardan visų Europos vaikų. EPA yra subūrusi Europos tėvų asociacijas ir atstovauja daugiau kaip 100 milijonų tėvų iš 23 Europos šalių. Švietimo srityje EPA siekia: skatinti aktyvų tėvų dalyvavimą; būti tėvų balsu priimančiam sprendimus Europoje (www.epa-parents.org).

EPA-os misija: Bendradarbiauti su kitais ugdytojais kuriant tėvų švietimo bendruomenę Europoje. Suteikti tėvams stiprų balsą visų švietimo politikų bei sprendimų priėmimo Europos lygiu procese.

EPA siekia: Dirbti dėl tokių švietimo politikų Europos lygiu, kurios užtikrintų kiek įmanoma aukštesnę švietimo kokybę visiems mūsų vaikams. Naudotis EPA įtaka siekiant skatinti aktyvų tėvų dalyvavimą visuose švietimo lygmenyse Europoje. Dirbti siekiant stiprios partnerystės švietime visoje Europoje per dalinimąsi geromis praktikomis bei skatinant dialogą tarp Europos tėvų.

Paslaugos ir parama aktyviai tėvų parterystei stiprinti. EPA remia stiprią tėvų partnerystę bei dalyvavimą švietime šiomis priemonėmis:

- informacijos rinkimas ir platinimas per EPA leidinius tokius kaip EPA-INFO, informaciniai biuleteniai ir seminarų ataskaitos.
- naujovių švietimo partnerystėje akcentavimas ir žinių apie geriausias praktikas skleidimas per Alcuin'o apdovanojimą, kuris parodo pripažinimą geriausiems tėvų dalyvavimo švietime pavyzdžiams
- suteikiant galimybes tėvams ir mokiniams dalintis patirtimis per pasikeitimo programas, mokymosi išvykas, seminarus ir pokalbius
- geros praktikos skatinimas tėvų mokyme per praktines iniciatyvas, tokias kaip Vasaros kursai ir mokymų seminarai
- paramos teikimas įvairiems tyrimams, besigilinantiesiems į visus tėvų dalyvavimo bei partnerystės aspektus.

EPA'os narys Lietuvoje yra *Tėvų Forumas* (www.tevuforumas.lt), įsikūręs 2005 metų vasario 26 d.. Tėvų Forumo paskirtis - atstovauti tėvų interesams sprendžiant svarbiausius ugdymo klausimus visose švietimo pakopose - nuo ikimokyklinio ugdymo iki aukštojo mokslo. Konferencijoje tėvai aptarė svarbiausias ugdymo problemas, į kurių sprendimą turėtų įsitraukti tėvai. Tai „žinių kultas“ mokykloje, didžiuliai moksleivių krūviai, sukeltys sveikatos sutrikimų bei psichologinę įtampą, mokyklų tinklo pertvarka, vertybių krizė mokykloje, žema aukštojo mokslo kokybė ir daugelis kitų.

Tolesnė Lietuvos tėvų forumo veikla plėtosis trimis kryptimis: tėvų informavimo sistemos kūrimas, tėvų atstovavimas sprendžiant ugdymo klausimus valstybiniu bei regionų lygmeniu ir tėvų mokymasis. Forumo veikla remsis aktyviomis regioninėmis tėvų asociacijomis, ypač Skuodo savivaldybės bei Šiaulių apskrities. Tėvų forumas organizuos tėvų švietimo renginius, tėvų konferencijas bei diskusijas vaikų auklėjimo, šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo, švietimo įstaigų aprūpinimo klausimais. Lietuvos tėvų forumas aktyviai dalyvaus Europos tėvų asociacijos veikloje bei kitose tarptautinėse tėvų organizacijose.

Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, edukacinės iniciatyvos. Europos patirtis. Europos tėvus, auginančius klausos sutrikimų turinčius vaikus, jungia organizacija FEPEDA (European Federation of Parents of Hearing Impaired Children). Jos narėmis yra virš 30 šalių tėvų organizacijų. FEPEDA pripažįsta specialius poreikius ir šeimų, auginančių sutrikusios klausos vaikus, vaidmenį. Federacija grindžia savo veiklą humaniškumo ir demokratiškumo principais, pripažįsta tėvų pasirinkimo laisvę (t.y., pripažįsta visus galimus vaiko ugdymo ir bendravimo būdo pasirinkimus), ragina federacijos narius būti tolerantiškais ir supratingais (www.fepeda.net).

FEPEDA yra priėmusi savo konstituciją, kurioje yra garantuojama teisė į pilną informaciją, t.y. pilna ir objektyvi informacija turi būti prieinama visiems tėvams apie jų teises ir galimybes, ir kaip jie gali būti įtraukti sprendžiant savo vaikų ateitį. Konstitucijoje taip pat apibrėžiama teisė į kokybišką išsilavinimą visiems vaikams, nepriklausomai nuo jo klausos sutrikimo laipsnio bei teisė į pagalbą priimančius sprendimus.

Dar viena žinoma ir aktyviai veikianti organizacija yra Anglijos Nacionalinė kurčių vaikų draugija – NDCS (The National Deaf Children Society). Ši draugija veikia jau daugiau kaip 60 metų ugdymo, sveikatos priežiūros, socialinės pagalbos srityse (www.ndcs.org.uk). Ši draugija 2004 m. įkūrė „klausos autobusą“, kuris keliauja skersai išilgai per Angliją pristatydamas naujausią informaciją ir technologijas prie vaikų, tėvų ir mokytojų namų.

Jau daugiau kaip 10 m. NDSC supažindina visus su naujagimių klausos stebėjimo programa, kuri užtikrina visų naujagimių stebėjimą ir priežiūrą pirmosiomis gimimo savaitėmis. Tai labai svarbu ankstyvai klausos sutrikimų diagnostikai.

NDCS turi pagalbos liniją (nuo 1997 m.) ir sulaukia apie 250 skambučių kiekvieną savaitę, daugiausia iš kurčių vaikų tėvų, kuriems reikia praktinės ar emocinės pagalbos, supratimo ar patarimo. Pagalbos linija yra tokia vienintelė Didžiojoje Britanijoje, o 2001 m. buvo patobulinta ir su „kalbos skyriumi“ tapo dar prieinamesnė. „Kalbos skyrius“ reiškia galimybę bendrauti įvairiomis kalbomis.

Jau 15-i metai kai NDCS rengia naujausių technologijų parodas, kurių metu specialistai ir tėvai supažindinami su naujausiomis technologijomis klausos protezavimo ir kompensavimo srityje.

Lietuvos patirtis.

Tik nedaugelyje miestų Lietuvoje veikia kurčius ir neprigirdinčius vaikus auginančių tėvų bendrijos: Pagava (Vilniuje), Suvoka (Kaune), Prasmė (Tauragėje), Gija (Jurbarke), Adapta (Panevėžyje).

Pagrindinė Lietuvos tėvų su neįgaliais girdėti vaikais bendrija "PAGAVA" susikūrė 1994m. kaip tėvų savipagalbos organizacija. Tai pirmoji tokios pakraipos organizacija Lietuvoje. Ji yra savanoriška visuomeninė ne pelno siekianti organizacija.

Bendrija "Pagava" yra Europos tėvų, auginančių neįgalius girdėti vaikus, federacijos narė (European Federation of Parents of Hearing Impaired Children - FEPEDA).

Pagrindiniai bendrijos "Pagava" tikslai:

- burti šeimas, auginančias kurčius ir neprigirdinčius vaikus;
- teikti paramą, padaršinimą ir informaciją apie kurtumą šeimoms, auginančioms kurčius vaikus;
- rūpintis, kad šeimos, auginančios kurčių vaiką, gautų visapusę psichologinę, pedagoginę bei juridinę paramą ir informaciją kaip galima arčiau gyvenamosios vietos;

- bendradarbiauti su įvairiomis valstybinėmis institucijomis, sprendžiant kurčių vaikų problemas: diagnostikos, gydymo, protezavimo, ugdymo, mokymo, integravimo, poilsio, profesinio lavinimo;
- praktiškai padėti kurčiams vaikams įveikti gyvenimo sunkumus ir integruotis į visuomenę.

Nors kiekviena šeima unikali, panašią problemą išgyvenančios šeimos gali geriausiai suprasti viena kitą. Tėvų tarpusavio pagalbos grupė yra informacijos, pagalbos ir patarimų tiek praktinėje, tiek emocinėje srityje, šaltinis. Bendraudami vieni su kitais tėvai dalijasi savo išgyvenimais, nerimu, patirtimi, sprenddami su vaiko neįgalumu susijusias problemas. Šie žmonės šitaip perduoda savo patirtį kitiems ir gauna kitų patirties sau. „Aš čia galiu nieko neslėpti ir man nereikia apsimetinėti. Mane čia supras ir išklausys“ (Kurčias vaikas šeimoje, 1999). Kartais tėvai nusprendžia į tokius susitikimus pakviesti įvairių sričių specialistų, poetų, dvasininkų ar šiaip įdomių žmonių, su kuriais jie norėtų pabendrauti ir išgirsti atsakymus į jiems rūpimus klausimus.

Europoje pačių tėvų suorganizuotos tėvų savitarpio pagalbos grupės labai paplitusios (Ruškus, 2002). Tėvai seniai suprato, jog jei veiks vieni uždaroje panašaus likimo žmonių grupėje, dar labiau izoliuosis nuo visuomenės, o visuomenė - nuo jų. Todėl pačių tėvų iniciatyva bei paremiant socialinėms – pedagoginėms tarnyboms tokias savitarpio pagalbos grupes organizuoja specialistai, šeimos psichologai. Toks tėvų ir specialistų bendradarbiavimas leidžia siekti harmoningų vidinių šeimos ir išorinių socialinių tarpusavio santykių, šeimos dinamikos, nuostatų keitimo.

II. TĖVŲ ŠVIETIMO SITUACIJOS EMPIRINIS TYRIMAS KLAUSOS SUTRIKIMŲ TURINČIŲ VAIKŲ UGDYMO ĮSTAIGOJE

1. Tyrimo organizavimas ir metodika

Tyrimo objektas – tėvų švietimas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje.

Tyrimo tikslas – empiriškai ištirti tėvų kaip suaugusiųjų švietimo tobulinimą vaikų ugdymo įstaigoje per atvejo analizę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Empiriškai ištirti tėvų turimos informacijos pobūdį ir apimtį, priimtinausios informacijos gavimo būdus (šaltinius).
2. Nustatyti tėvų poreikį žinioms.
3. Ištirti tėvų požiūrį į dalijimąsi žiniomis ir patirtimi tarpusavyje.
5. Įvertinti ugdymo įstaigos galimybes tobulinti tėvų švietimą.

Tyrimo metodai:

Anketinė apklausa. Apklausos būdu tiriamos nuostatos, nuomonės, žinios (Merkys, 1995). Planuojant tyrimą buvo parengtas pusiau uždaro tipo klausimynas. Klausimyną sudarė trys dalys – instrukcija, pagrindinė – diagnostinių kintamųjų dalis, demografinių kintamųjų dalis. Formuluojant teiginius pavartota tėvų leksika, surinkta vadybinio darbo metu. Siekiant, kad kuo daugiau respondentų suprastų anketos klausimus ir atsakytų į juos (apie 20% numatomų tiriamųjų turi klausos negalią), iki minimumo sumažintas klausimų kontekstas bei kai kurie sakiniai ypač supaprastinti. Taip pat susitarta su lietuvių – lietuvių gestų kalbos vertėjais dėl vertėjo paslaugų, jei kurtiesiems tėvams iškiltų problemų suvokiant kai kurių klausimų esmę.

Apklausa siekiama: nustatyti tėvų turimos informacijos pobūdį ir apimtį, poreikį žinioms bei priimtinausios informacijos gavimo būdus (šaltinius), požiūrį į dalijimąsi informacija ir patirtimi bei galimybes tai daryti. Norint kuo tiksliau reprezentuoti indikatą, neapsiribota vienu klausimu vienai temai (Kardelis, 2002). Keletas temų (klausimų) suskaidytos į 5-12 elementų.

Kiekvienas teiginys buvo pažymėtas vienu iš keturių galimų atsakymų: *tikrai ne, lyg ir ne, lyg ir taip, tikrai taip*. Kai respondentas renkasi atsakymą su žodeliu *lyg*, tai toks požiūris artimesnis nuomonei su abejojone. Abejonių nekelia tvirta nuomonė – atsakymai su žodeliu *tikrai*. Vis dėlto tyrimo tikslas – išryškinti temas, kuriomis daugiausiai trūksta žinių tėvams bei priimtinausios tėvams būdus, kuriais būtų galima tas žinias perteikti.

Ugdymo įstaigos *dokumentų (content analysis) analizė*. Šis metodas leidžia gauti objektyvios, užfiksuotos oficialiuose dokumentuose, informacijos nagrinėjamu klausimu (Kardelis, 2002). Oficialūs dokumentai – tai tarnybinio pobūdžio dokumentai. Jie gali būti statistiniai,

verbaliniai, mišrūs. Šiame tyrime analizuojami verbaliniai tarnybinio pobūdžio vienos ugdymo įstaigos dokumentai.

„Bendriausia prasme kontent analizė yra technika, leidžianti objektyviai ir sistemiškai išnagrinėti teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas“ (Tidikis, 2003, p.498). kitaip tariant, kontent analizės paskirtis yra atskleisti, susisteminti ir apibendrinti informaciją apie faktus, įvykius, reiškinius, objektyvią tikrovę, taip pat apie žmonių mąstymo, kūrybinę, administracinę ir kitą praktinę veiklą.

Taikytų statistinės analizės metodų apibrėžtis. Kiekybinė (statistinė) duomenų analizė atlikta naudojantis kompiuterine programa SPSS 11 (Statistical Pack for Social Sciences) bei Windows Microsoft Exel programa. Statistiniai sąryšiai nustatyti naudojant Spearman'o koreliacijos koeficientą.

Tyrimo imties charakteristika. Tyrimo imties tūris, naudojant anketinės apklausos metodą, 134 respondentai. Išdalintos 176 anketos. 176 – tai visa konkrečios ugdymo įstaigos tėvų populiacija. Visą populiaciją siekta aprėpti (t.y. atlikti pilną tyrimą) todėl, kad ji yra labai heterogeniška (išsilavinimo, gyvenamosios vietos bei klausos požiūriais), todėl nebuvo įmanoma pritaikyti jokio imties sudarymo būdo. Anketų grįžtamumo procentinė kvota – 76,14%.

Buvo apklausti 134 tėvai (mamos ir tėvai, girdintys ar turintys klausos sutrikimą), auginantys vaikus, turinčius klausos sutrikimų ir besimokančius klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje. Tyrimo laikotarpis – 2005-09-01 – 2005-12-01.

Socialinės-demografinės tiriamųjų charakteristikos atspindi objektyvius, faktinius duomenis (lytis, klausa, išsilavinimas, gyvenamoji vieta ir pan.). Šio tyrimo aspektu demografinių tiriamųjų duomenų analizė yra labai prasminga, kadangi tyrimu bus aiškinamasi, ar socialiniai - demografiniai kintamieji sąlygoja kitus kintamuosius. Į socialinius - demografinius tiriamųjų duomenis taip pat bus atsižvelgiama rengiant rekomendacijas dėl tėvų švietimo tobulinimo.

Tiriamųjų tėvų socialiniai - demografiniai duomenys pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė

Tėvų demografiniai-socialiniai duomenys (n=134)

Eil. Nr.	Tiriamųjų pasiskirstymas	n	%
1.	Pagal lytį: mama	83	61,9
	tėvas	47	35,1
	globėja	2	1,5
	globėjas	2	1,5

2.	Pagal gyvenamąją vietą:		
	Kaune	51	38,1
	apskritis centre	25	18,7
	kitame mieste	32	23,9
	miestelyje, kaime	26	19,4
3.	Pagal išsilavinimą: pradinis	2	1,5
	pagrindinis	9	6,7
	vidurinis	51	38,1
	profesinis	22	16,4
	aukštesnysis	28	20,9
	aukštasis	22	16,4
4.	Pagal šeimyninę padėtį:		
	vedęs (ištekėjusi)	112	83,6
	išsiskyres(usi)	16	11,9
	našlys(ė)	3	2,2
	nevedęs (netekėjusi)	3	2,2
5.	Pagal klausą:		
	girdintis(i)	98	73,1
	neprigirdintis(i)	15	11,2
	kurčias(ia)	21	15,7
6.	Pagal tai, kuriame konkrečiame ugdomas vaikas:		
	pareng.-4 klasė	45	33,6
	5-8 klasė	56	41,8
	9-10(11) klasė	33	24,6
7.	Pagal tai, kas šeimoje labiau užsiima vaiko auklėjimu ir ugdymu:		
	mama	86	64,2
	tėvas	8	6,0
	abu tėvai	38	28,4
	kiti asmenys	2	1,5

Lyties požiūriu tarp apklaustųjų vyravo moterys (t.y., mamos, globėjos) - n=85 (63,4%), vyrų (tėvų, globėjų) buvo 49 (36,6%) .

Lyginant pagal gyvenamąją vietą matome, kad respondentai yra iš įvairių Lietuvos vietų – apskritis centru, mažesnių miestų bei kaimų. Daugiausia respondentų gyvena mieste: Kaune - 51 (38,1%), apskritis centre - 25 (18,7%), kitame, mažesniame, mieste -32 (23,9%), kaime -26 (19,4%).

Tyrimė dalyvavę tėvai turi nevienodą išsilavinimą. Daugiausiai apklaustųjų yra įgiję vidurinį išsilavinimą - 51 (38,8%). Tarp tiriamųjų yra ir pradinį (n=2; 1,5%), bei pagrindinį (n=9; 6,7%) išsilavinimą įgijusių tėvų.

Vyrauja respondentai iš pilnų šeimų (n=112; 83,6%).

Tyrimui reikšmingi yra duomenys apie tiriamųjų klausą. 26,94% (n=36) apklaustų tėvų turi klausos sutrikimų.

Anketas užpildė visų ugdymo koncentrų vaikų tėvai: 33,6% (n=45) visų apklaustųjų sudarė parengiamosios – 4 klasių vaikų tėvai, 41,8% (n=56) – daugiausiai - 5-8 klasių vaikų tėvai, 24,6% (n=33) – 9-10 (11) klasių vaikų tėvai.

Vaikų auklėjimu ir ugdymu šeimoje labiau užsiima mamos – 64,2% (n=86). Nemaža dalis respondentų - 28,4% (n=38) – teigė, kad vaiko auklėjimu ir ugdymu rūpinai kartu.

2. Tėvų švietimo situacija klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje

2.1. Tėvų informaciniai poreikiai

Siekiant įvertinti tėvų poreikį žinioms, pirmiausia analizuota esama situacija, t.y. tėvų turimos informacijos pobūdis ir apimtis.

59,7% (n=80) apklaustų tėvų teigia, kad, kai jų vaikas buvo ikimokyklinio amžiaus, jie tik iš dalies gavo tuo metu reikiamos informacijos, o 14,2% (n=19) teigia, kad visai negavo jokios informacijos. Dažniausiai tėvus informuodavo gydytojai (75,3%; n=101), pedagogai (61,2%; n=82) bei kiti tėvai, auginantys sutrikusios klausos vaikus (50%; n=68). Mažiau negu pusė apklaustųjų (44%; n=59) padėjo draugai, pažįstami, o iš spaudos, televizijos bei interneto svetainių žinių sėmėsi atitinkamai 39,6% (n=53), 15,7% (n=21) ir 11,2% (n=15) tėvų. Net 82,8% (n=111) tėvų paneigia teiginį, kad jie „viską žinojo iš anksčiau ir jokios papildomos informacijos jiems nereikėjo“.

Remiantis šiais skaičiais, galima teigti, kad tėvai gavo nepakankamai informacijos apie klausos sutrikimų turinčius vaikus, kai jų vaikas(ai) buvo ikimokyklinio amžiaus.

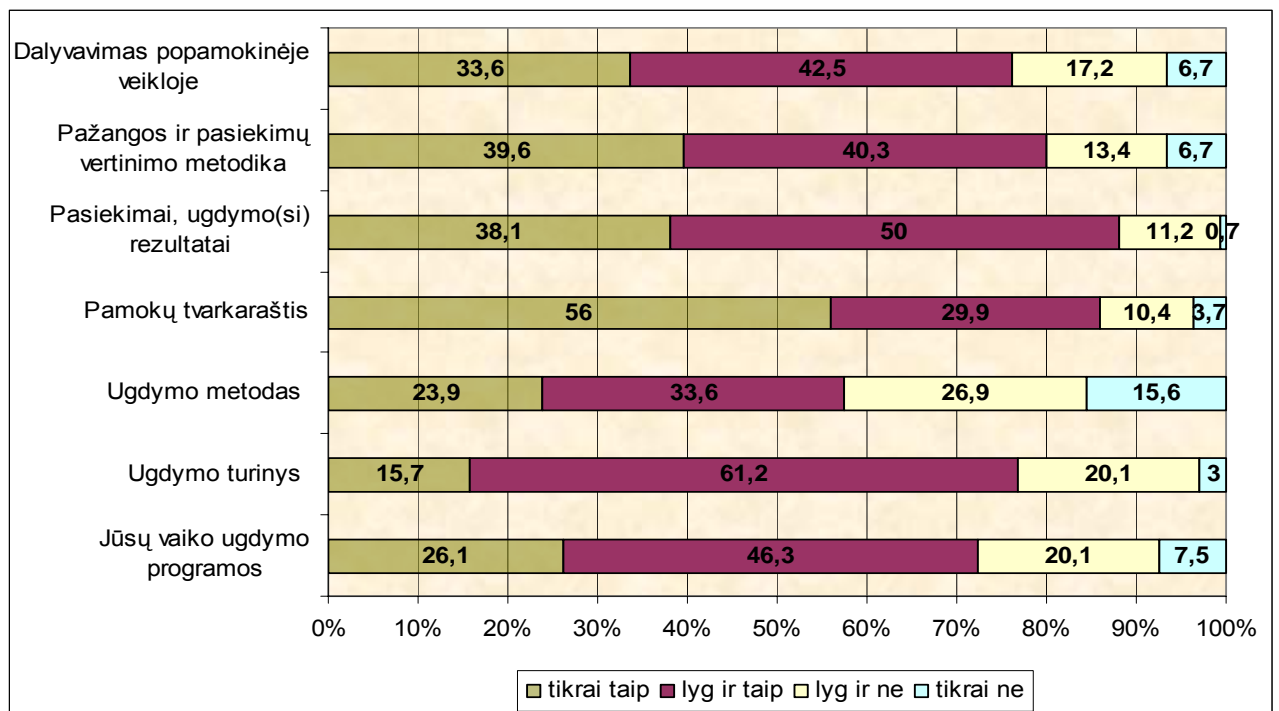
Tėvų nuomonė apie tai, ar jie turi informacijos apie konkrečią klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigą, kai pirmą kartą į ją atvyksta, rodo, kad apie penktadalis (19,4%; n=26) tėvų visiškai nieko nežino, o apie pusė (47,8%; n=64) tėvų tik iš dalies žino apie konkrečią ugdymo centrą ir jo veiklą. Ir tik trečdalis (32,8%; n=44) tėvų daug žino apie ugdymo centrą, nes patys čia mokėsi (n=15), iš ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų (n=11), iš kitų pedagogų (n=10), iš kitų tėvų (n=8).

Siekiant išsiaiškinti tėvų turimos informacijos pobūdį ir apimtį, informacija buvo suskirstyta į tris grupes:

- informacija tiesiogiai susijusi su vaiku,
- informacija apie ugdymo įstaigos veiklą,
- informacija, susijusi su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis.

Informacijos apimtis buvo nustatoma kiekvieną teiginį pažymint vienu iš keturių galimų atsakymų: *tikrai ne*, *lyg ir ne*, *lyg ir taip*, *tikrai taip*. Kai respondentas renkasi atsakymą su žodeliu *lyg*, tai toks požiūris artimesnis nuomonei su abejojimu. Abejonių nekelia tvirta nuomonė – atsakymai su žodeliu *tikrai*.

Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimtis pateikta 2 paveiksle. Tėvai mano, kad jie daugiausiai žino apie savo vaiko pasiekimus bei pamokų tvarkaraštį. Tačiau vaiko pasiekimų žinojimas nėra labai tvirtas (pusė apklaustųjų pasirinko atsakymą su abejojimu - „lyg ir taip“), o pamokų tvarkaraštį tėvai žino tikrai (56%; n=75). Mažiausiai garantuoti tėvai dėl savo žinių apie vaiko ugdymo turinį, t.y. apie tai, ko mokomas jų vaikas: tik 15,7% (n=21) pasirinko tvirtą atsakymą „tikrai taip“, 61,2% (n=82) „lyg ir taip“. Apskritai tėvai mažiausiai žino apie tai, koku metodu ugdomas jo klausos sutrikimų turintis vaikas (čia - žodinis, totaliosios komunikacijos ir bilingvinis metodai). „Tikrai taip“ ir „lyg ir taip“ atsakė 57,5% (n=77).

2 pav. Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimtis (n=134)

4 lentelėje pateikti statistiškai reikšmingi sąryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimtį sudarančių komponentų.

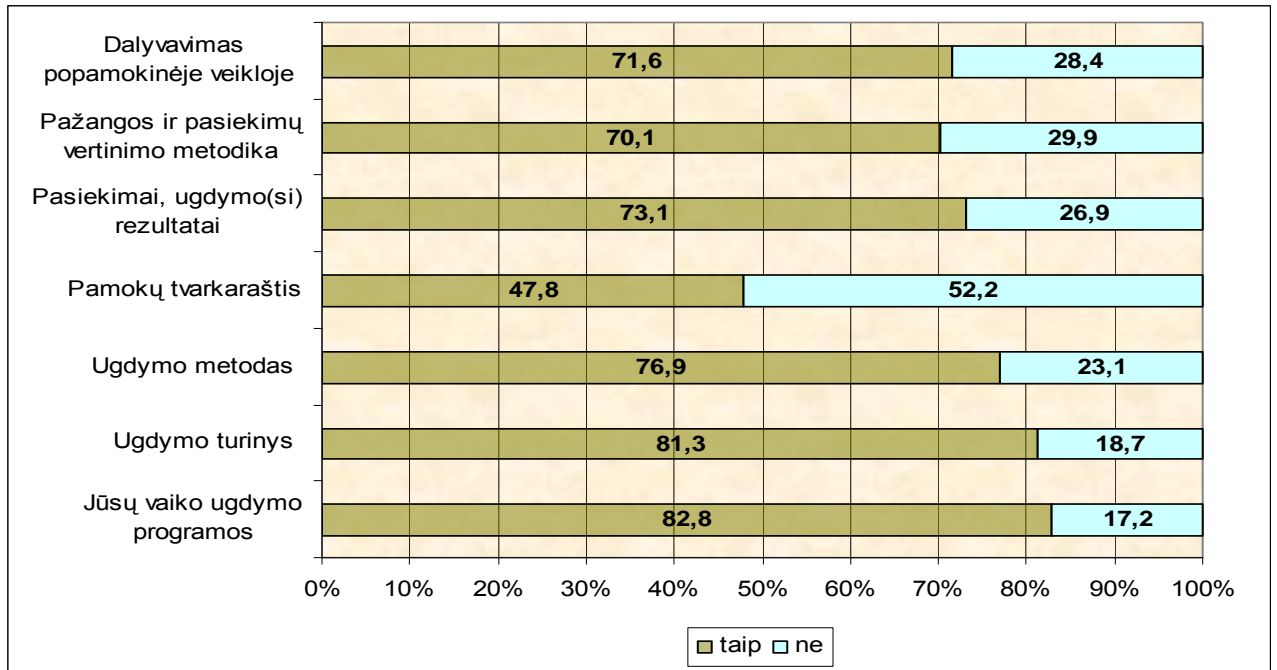
4 lentelė

Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimčiai (n=134)

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentarai
	Lytis	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas	Šeimyninė padėtis	Klasa	Kurioje klasėje ugdomas vaikas	
Ugdymo metodas					-0,261** p=0,002		Klausos sutrikimų turintys tėvai mažai žino apie savo vaiko ugdymo metodą.
Pamokų tvarkaraštis	-0,264** p=0,002					-0,218* p=0,012	Vyrai (tėvai, globėjai) apie pamokų tvarkaraštį žino mažai. Kuo aukštesnėje klasėje mokosi vaikas, tuo tėvai turi mažiau informacijos apie vaiko pamokų tvarkaraštį.
Pasiekimai, ugdymo(si) rezultatai					-0,185* p=0,032		Klausos sutrikimų turintys tėvai mažai žino apie savo vaiko pasiekimus, ugdymo(si) rezultatus.
Dalyvavimas popamokinėje veikloje						-0,228** p=0,008	Kuo aukštesnėje klasėje mokosi vaikas, tuo mažiau tėvai turi informacijos apie vaiko dalyvavimą popamokinėje veikloje.
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>vaiko ugdymo programos, ugdymo turinys, pažangos ir pasiekimų vertinimo metodika</i> koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi. Kintamieji <i>gyvenamoji vieta, išsilavinimas, šeimyninė padėtis</i> neturi įtakos tėvų turimos informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimčiai.							

Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikis atsispindi 3 paveiksle. Tėvai nori žinoti apie savo vaiko veiklą ugdymo įstaigoje – vidutiniškai 71,9%. Mažiausiai jiems reikia informacijos apie pamokų tvarkaraščius (47,8%; n=64), ir tai suprantama, nes, kaip matome 2 paveiksle, 56% tvirtai įsitikinę žiną savo vaiko pamokų tvarkaraščius. Labiausiai tėvai norėtų sužinoti apie vaiko

ugdymo programas (82,8%; n=111), ugdymo turinį (81,3%; n=109) bei ugdymo metodą (76,9%, n=103).

3 pav. Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikis (n=134)

Toliau (5 lentelėje) nagrinėjama, kokie socialiniai - demografiniai kintamieji įtakoja informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikį, ir tarp kurių, šiuos kintamuosius sudarančių komponentų ryšiai yra statistiškai reikšmingi.

5 lentelė

Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikiui (n=134)

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentaras
	Lytis	Gyvena moji vieta	Išsilavinimas	Šeimyninė padėtis	Klasa	Kurioje klasėje ugdomas vaikas	
Ugdymo metodas		0,229** p=0,008					Toliau nuo Kauno (kitame mieste, kaime) gyvenantys tėvai nori daugiau žinoti apie savo vaiko ugdymo metodą.
Pasiekimais, ugdymo(si) rezultatai		-0,182* p=0,035					Kaune ir apskrities centre gyvenantys tėvai nori daugiau žinoti apie savo vaiko pasiekimus, ugdymo(si) rezultatus.
Dalyvavimas popamokinėje	-0,224*		0,214*	-0,224*			Vyrai (tėvai, globėjai) nori žinoti daugiau apie

veikloje	p=0,019		p=0,013	p=0,009			savo vaiko dalyvavimą popamokinėje veikloje. Kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo daugiau jie nori sužinoti apie savo vaiko dalyvavimą popamokinėje veikloje. Pilnose šeimose gyvenantys tėvai nori žinoti daugiau apie savo vaiko dalyvavimą popamokinėje veikloje.
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>vaiko ugdymo programos, ugdymo turinys, pamokų tvarkaraštis, pažangos ir pasiekimų vertinimo metodika</i> koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi. Kintamieji <i>tėvų klausos sutrikimas ir kurioje klasėje mokosi vaikas</i> neturi įtakos tėvų informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikiui.							

Tyrimu buvo svarbu nustatyti, ar tėvai, kurie turi nepakankamai arba visai neturi informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, nori sužinoti daugiau apie savo vaiko veiklą mokykloje, ar tie, kurie nuolat domisi savo vaiku, ir toliau pasiryžę tai daryti (6 lentelė).

6 lentelė

Statistiniai sąryšiai tarp turimos informacijos apimties ir poreikio žinoti daugiau

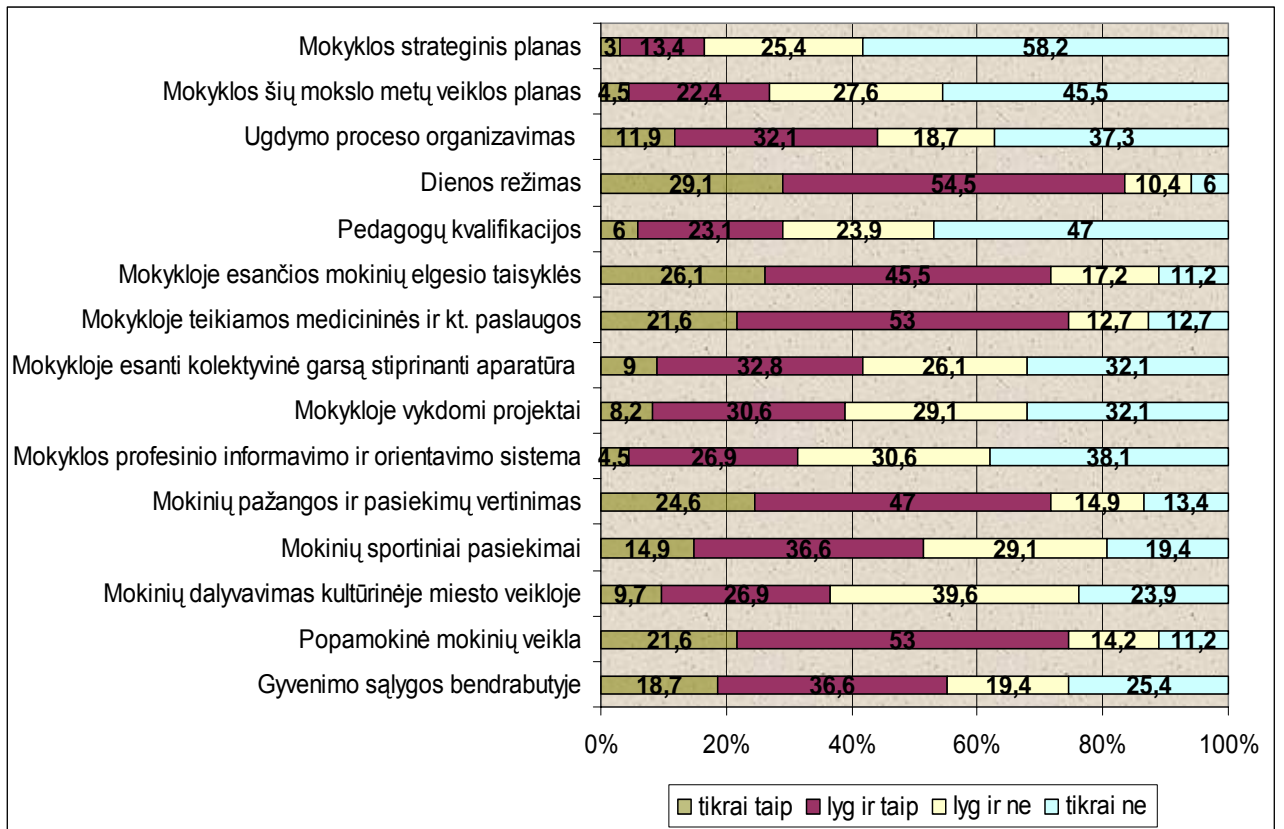
Nori žinoti daugiau apie: Turi informacijos apie:	ugdymo programos	pamokų tvarkaraštį	pasiekimus, ugdymo(si) rezultatus	pasiekimų ir pažangos vertinimo metodiką	dalyvavimą popamokinėje veikloje
ugdymo programos	-0,231** p=0,007				
pamokų tvarkaraštį		- 0,221* p=0,010			
pasiekimus, ugdymo(si) rezultatus			-0,554** p=0,000		
pasiekimų ir pažangos vertinimo metodiką				-0,411** p=0,000	
dalyvavimą popamokinėje veikloje					-0,002** p=0,002
Koreliaciniai ryšiai tarp turimos informacijos apie ugdymo turinį ir poreikio sužinoti, ko mokoma kiekvieno dalyko statistiškai nereikšmingi.					

Analizuodami 6 lentelėje pateiktus duomenis matome, kad beveik tarp visų turimos informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, apimties struktūrą sudarančių komponentų ir informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, poreikio struktūrą sudarančių komponentų yra statistiškai reikšmingi sąryšiai. T.y. tie tėvai, kurie mano, kad turi nepakankamai informacijos apie savo vaiko būvimą mokykloje, tie tėvai nori sužinoti daugiau.

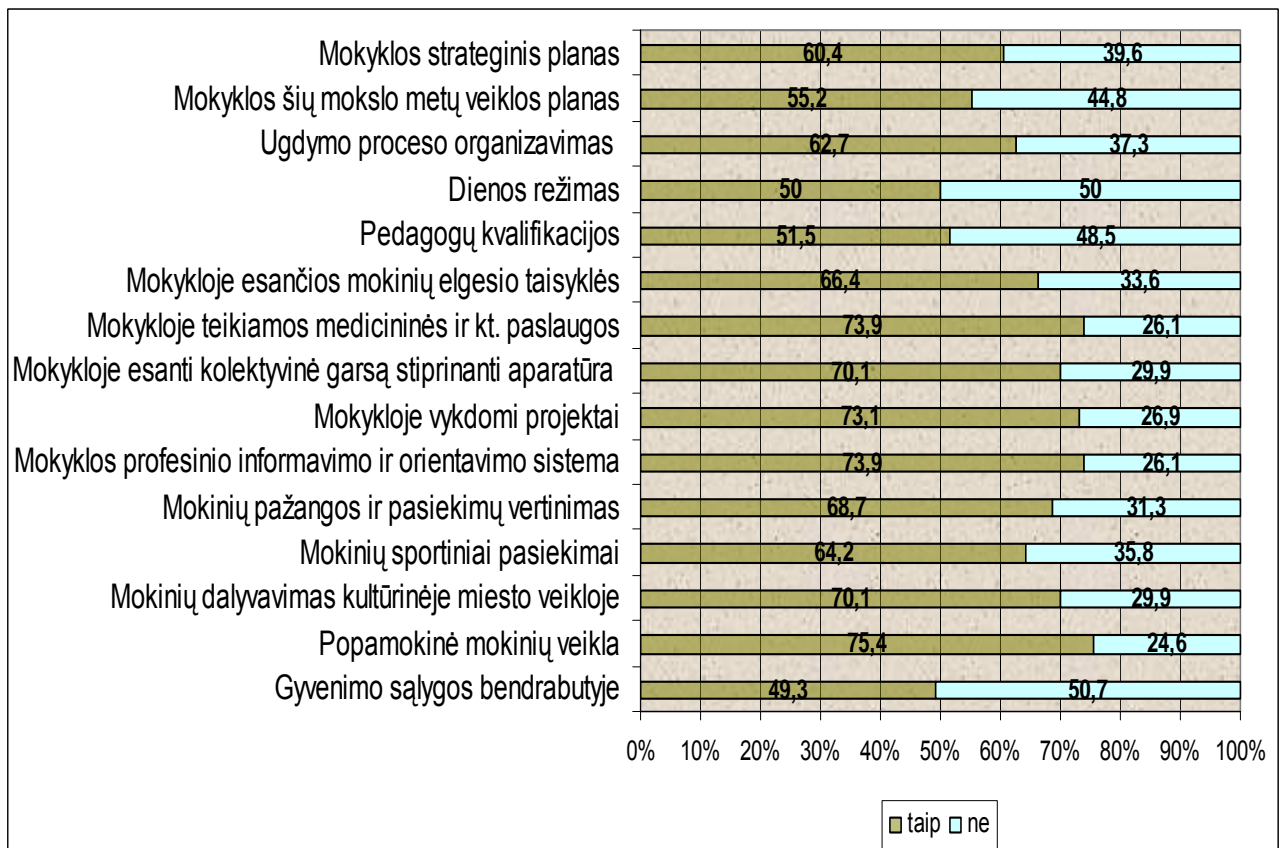
Informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą apimtis atsispindi 4 paveiksle. Čia galima stebėti visiškai kitokią situaciją, negu 2 paveiksle - tėvai gana mažai žino apie pagrindinius ugdymo įstaigos dokumentus bei veiklą, bendrą visai ugdymo įstaigai. Geriausiai tėvai žino mokyklos dienos režimą (29,1% + 54,5%; n=39+73), teikiamas medicininės, pedagogines, socialines ir psichologines paslaugas (21,6% + 53%; n=29+71), apie popamokinę mokinių veiklą (21,6% + 53%; n=29+71), mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo metodiką (24,6% + 47%; n=33+63), mokinių elgesio taisykles (teises ir pareigas), skatinimo ir drausminimo priemonių sistemą (26,1% + 45,5%; n=35+61). Analizuojant tėvų nuomones galima stebėti tendenciją: kuo mokyklos veikla ar dokumentai mažiau susiję su vaiku, tuo tėvai mažiau žino apie juos. Tai ugdymo įstaigos strateginis planas (3% + 13,4%; n=4+18), konkrečių mokslo metų veiklos planas (4,5% + 22,4%; n=6+30), pedagogų kvalifikacijos (6% + 23,1%; n=8+31), centro profesinio informavimo ir orientavimo sistema (4,5% + 26,9%; n=6+36).

Informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą poreikis pateiktas 5 paveiksle. Tėvai nori žinoti apie ugdymo įstaigos veiklą – vid. 64,29%. Labiausiai tėvai domisi popamokine mokinių veikla (75,4%), nors teigė, kad apie ją žino (71,6%), mokykloje teikiamas medicininės, pedagogines, socialines ir psichologines paslaugas (73,9 %), profesinio informavimo ir orientavimo sistemą (73,9 %), mokykloje vykdomus projektus (73,1%), apie mokykloje esančią garsą stiprinančią aparatūrą ir jos teikiamas galimybes (70,1%).

Mažiausiai tėvams reikia informacijos apie pedagogų kvalifikacijas, ugdymo įstaigos dienos režimą, gyvenimo sąlygas bendrabutyje. Sužinoti daugiau minėtomis temomis norėtų apie pusė respondentų.

4 pav. Informacijos apie ugdymo centro veiklą apimtis (n=134)

5 pav. Informacijos apie ugdymo centro veiklą poreikis (n=134)

Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą apimčiai

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentarai
	Lytis	Gyvena moji vieta	Išsi Lav ini mas	Šeim yninė padė tis	Klausa	Kurioje klasėje ugdoma s vaikas	
Mokyklos strateginis planas		-0,235** p=0,006					Toliau nuo Kauno (<i>kitame mieste, kaime</i>) gyvenantys tėvai <i>mažiau</i> žino apie mokyklos strateginį planą, mokyklos mokslo metų veiklos planą ir apie mokykloje esančią kolektyvinę garsą stiprinančią aparatūrą ir jos teikiamas galimybes.
Mokyklos mokslo metų veiklos planas		-0,198* p=0,022					
Ugdymo proceso organizavimas						-0,234** p=0,007	
Pedagogų kvalifikacijos		-0,243** p=0,005				-0,312** p=0,000	Kuo aukštesnėje klasėje mokosi vaikas, tuo mažiau tėvai turi informacijos apie ugdymo proceso organizavimą, pedagogų kvalifikacijas ir apie mokykloje esančią kolektyvinę garsą stiprinančią aparatūrą ir jos teikiamas galimybes.
Mokykloje esanti kolektyvinė garsą stiprinanti aparatūra ir jos teikiamos galimybės		-0,191* p=0,027				-0,209* p=0,015	
Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas	-0,182* p=0,035						Vyrai (tėvai, globėjai) apie mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimą bei popamokinę mokinių veiklą žino mažai.
Mokinių sportiniai pasiekimai		-0,312** p=0,000			0,272** p=0,002		Kaune ir apskrities centre gyvenantys tėvai mano gerai žiną mokinių sportinius pasiekimus. Klausos sutrikimų turintys tėvai žino mokinių sportinius pasiekimus.
Mokinių dalyvavimas kultūrinėje miesto veikloje		-0,312** p=0,000					Toliau nuo Kauno (<i>kitame mieste, kaime</i>) gyvenantys tėvai <i>mažiau</i> žino apie mokinių dalyvavimą kultūrinėje miesto veikloje, bet <i>gerai</i> žino vaikų gyvenimo sąlygas bendrabutyje.
Gyvenimo sąlygos bendrabutyje		0,489** p=0,000					
Popamokinė mokinių veikla	-0,198* p=0,022						Moterys (mamos, globėjos) gerai žino, ką mokiniai veikia po pamokų.
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>dienos režimas, mokykloje esančios mokinių elgesio taisyklės, skatinimo ir drausminimo priemonių sistema, mokykloje teikiamos medicininės, pedagoginės, socialinės ir psichologinės paslaugos, mokykloje vykdomi projektai, mokyklos profesinio informavimo ir orientavimo sistema</i> koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi. Kintamieji <i>tėvų išsilavinimas ir šeimyninė padėtis</i> neturi įtakos tėvų turimos informacijos apie ugdymo centro veiklą apimčiai.							

**Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą poreikiui
(n=134)**

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentarai
	Lytis	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas	Šeimyninė padėtis	Klausa	Kurioje klasėje ugdomas vaikas	
Dienos režimas				0,173* p=0,045			Pilnose šeimose gyvenantys tėvai <i>nenori žinoti</i> apie ugdymo centro dienos režimą.
Pedagogų kvalifikacijos		-0,180* p=0,038					Toliau nuo Kauno (<i>kitame mieste, kaime</i>) gyvenantys tėvai <i>nenori žinoti</i> pedagogų, ugdančių jų vaikus, kvalifikacijos.
Mokykloje teikiamos medicininės, pedagoginės, socialinės ir psichologinės paslaugos						0,206* p=0,017	<i>Kuo aukštesnėje</i> klasėje mokosi vaikas, <i>tu daugiau</i> tėvai nori žinoti apie mokykloje teikiamas medicininės, pedagogines, socialines ir psichologines paslaugas.
Mokykloje vykdomi projektai			0,184* p=0,034				<i>Kuo aukštesnis</i> tėvų išsilavinimas, <i>tu daugiau</i> jie nori sužinoti apie mokykloje vykdomus projektus, mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimą bei popamokinę mokinių veiklą.
Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas			0,171* p=0,048				
Popamokinė mokinių veikla			0,179* p=0,038				
Mokinių sportiniai pasiekimai			0,185* p=0,033		-0,195* p=0,024		<i>Kuo aukštesnis</i> tėvų išsilavinimas, <i>tu daugiau</i> jie nori sužinoti apie mokinių sportinius pasiekimus ir dalyvavimą kultūrinėje miesto veikloje. Daugiau nori žinoti ir klausos sutrikimų turintys tėvai.
Mokinių dalyvavimas kultūrinėje miesto veikloje			0,289** p=0,001		-0,283** p=0,001		
Gyvenimo sąlygos bendrabutyje		0,412** p=0,000					Kaune gyvenantiems tėvams nerūpi vaikų gyvenimo sąlygos bendrabutyje.
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>mokyklos strateginis planas, mokyklos mokslo metų veiklos planas, ugdymo proceso organizavimas, mokykloje esančios mokinių elgesio taisyklės, skatinimo ir drausminimo priemonių sistema, mokykloje esanti kolektyvinė garsą stiprinanti aparatūra ir jos teikiamos galimybės</i> koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi. Kintamasis <i>lytis</i> neturi įtakos tėvų informacijos apie ugdymo centro veiklą poreikiui.							

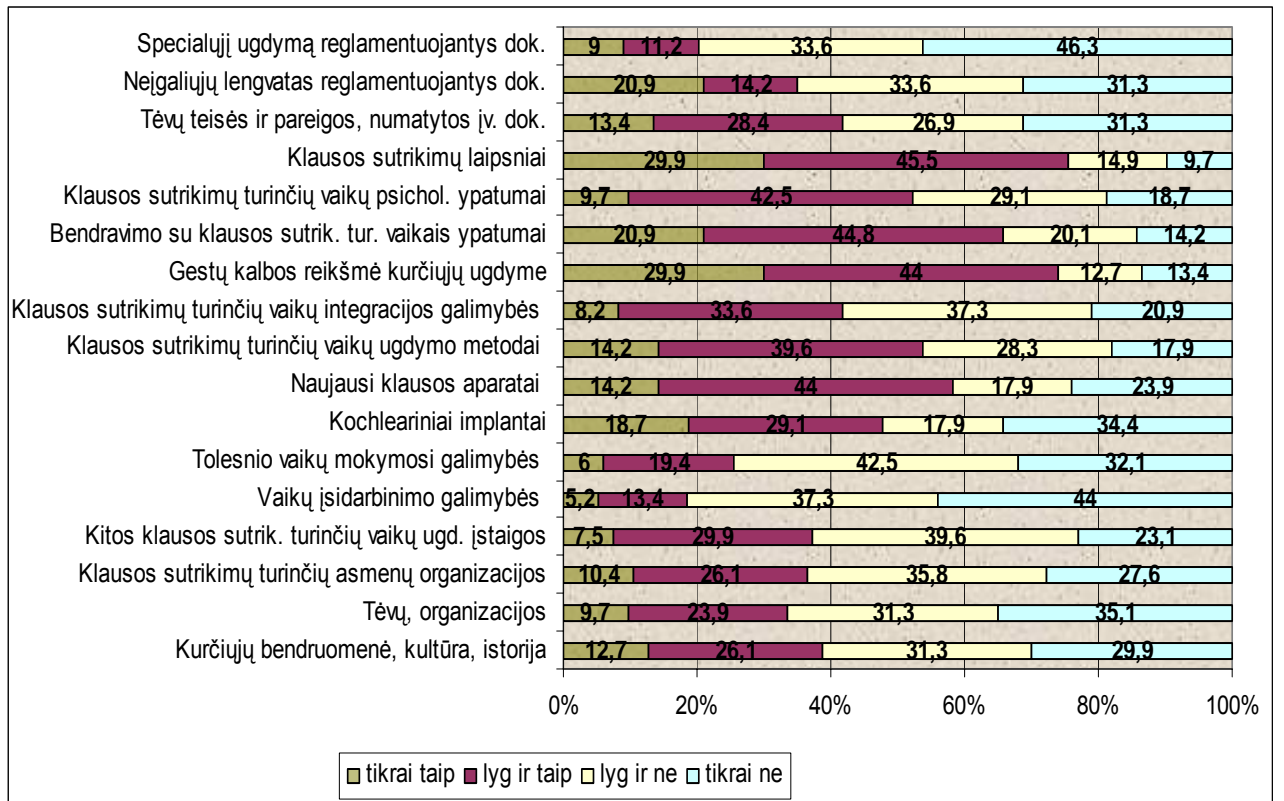
7 lentelėje pateikti statistiškai reikšmingi sąryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą apimtį sudarančių komponentų.

8 lentelėje nagrinėjama, kokie socialiniai - demografiniai kintamieji įtakoja informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą poreikį, ir tarp kurių, šiuos kintamuosius sudarančių komponentų ryšiai yra statistiškai reikšmingi. (Komentaras pateikti lentelėje.)

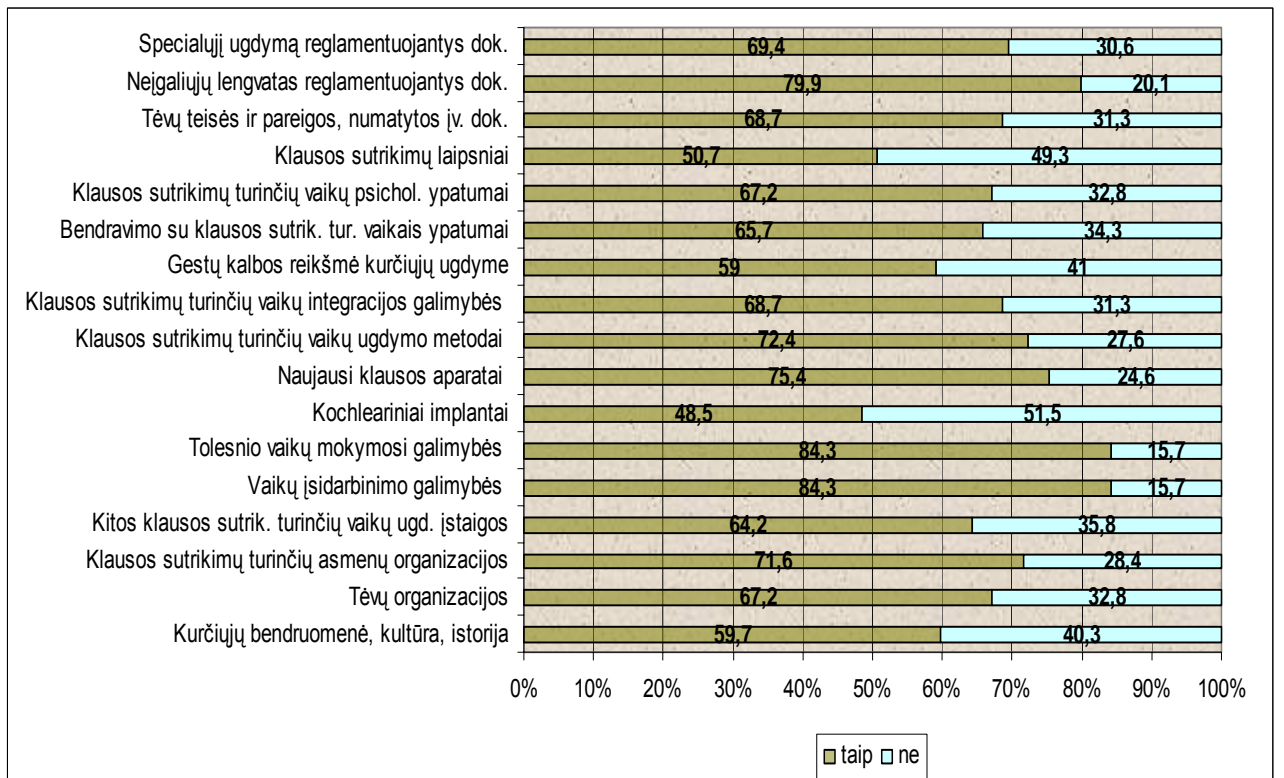
Analizuojant (PRIEDAS 2), ar tėvai, kurie turi nepakankamai arba visai neturi informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą, nori sužinoti daugiau, ar tie, kurie nieko nežino, ir toliau nenori žinoti, matoma, kad tarp pusės turimos informacijos apimties struktūrą sudarančių komponentų ir informacijos poreikio struktūrą sudarančių komponentų sąryšiai yra statistiškai reikšmingi. T.y. tie tėvai, kurie mano, kad turi nepakankamai informacijos apie ugdymo įstaigos veiklą, tie tėvai nori sužinoti daugiau.

Siekiant nustatyti informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, apimtį ir poreikį, buvo tiriama, ar tėvai žino specialųjį ugdymą reglamentuojančius dokumentus, neįgaliųjų lengvatas reglamentuojančius dokumentus, tėvų teises ir pareigas, numatytas įvairiuose valstybės ir mokyklos dokumentuose, klausos sutrikimų laipsnius, klausos sutrikimų turinčių vaikų psichologinius ypatumus, bendravimo su klausos sutrikimų turinčiais vaikais ypatumus, gestų kalbos reikšmę kurčiųjų ugdyme, klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybes, klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo metodus (žodinis, totaliosios komunikacijos, dvikalbis), naujausius klausos aparatus ir kitą girdėjimą gerinančią aparatūrą, kochlearinius implantuos, tolesnio vaikų mokymosi galimybes (baigus ugdymo centrą), vaikų įsidarbinimo galimybes (baigus ugdymo centrą), kitas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigas, klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijas, tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijas, kurčiųjų bendruomenę, kultūrą, istoriją (6 ir 7 paveikslai).

Lyginant tėvų nuomonę apie turimos informacijos apimtį ir poreikius (6 ir 7 paveikslai), matomas tėvų poreikis žinioms, kurių, jų nuomone, jiems trūksta. Apie tolesnio vaikų mokymosi galimybes (baigus ugdymo centrą) ir apie vaikų įsidarbinimo galimybes (baigus ugdymo centrą) nori sužinoti 84,3% apklaustųjų, o apie tai žino, atitinkamai, ketvirtadalis ir penktadalis respondentų. Apie neįgaliųjų lengvatas reglamentuojančius dokumentus žino 35,1% respondentų, o nori sužinoti 79,9%; Specialųjį ugdymą reglamentuojančius dokumentus žino tik 20,2 %, nori sužinoti 69,4%. Didžiausia dalis apklaustųjų mano, kad žino klausos sutrikimų laipsnius(75,4% ir gestų kalbos reikšmę kurčiųjų ugdyme (73,9%), ir todėl mažiausia dalis nori tai sužinoti – 50,7% ir 59%. Iš visų siūlytų temų tėvai mažiausiai rinkosi informaciją apie kochlearinius implantus (48,5%). Tai gali būti aiškinama tuo, kad vyresnių nei 10 m. vaikų tėvų implantai nedomina dėl to, kad jau praėjęs laikas, kai buvo galima daryti operaciją, o kurtieji tėvai apskritai nusiteikę prieš implantavimą.

6 pav. Informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, apimtis (n=134)

7 pav. Informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, poreikis (n=134)

Išanalizavus tėvų nuomones, pateiktas 7 paveiksle, galima daryti išvadą, kad tėvai domisi įvairia informacija, susijusia su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis. Vidutiniškai 68,05% apklaustų tėvų nori žinoti daugiau.

9 lentelėje pateikti statistiškai reikšmingi sąryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, apimtį sudarančių komponentų. (Komentariai pateikti lentelėje.)

9 lentelė

Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, apimčiai (n=134)

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentariai
	Lytis	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas	Šeimyninė padėtis	Klausa	Kurioje klasėje ugdomas vaikas	
Specialųjį ugdymą reglamentuojantys dokumentai		-0,198* p=0,002					<i>Kaune ir apskrities centre gyvenantys tėvai mano gerai žiną specialųjį ugdymą reglamentuojančius dokumentus.</i>
Tėvų teisės ir pareigos, numatytos įvairiuose valstybės ir mokyklos dokumentuose		-0,198* p=0,002	0,208* p=0,016				<i>Kaune ir apskrities centre gyvenantys bei aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai mano gerai žiną tėvų teises ir pareigas, numatytas įvairiuose valstybės ir mokyklos dokumentuose.</i>
Klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybės						-0,175* p=0,043	<i>Kuo žemesnėje klasėje ugdomas vaikas, tuo daugiau tėvai žino apie klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybes, ugdymo metodus (žodinį, totaliosios komunikacijos, dvikalbį), naujausius klausos aparatus ir kt. girdėjimą gerinančią aparatūrą</i>
Klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo metodai (žodinis, totaliosios komunikacijos, dvikalbis)						-0,181* p=0,036	
Naujausi klausos aparatai ir kt. girdėjimą gerinanti aparatūra						-0,358** p=0,000	
Kochleariniai implantai			0,199* p=0,021			-0,303** p=0,000	<i>Kuo žemesnėje klasėje ugdomas vaikas ir kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo daugiau tėvai žino apie kochlearinius implantus.</i>

Kitos klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos					205* p=0,017		<i>Girdintys tėvai mažai žino apie kitas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigas.</i>
Klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijos		-0,228 ** p=0,008					<i>Toliau nuo Kauno (kitame mieste, kaime) gyvenantys tėvai nežino apie klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijų egzistavimą.</i>
Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijos		-0,233 ** p=0,007				-0,246** p=0,004	<i>Kuo aukštesnėje klasėje mokosi vaikas ir kuo toliau nuo Kauno (kitame mieste, kaime) gyvena šeima, tuo tėvai mažiau žino apie tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijas</i>
Kurčiųjų bendruomenė, kultūra, istorija		-0,371 ** p=0,000			0,420** p=0,000	-0,172* p=0,047	<i>Toliau nuo Kauno (kitame mieste, kaime) gyvenantys, neturintys klausos sutrikimų tėvai bei tėvai, kurių vaikai mokosi aukštesnėje klasėje turi mažai informacijos apie kurčiųjų bendruomenę, kultūrą, istoriją.</i>
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>neįgaliųjų lengvatas reglamentuojantys dokumentai, klausos sutrikimų laipsniai, klausos sutrikimų turinčių vaikų psichologiniai ypatumai, bendravimo su klausos sutrik. turinčiais vaikais ypatumai, gestų kalbos reikšmė kurčiųjų ugdyme, tolesnio vaikų mokymosi galimybės, vaikų įsidarbinimo galimybės</i> koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi. Kintamieji <i>lytis ir šeimyninė padėtis</i> neturi įtakos tėvų informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, apimčiai.							

10 lentelėje nagrinėjama, kokie socialiniai - demografiniai kintamieji įtakoja informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, poreikį, ir tarp kurių, šiuos kintamuosius sudarančių komponentų ryšiai yra statistiškai reikšmingi. (Komentarai pateikti lentelėje.)

Socialinių - demografinių kintamųjų įtaka informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenims, poreikiui (n=134)

Informacijos pobūdis	Statistinis reikšmingumas						Komentarai
	Lytis	Gyvenamoji vieta	Išsilavinimas	Šeimyninė padėtis	Klausa	Kurioje klasėje ugdomas vaikas	
Neįgaliųjų lengvatas reglamentuojantys dokumentai				0,174* p=0,044			Nepilnose šeimose gyvenantys tėvai nori daugiau sužinoti apie neįgaliųjų lengvatas reglamentuojančius dokumentus.
Kochleariniai implantai					-0,285** p=0,001		Klausos sutrikimų turintys tėvai nenori daugiau žinoti apie kochleariniai implantus bei tolesnio vaikų mokymosi galimybes.
Tolesnio vaikų mokymosi galimybės (baigus MOKYKL)					-0,202* p=0,020		
Kitos klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos			0,212* p=0,014				<i>Kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo daugiau jie nori sužinoti apie kitas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigas.</i>
Klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybės			0,268** p=0,002		-0,336** p=0,000		<i>Kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo daugiau jie nori sužinoti, o tėvai, turintys klausos sutrikimų nenori sužinoti apie klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybes, klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijas, tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijas, kurčiųjų bendruomenę, kultūrą, istoriją.</i>
Klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijos			0,201* p=0,020		-0,201* p=0,020		
Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijos			0,242** p=0,005		-0,184* p=0,033		
Kurčiųjų bendruomenė, kultūra, istorija			0,220* p=0,011		-0,237** p=0,006		
Socialinių - demografinių kintamųjų ir kintamųjų <i>specialųjį ugdymą reglamentuojantys dokumentai, tėvų teisės ir pareigos, numatytos įvairiuose valstybės ir mokyklos dokumentuose, klausos sutrikimų laipsniai, klausos sutrikimų turinčių vaikų psichologiniai ypatumai, bendravimo su klausos sutrik. turinčiais vaikais ypatumai, gestų kalbos reikšmė kurčiųjų ugdyme, klausos</i>							

sutrikimų turinčių vaikų ugdymo metodai (žodinis, totaliosios komunikacijos, dvikalbis), naujausi klausos aparatai ir kt. girdėjimą gerinanti aparatūra, vaikų įsidarbinimo galimybės koreliaciniai ryšiai statistiškai nereikšmingi.

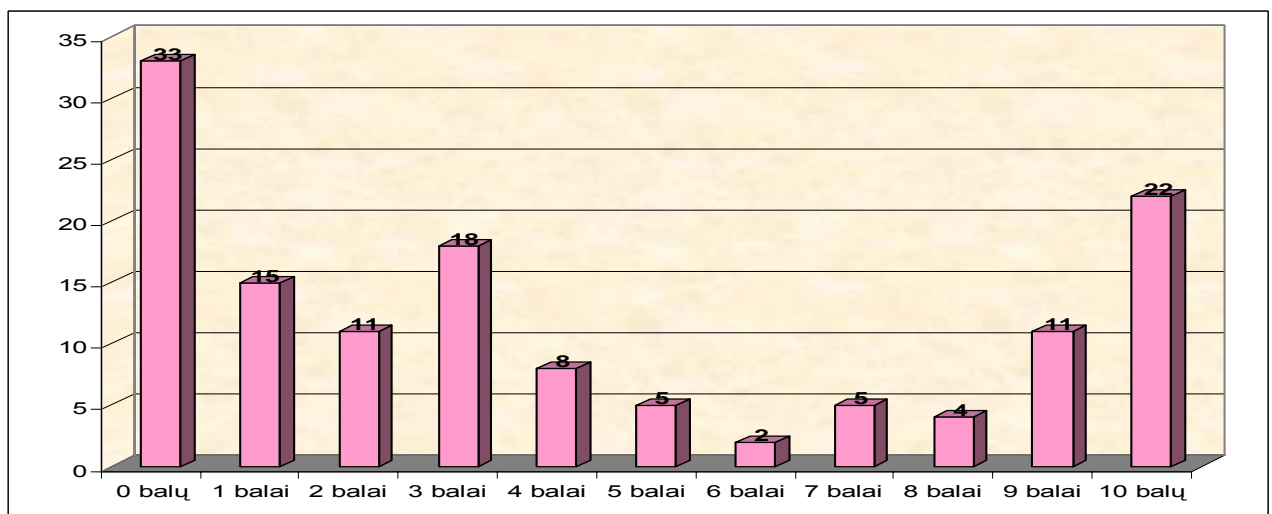
Kintamieji *lytis* ir *šeimyninė padėtis* neturi įtakos tėvų informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, poreikiui.

Analizuojant (PRIEDAS 3), ar tėvai, kurie turi nepakankamai arba visai neturi informacijos susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, nori sužinoti daugiau, ar tie, kurie nieko nežino, ir toliau nenori žinoti, matoma, kad tarp trečdaliao turimos informacijos apimties struktūrą sudarančių komponentų ir informacijos poreikio struktūrą sudarančių komponentų sąryšiai yra statistiškai reikšmingi. T.y. tie tėvai, kurie mano, kad turi nepakankamai informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis, tie tėvai nori sužinoti daugiau.

Pastaruoju metu vyksta diskusijos dėl gestų kalbos vartojimo tikslingumo ugdant sutrikusios klausos asmenis. Šiame tyrime norėta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, lietuvių gestų kalbos mokėjimas įtakoja tėvų ir vaikų tarpusavio santykius bei vaikų ugdymo(si) rezultatus, ir ar tėvai pasiryžę mokyti lietuvių gestų kalbos.

84, 3% (n=113) respondentų mano, kad kai tėvai gerai moka lietuvių gestų kalbą, pagerėja vaiko ir tėvų tarpusavio santykiai, 0,7% (n=1) mano, kad pablogėja, 12,7 % (n=17)- neturi įtakos, 2,3% (n=3) apklaustųjų negalvojo apie gestų kalbos mokėjimo įtaką tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams. Nemaža dalis (85,8%, n=116) apklaustųjų taip pat mano, kad kai tėvai gerai moka lietuvių gestų kalbą, pagerėja vaikų ugdymo(si) rezultatai.

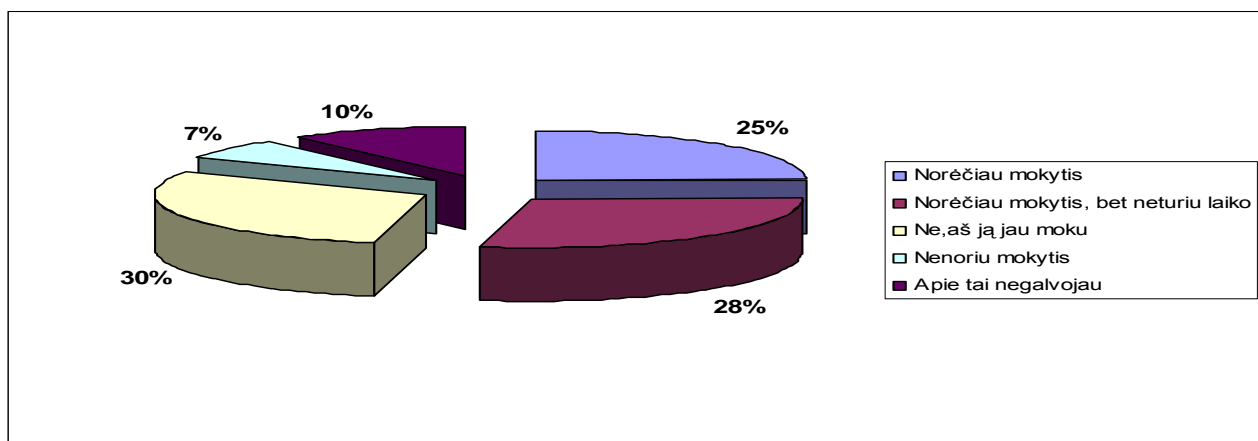
Tėvų buvo paprašyta įvertinti savo lietuvių gestų kalbos mokėjimą nuo 0 iki 10. atsakymai pateikti 8 paveiksle.

8 pav. Lietuvių gestų kalbos mokėjimas (balais) (n=134)

Įvertinkite savo lietuvių gestų kalbos mokėjimą:	Vidurkis	N	Std. nuokrypis
0	3,52	33	1,44
1	2,80	15	,94
2	3,55	11	,52
3	3,67	18	,59
4	3,13	8	,64
5	2,80	5	,45
6	2,50	2	2,12
7	2,00	5	1,41
8	2,00	4	1,15
9	2,18	11	1,66
10	1,14	22	,64
Viso:	2,79	134	1,38

Tėvams buvo užduotas klausimas, ar jie pasiryžę mokytis lietuvių gestų kalbos. 9 paveiksle matyti, kad tik 24,6% (n=33) apklaustųjų norėtų mokytis ir 28,4% (n=38) norėtų mokytis, bet neturi tam laiko. Koreliacijos koeficientas tarp kintamųjų *gestų kalbos mokėjimas* ir *noras mokytis* yra labai stiprus ($\rho=-0,521$, $p=0,000$).

9 pav. Tėvų poreikis mokytis lietuvių gestų kalbos (n=134)

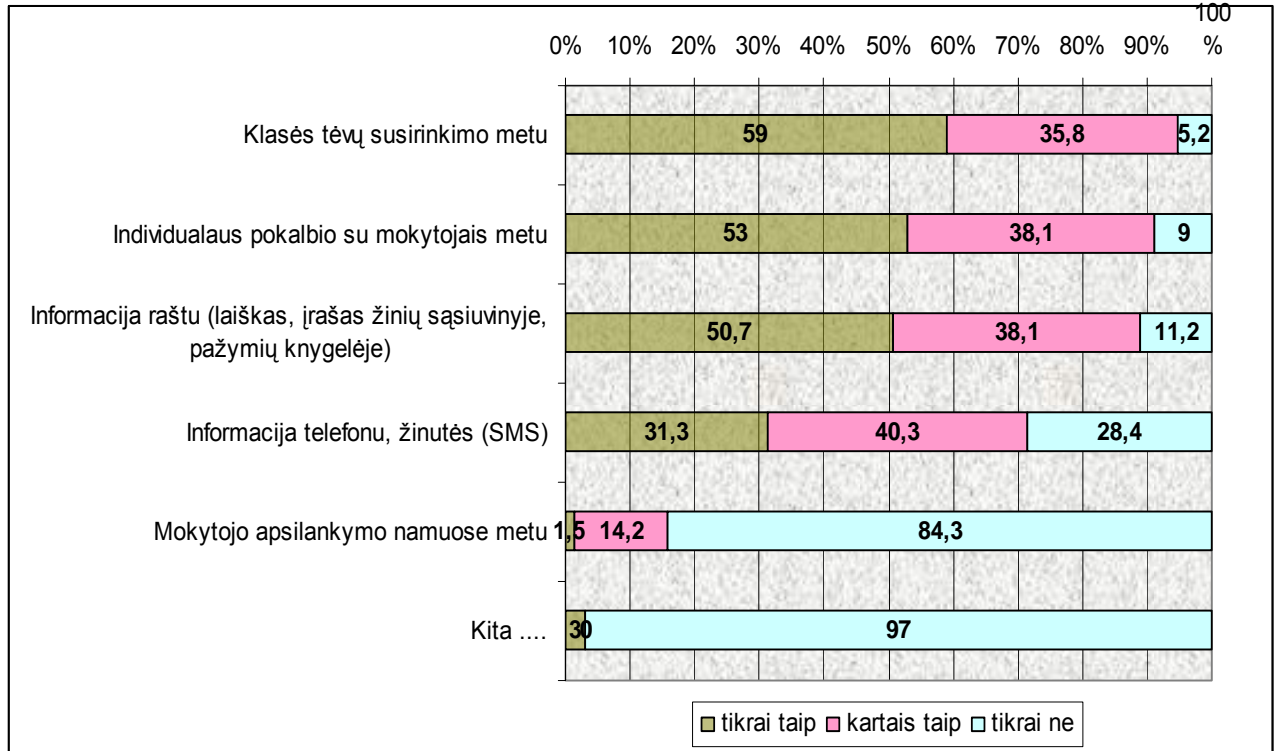
Taigi, nors virš 80% respondentų mano, kad kai tėvai gerai moka lietuvių gestų kalbą, pagerėja vaiko ir tėvų tarpusavio santykiai bei pagerėja vaikų ugdymo(si) rezultatai, ir 67% apklaustųjų savo lietuvių gestų kalbos mokėjimą įvertina 0-5 balais, tik 24,6% (n=33) rimtai nusiteikę mokytis.

Tėvų informacijos gavimo būdai ir žinių šaltiniai.

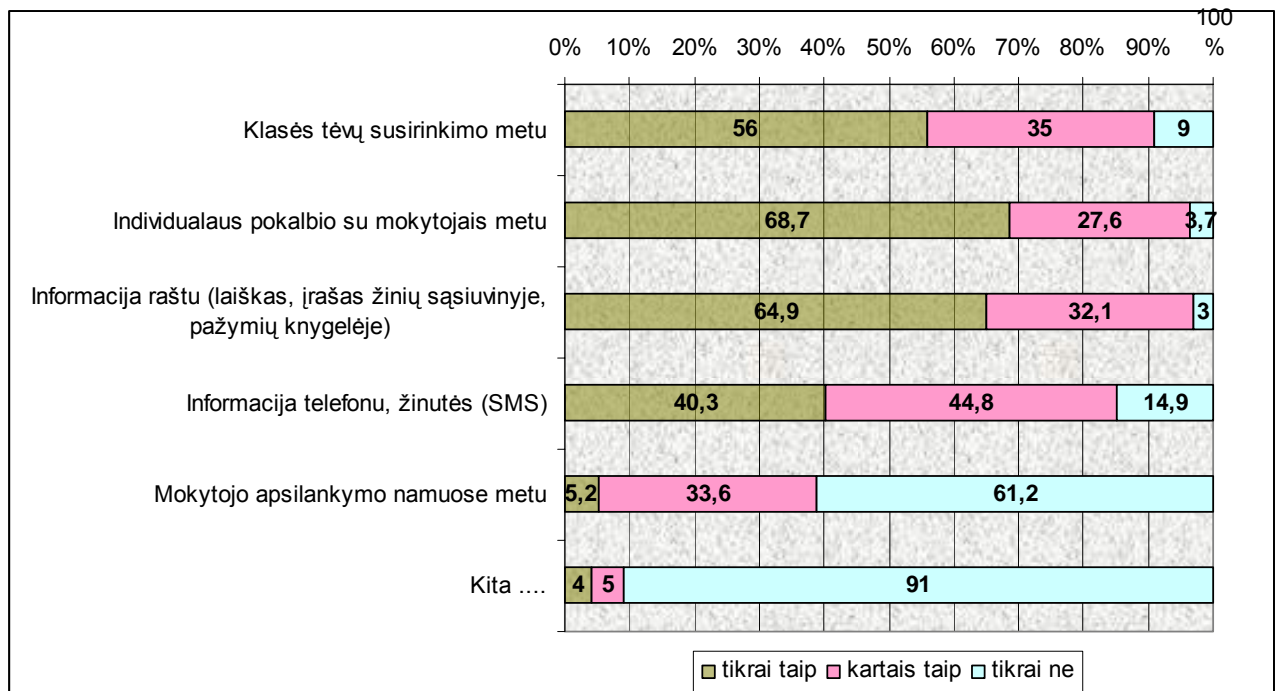
Žmonių individualių savybių skirtumai pagrindžia tai, kad kiekvienas individas turi sau priimtina galvojimo, informacijos apdorojimo ir supratimo būdą, susiformuoja tam tikrą mokymosi stilių, priklausomą nuo aplinkybių ir poreikių. Mokymosi procesui tai reiškia, kad svarbiausi ar tinkamiausi būdai ir metodai turėtų būti *grįsti įvairove ir galimybe rinktis*.

Informacijos pateikimo būdų įvairovė (pasiūla) aptarta 2.3. skyriuje. Šiame skyriuje aptarsime *tėvų nuomonę apie informacijos gavimo būdus ir žinių šaltinius dviem aspektais: kokiū būdu (iš kur) jie dažniausiai gauna informaciją, o kokiū būdu norėtų gauti.*

Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, gavimo būdai pateikti 10 paveiksle, o būdai, kuriais tėvai norėtų gauti tokią informaciją pateikti 11 paveiksle.

10 pav. **Informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, gavimo būdai (n=134)**

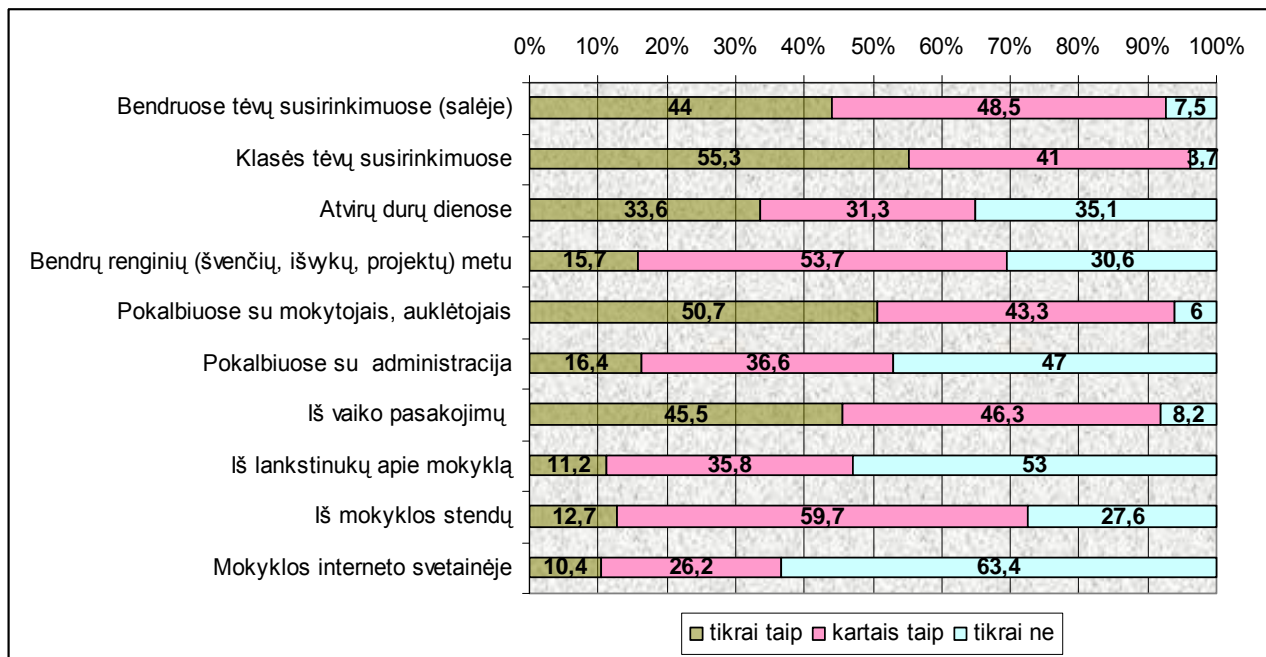
11 pav. **Būdai, kuriais tėvai norėtų gauti informaciją, tiesiogiai susijusią su vaiku (n=134)**

Lygindami 10 ir 11 paveiksluose pateiktus duomenis, matome, kad visi išvardinti informacijos perdavimo būdai yra tėvams priimtini. Daugiausia tėvų pageidauja, kad apie jų vaiką pedagogai papasakotų individualaus pokalbio metu (68,7% „tikrai taip“, 27,6% „kartais taip“, n=129) ar informuotų raštu (64,9% „tikrai taip“, 32,1% „kartais taip“, n=130), nors žymiai mažesnė tėvų dalis tokiu būdu iš tikrųjų yra informuojami (atitinkamai 53% „tikrai taip“, 38,1% „kartais taip“, n=122; 50,7 % „tikrai taip“, 38,1% „kartais taip“, n=119). Daugiau tėvų norėtų gauti ir žinučių telefonu bei pabendrauti su mokytoju, šiam apsilankius vaiko namuose. Tėvams nelabai patinka, kai apie jų vaiką pasakojama klasės tėvų susirinkimo metu, ir todėl jie norėtų, kad tai būtų daroma rečiau, negu dabar. Pasiūlydami kitus informavimo būdus, tik 3 respondentai įvardijo, kas tai galėtų būti, tai – informaciniai lapeliai, įteikiami kiekvieną penktadienį, kontrolinių darbų įvertinimas bei vaiko darbų aplankas.

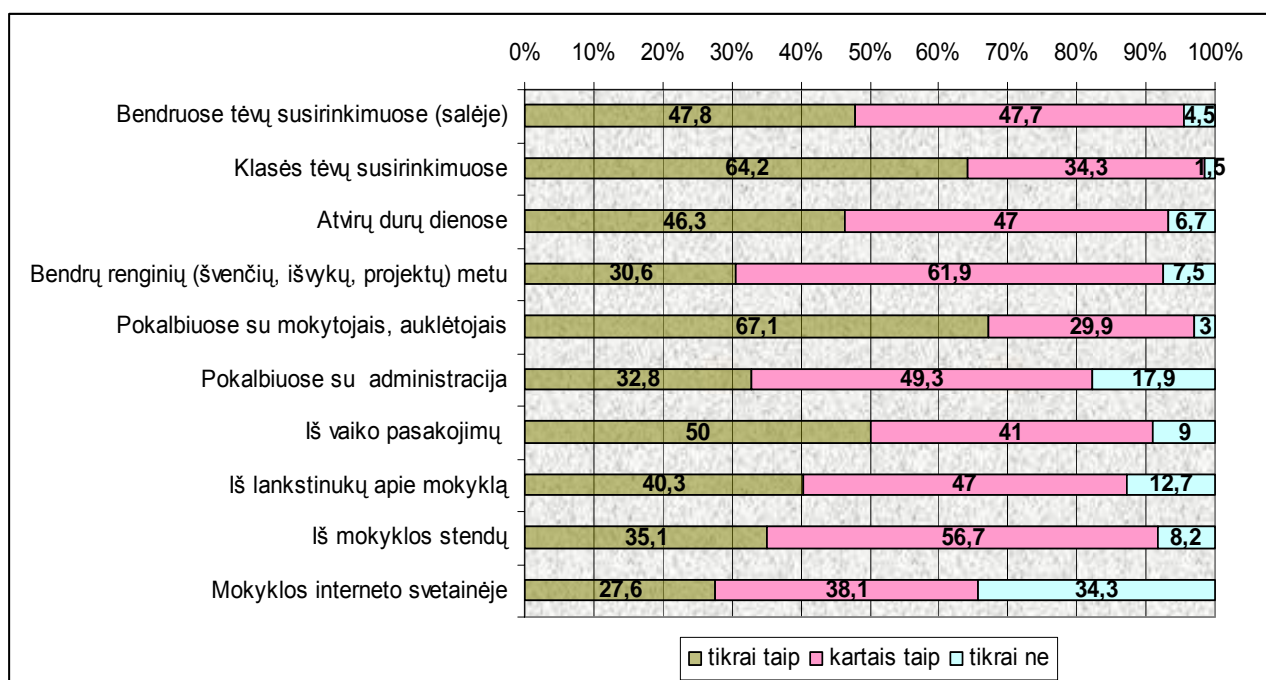
PRIEDE 4 pateikti koreliaciniai ryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos, tiesiogiai susijusios su vaiku, gavimo būdų. Analizuojant socialinių - demografinių kintamųjų įtaką, matome, kad statistiškai reikšmingų sąryšių yra tarp visų nagrinėjamų kintamųjų. Toliau nuo Kauno (kitame mieste, kaime) gyvenantys tėvai apie savo vaiką sužino ir ateityje nori gauti informaciją bendro klasės susirinkimo metu. Žemesniųjų klasių mokinių tėvai yra informuojami individualių pokalbių metu. Tokiu būdu norėtų gauti informaciją girdintys tėvai bei aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai. Skambučiais ir žinutėmis telefonu yra informuojami miestelyje ar kaime gyvenantys tėvai, taip pat aukštesnį išsilavinimą turintys bei girdintys tėvai. Telefonu norėtų būti informuojami aukštesniųjų klasių mokinių tėvai.

Apie ugdymo centro veiklą (12 paveikslą) tėvai dažniausiai sužino klasės tėvų susirinkimuose 55,3% „tikrai taip“, 41% „kartais taip“ (n=129), kalbėdamiesi su mokytojais ir auklėtojais 50,7% „tikrai taip“, 43,3% „kartais taip“ (n=126) bei iš vaiko pasakojimų 45,5% „tikrai taip“, 46,3% „kartais taip“ (n=123). Ir tai juos tenkina, nes santykinai daugiausia apklaustųjų ir norėtų sužinoti apie ugdymo centro veiklą būtent šiais būdais (13 paveikslą).

Daugelio teiginių pasirinkimuose pastebimi ryškūs skirtumai tarp realios situacijos ir poreikio (12 ir 13 paveikslai). Dvigubai daugiau respondentų norėtų būti informuojami: „bendrų renginių metu“ (dabar – 15,7% „tikrai taip“; norėtų – 30,6%); „pokalbiuose su administracija“ (dabar- 16,4% „tikrai taip“; norėtų – 32,8%). Ir net trigubai daugiau apklaustųjų norėtų būti informuojami: „iš lankstinukų apie mokyklą“ (dabar- 11,2% „tikrai taip“; norėtų – 40,3%); „iš mokyklos stendų“ (dabar- 12,7% „tikrai taip“; norėtų – 35,1%); „mokyklos interneto svetainėje“ (dabar- 10,4% „tikrai taip“; norėtų – 27,6%). Mažiausiai tėvų nori gauti informaciją mokyklos interneto svetainėje (27,6%, n=37). Tai gali būti paaiškinama tuo, kad apie penktadalis apklaustųjų gyvena kaime ir galima daryti prielaidą, kad jie neturi internetinio ryšio, todėl informacija pateikiama internetu tampa neprieinama.

12 pav. Informacijos apie ugdymo centro veiklą gavimo būdai (n=134)

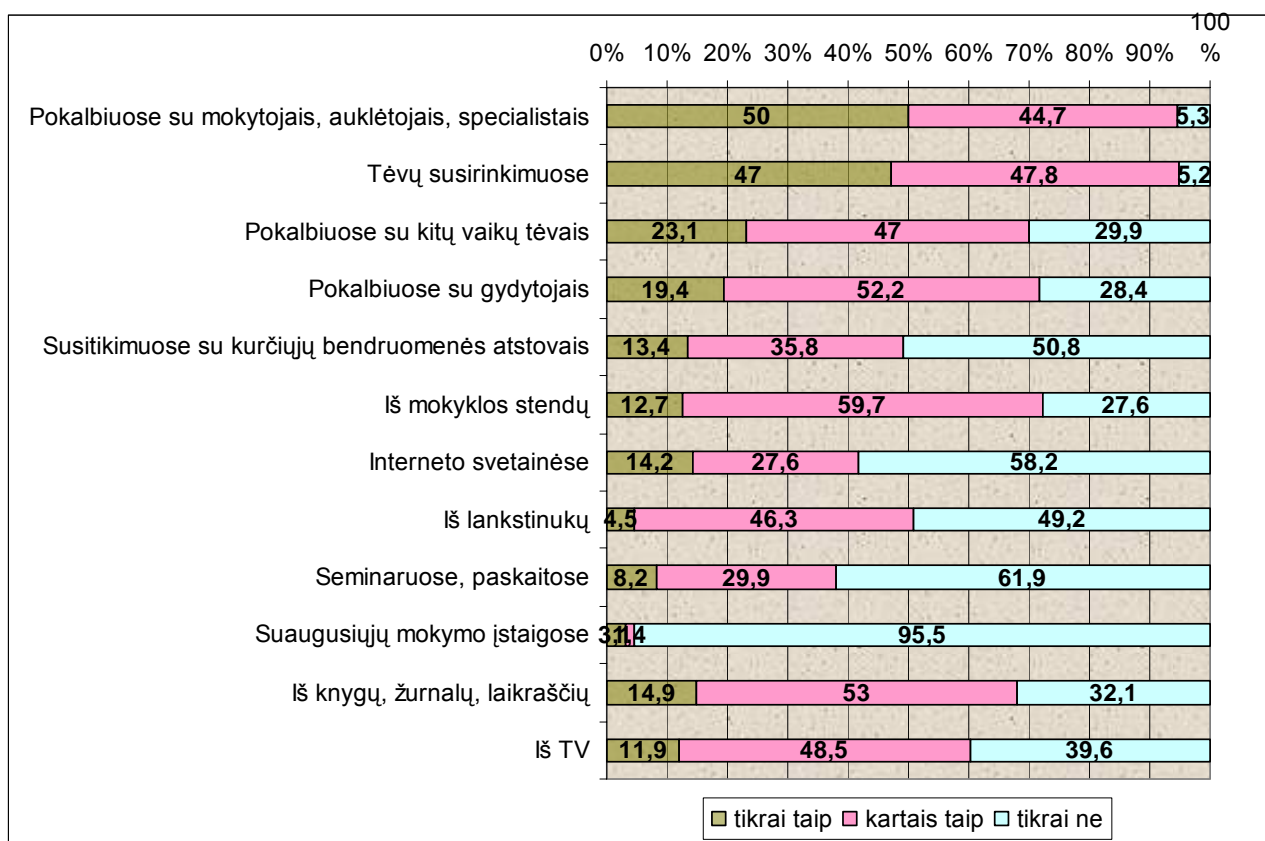

13 pav. Būdai, kuriais tėvai norėtų gauti informaciją apie ugdymo centro veiklą (n=134)

Koreliaciniai ryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos apie ugdymo centro veiklą gavimo būdų pateikti PRIEDE 5. Analizuojant socialinių - demografinių kintamųjų įtaką, matome, kad statistiškai reikšmingų sąryšių yra tarp visų nagrinėjamų kintamųjų.

Nustatant informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, gavimo būdus analizuojama, kokiais būdais tėvai sužino apie specialųjį ugdymą reglamentuojančius dokumentus,

neįgaliųjų lengvatas reglamentuojančius dokumentus, tėvų teises ir pareigas, numatytas įvairiuose valstybės ir mokyklos dokumentuose, klausos sutrikimų laipsnius, klausos sutrikimų turinčių vaikų psichologinius ypatumus, bendravimo su klausos sutrikimų turinčiais vaikais ypatumus, gestų kalbos reikšmę kurčiųjų ugdyme, klausos sutrikimų turinčių vaikų integracijos galimybes, klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo metodus (žodinis, totaliosios komunikacijos, dvikalbis), naujausius klausos aparatus ir kitą girdėjimą gerinančią aparatūrą, kochlearinius implantuos, tolesnio vaikų mokymosi galimybes (baigus mokyklą), vaikų įsidarbinimo galimybės (baigus mokyklą), kitas klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigas, klausos sutrikimų turinčių asmenų organizacijas, tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, organizacijas, kurčiųjų bendruomenę, kultūrą, istoriją (14 ir 15 paveikslus).

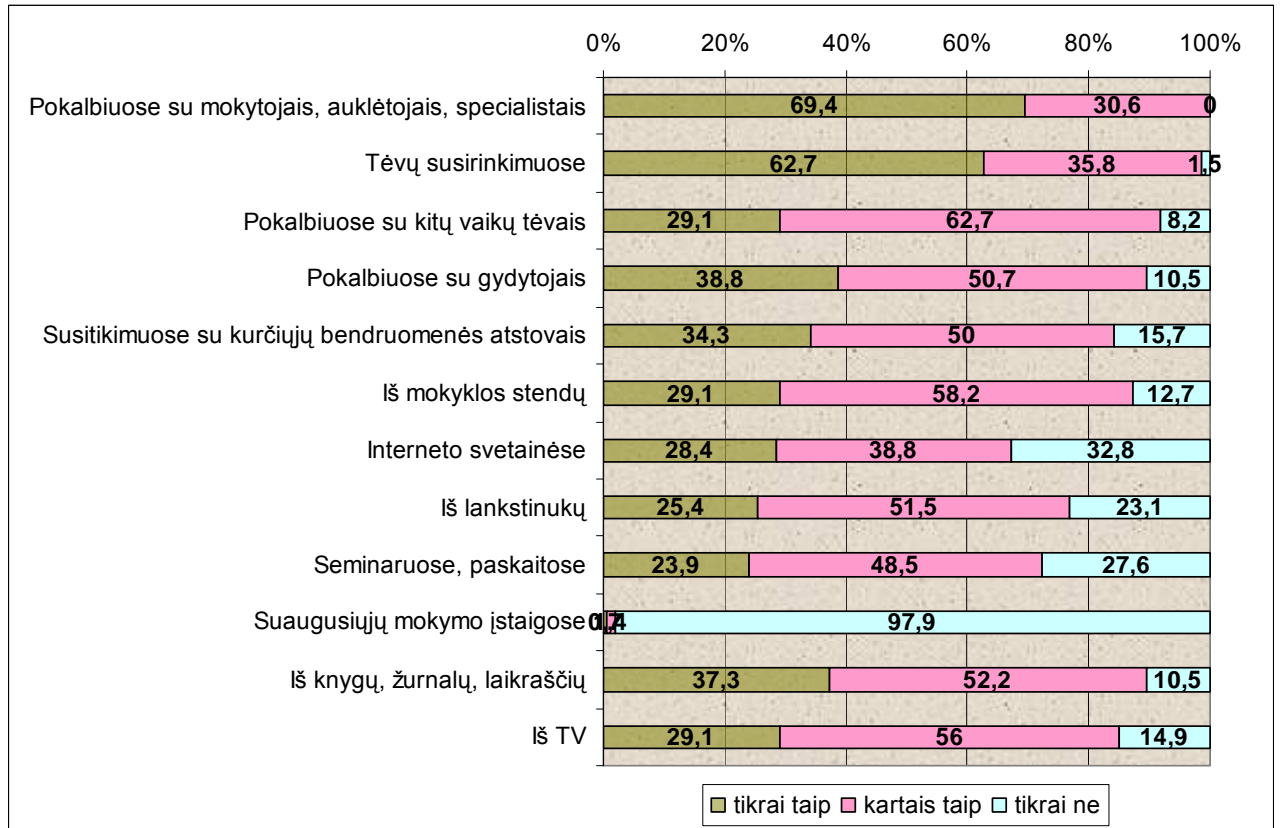

14 pav. Informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, gavimo būdai

Lygindami tėvų nuomonę apie tai, kaip tėvai gauna informaciją ir kaip ją norėtų gauti (14 ir 15 paveikslai), pastebime kai kuriuos panašumus ir skirtumus. Daugiausiai respondentų informuojama pokalbiuose su mokytojais, auklėtojais, specialistais (50%, n=67) bei tėvų susirinkimuose (47%, n=63). Galima teigti, kad šie būdai tinka daugeliui tėvų ir du trečdaliai apklaustųjų tikrai norėtų ir toliau gauti įvairių žinių tėvų susirinkimuose ir pokalbiuose su pedagogais.

Seminaruose, paskaitose, iš lankstinukų respondentai gauna mažiausiai informacijos (8,2% ir 4,5%) ir mažiausiai norėtų tokiu būdu gauti (23,9% ir 25,4%). Seminarai – tai viena iš neformalaus švietimo formų, ir juose tiriamieji nėra linkę lankytis. Aukštojoje mokykloje mokėsi ir įgavo teorinių žinių apie klausos sutrikimų turinčius asmenis tik 4,5% (n=6).

Analizuojant tėvų atsakymus (14 ir 15 paveikslai), galima daryti prielaidą, kad tėvai labiau linkę mokytis informaliai, t.y. iš TV, knygų, laikraščių, žurnalų, pokalbių su pedagogais, gydytojais, kitų vaikų tėvais.

15 pav. Būdai, kuriais tėvai norėtų gauti informaciją, aktualią klausos sutrikimų turintiems asmenims (n=134)

Koreliaciniai ryšiai tarp socialinių - demografinių kintamųjų ir informacijos, aktualios klausos sutrikimų turintiems asmenims, gavimo būdų pateikti PRIEDE 6. Analizuojant socialinių - demografinių kintamųjų įtaką, matome, kad statistiškai reikšmingų sąryšių yra tarp visų nagrinėjamų kintamųjų.

Tėvų mokymosi motyvai.

Respondentų buvo paklausta, kodėl jie nori sužinoti daugiau, ir pasiūlyta pritarti arba nepritarti teiginiams. Atsakymų variantai pateikti 11 lentelėje.

Tėvų mokymosi motyvai

<i>Aš noriu žinoti daugiau, nes:</i>	Tikrai taip	Lyg ir taip	Lyg ir ne	Tikrai ne
mane domina įvairūs klausimai apie klausos sutrikimų turinčius vaikus	58,2% n=78	29,9% n=40	7,5% n=10	4,5% n=6
žinodamas daugiau, galiu geriau suprasti savo vaiką	74,6% n=100	23,9% n=32	1,5% n=2	0
žinodamas daugiau, jaučiuosi ramiau dėl vaiko buvimo mokykloje	73,1% n=98	23,9% n=32	2,2% n=3	0,7% n=1
žinodamas daugiau, galiu ištraukti į vaiko ugdymą	65,7% n=88	26,9% n=36	6,0% n=8	1,5% n=2
žinodamas daugiau, galiu ištraukti į bendrą mokyklos veiklą	47,0% n=63	25,4% n=34	23,1% n=31	4,5% n=6
Kita				

Analizuodami duomenis, pateiktus 4 lentelėje, matome, kad mokytis ir žinoti daugiau tėvus skatina noras geriau suprasti savo vaiką ir noras jaustis ramiau dėl vaiko buvimo mokykloje. Prie „kita“ 1 respondentas teigė, kad sužinojęs daugiau apie klausos sutrikimų turinčius asmenis, gali realiau įvertinti savo vaiko galimybes.

2.2. Tėvų požiūris į dalijimąsi patirtimi

Tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, priklausymas bendrijoms. Tyrimu išsiaiškinta, kad tik 14,2% (n=19) apklaustųjų priklauso tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, bendrijoms, o 17,2% (n=23) nežino apie tokių bendrijų egzistavimą. Iš 19 bendrijos narių – 2 yra organizatoriai, 8 dažnai dalinasi savo patirtimi ir 9 – susitikimų metu dažniausiai klausosi kitų pasakojimų.

Tėvams buvo pateiktas klausimas „Ar tėvai, dalyvaudami bendrijų veikloje, gauna pakankamai informacijos jiems rūpimais klausimais?“. Šiuo klausimu savo nuomonę pareiškė ir tėvai, nedalyvaujantys bendrijų veikloje. Tik 2,2% (n=3) tyrime dalyvavusių respondentų mano, kad dalyvaudami bendrijų veikloje tėvai visada gauna jiems reikalingos informacijos, 9% (n=12) – kad dažnai, 17,2% (n=23) – kartais, 2,2% (n=3) – niekada, 69,4% (n=93) – nežino.

Į klausimą „Ar tėvai, dalyvaujantys bendrijų veikloje, supažindinami su jų edukacinėmis

teisėmis?“ beveik visi atsakė, kad „nežino“, 2,2% (n=3) – ne, 1,5% (n=2) – taip.

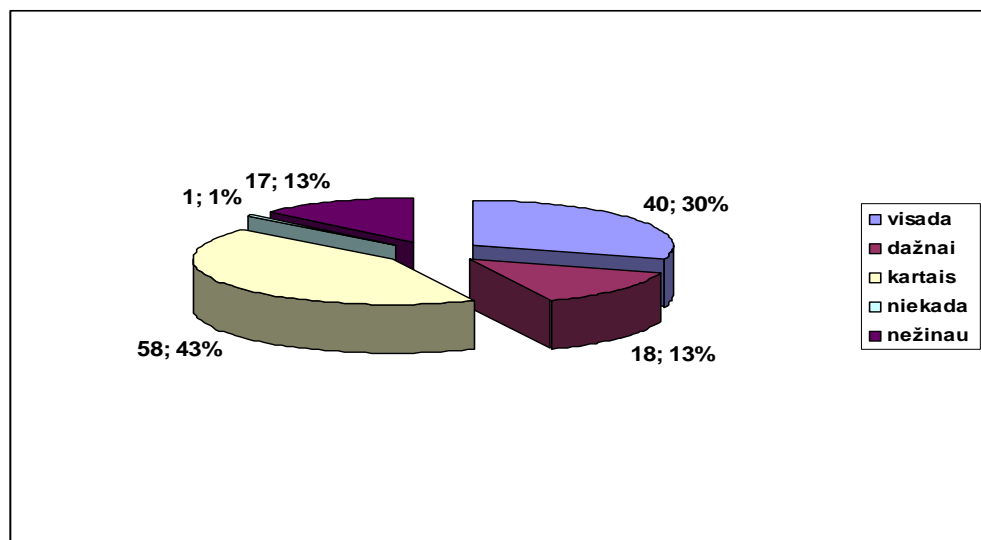
Atsakymai į klausimą „Ar tėvai, dalyvaudami bendrijų veikloje, įgyja ugdymo patirties“ taip pat kaip ir kiti atsakymai susiję su tėvų bendrijomis, nėra informatyvūs dėl mažo bendrijų narių skaičiaus apklaustųjų tarpe. 79,8% (n=107) visų respondentų atsakė, kad nežino, 11,2% (n=15) – ne, 9% (n=12) – taip.

Į klausimą „Ar bendrijose rengiami mokymai įvairiomis temomis?“ visi 19 bendrijos narių atsakė teigiamai (7 – taip, 3 – dažnai, 9 – kartais).

Apibendrintai galima teigti, kad daugelis tėvų nežino apie tėvų, auginančių klausos sutrikimų turinčius vaikus, bendrijų egzistavimą arba joms nepriklauso. Iš to galima daryti prielaidas, kad bendrijos mažai save reklamuoja ir visuomenė apie jas nežino, arba veikia gana silpnai ir tėvai netiki jų nauda. Tiksliau į iškilusius klausimus apie tėvų organizacijų veiklą galėtų atsakyti kitas tyrimas. Šiuo tyrimu siekta paanalizuoti edukacines tėvų iniciatyvas.

Tėvų požiūris į dalijimąsi žiniomis ir patirtimi tarpusavyje.

Tėvams buvo pateiktas klausimas „Ar manote, kad tėvai turėtų padėti vieni kitiems, pasidalydami turima informacija ir patirtimi?“. Atsakymą „visada“ pasirinko tik trečdalis tėvų (19 paveikslas).

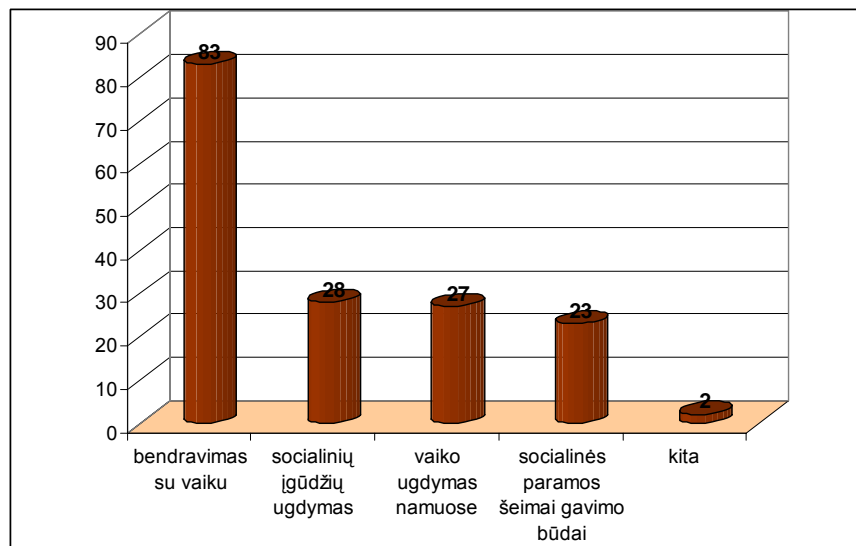
19 pav. Tėvų nuomonė apie informacinės ir edukacinės pagalbos teikimą vieni kitiems (n=134)

Jeigu mokykloje būtų organizuojama grupė TĖVAI-TĖVAMS (šioje grupėje tėvai bendrautų apie kylančias vaikų auklėjimo, ugdymo, bendravimo problemas, jų sprendimą), 43,3% (n=58) nurodė, kad norėtų joje dalyvauti. Taigi galima daryti išvadą, kad apie pusę apklaustųjų išvelgia tėvų tarpusavio bendravimo būtinumą ir pasiryžę patys tame dalyvauti.

Apie du trečdalius apklaustųjų norėtų pasidalinti žiniomis ir patirtimi su kitais tėvais, jeigu būtų sudaryta tokia galimybė, pvz., seminare, bendrame tėvų susirinkime ir pan. 16,4% (n=22)

visada tai pasiruošę padaryti, 9,7% (n=13) – dažnai, 42,5% (n=57) – kartais. Niekada nenorėtų viešai dalintis savo patirtimi 8,2% (n=11) apklaustųjų ir 23,1% (n=31) neapsisprendę.

Kokiomis temomis tėvai galėtų šviesti vieni kitus? Dauguma tėvų 61,9% (n=83) norėtų kalbėti apie bendravimo su vaiku ypatumus (17 paveikslas). 2 tėvai pasiūlė savo temas pasisakymams, tai – „ką reikia daryti tik sužinojus vaiko diagnozę“ bei „ugdymas žodiniu metodu“.

17 pav. Temos, kuriomis tėvai galėtų šviesti vieni kitus (n=134)

Įvertinus tėvų nuomones apie savo patirties sklaidą, matyti, kad daugelis apklaustųjų yra pozityviai nusiteikę edukacinei veiklai ir linkę dalyvauti tiek mobiliuose savipagalbos grupėse, tiek dalintis žiniomis ir patirtimi įvairiuose masiniuose renginiuose (susirinkimuose, seminaruose).

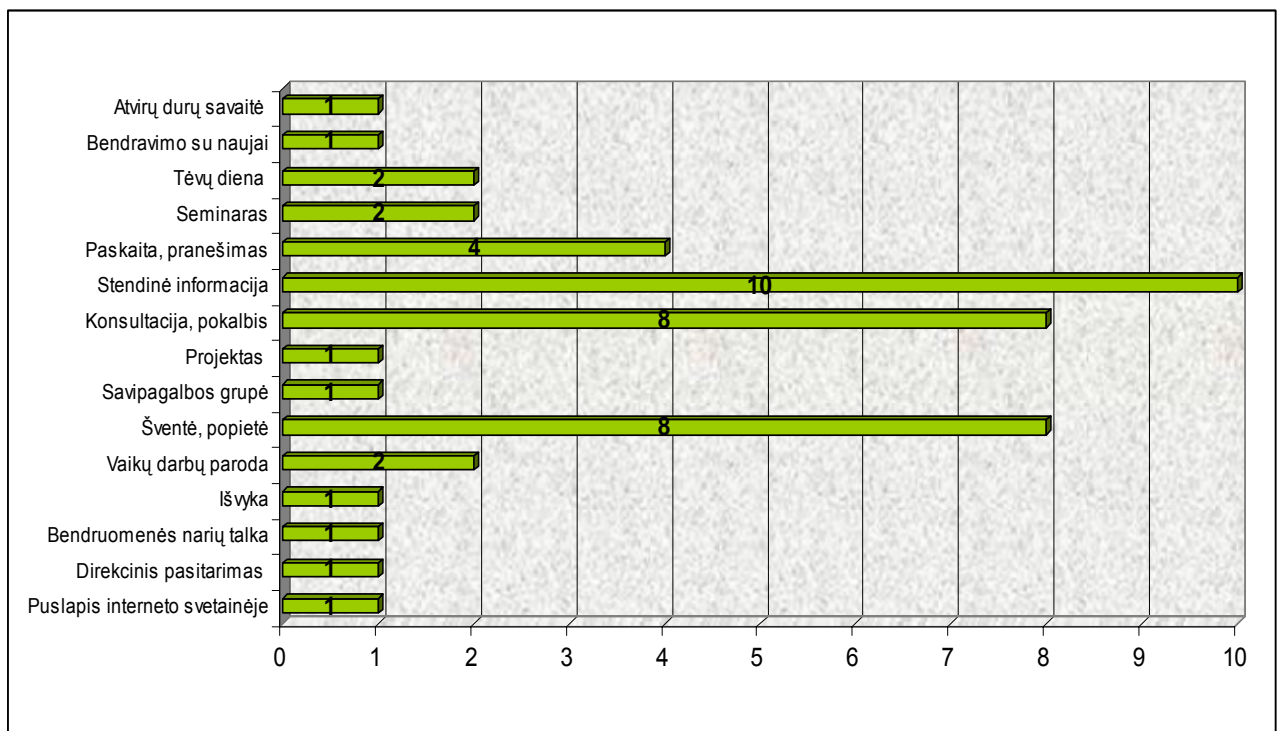
2.3. Klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos veikla tėvų švietimo srityje

Klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos veikla tėvų švietimo srityje tirta dokumentų analizės (content analysis) metodu. Analizuota vienu mokslo metų ugdymo įstaigos veiklos programa. Ugdymo įstaigos veiklos programą sudaro visų ugdymo įstaigos struktūrinių padalinių veiklos planai: Mokyklos tarybos veiklos planas, Mokinių tarybos veiklos planas, Saviraiškos ir socializacijos skyriaus veiklos planas (Mokinių sveikatingumo ir sveikos gyvensenos priemonių planas, Socialinės pagalbos vaikams darbo grupės „Aš su tavimi“ veiklos planas, prevencinės darbo grupės veiklos planas, Sportinės veiklos planas), Bendramokykliniai renginiai, Surdopedagogikos informacijos ir metodikos skyriaus veiklos planas, Specialiojo ugdymo komisijos veiklos planas, Mokyklos bendradarbiavimas su tėvais, Surdopedagogo veiklos planas, Psichologo veiklos planas, Bibliotekos – informacinio centro veiklos planas, Gamtos, socialinių, tikslųjų mokslų, dailės, technologijų, kūno kultūros mokytojų metodinės grupės veiklos planas,

Surdopedagogų, pradinių klasių mokytojų ir auklėtojų metodinės grupės veiklos planas, Lietuvių, užsienio kalbų ir dorinio ugdymo mokytojų metodinės grupės veiklos planas, Vyresniųjų klasių auklėtojų metodinės grupės veiklos planas, Direkcinių pasitarimų grafikas.

Semantiniu vienetu pasirinkti sakiniai, kuriuose yra žodžiai „tėvai“ ir „bendruomenė“. Iš minėtų dokumentų išrinkti sakiniai su šiais žodžiais (PRIEDAS 2). Gautas sakinių masyvas sugrupuotas pagal jose aprašomas arba aiškiai numanomas veiklos rūšis. Artimos savo forma veiklos rūšys apjungtos į vieną grupę (pvz., paskaitos ir pranešimai, konsultacija ir pokalbis, standinė informacija ir literatūros sąrašas). Tokie renginiai kaip Atvirų durų savaitė, Tėvų diena, Bendravimo su naujai atvykusiais vaikais ir jų tėvais savaitė – apima keletą veiklos rūšių ir informacijos perteikimo būdų, bet jie neiškaidyti į atskiras dalis, nes tai būtų dirbtinis išskaidymas. Atvirų durų savaitė – tai atviros pamokos, standiniai pranešimai, pedagogų ir mokinių kūrybinių darbų parodos; Tėvų diena – tai paskaita, informacinis pranešimas ir vaikų koncertas salėje, susirinkimai, pokalbiai ir šventinės valandėlės klasėse, pedagogų ir mokinių kūrybinių darbų parodos.

18 paveiksle matome kiekybinę išraišką veiklos rūšių ir informacijos perteikimo būdų užfiksuotų ugdymo įstaigoje vienerių mokslo metų veiklos plane.

18 pav. Ugdymo įstaigos veikla tėvų švietimo srityje

Kaip matome 18 paveiksle, daugiausiai ugdymo įstaigoje rengiama rašytinės ar vaizdinės standinės informacijos. Tačiau tik 12,7% tėvų (12, 14 paveikslai) teigia, kad gauna informaciją

tokiu būdu ir apie 30% norėtų gauti.

Mokykloje taip pat sudaromos galimybės konsultuotis ar tiesiog pasikalbėti su mokytojais. Tai atliepia tėvų poreikius, nes apie pusę apklaustųjų teigia, kad būtent kalbėdami su mokytojais ir auklėtojais, jie gauna nemažai jiems reikalingos informacijos ir sužino reikalingų dalykų. Apie 70% tikrai norėtų ir toliau gauti įvairią informaciją, susijusią su klausos sutrikimų turinčiais vaikais, pokalbio metu.

Mokykloje organizuojamos įvairios šventės ir popietės, į kurias tėvai kviečiami kaip žiūrovai. Deja, stebint renginius, tėvų matoma nedaug. Tai dera su 12 paveiksle pateiktais apklausos duomenimis – tik 15,7% respondentų nurodo, kad apie ugdymo centro veiklą sužino bendrų renginių metu.

Gausiau tėvai renkasi į renginius, kuriuose jie yra ne tik žiūrovai, bet ir veikėjai. Tai – bendruomenės narių talka, bendruomenės išvyka, Tėvų diena, seminaras. Tačiau ir šiuos renginius, kaip informacijos gavimo šaltinius, įvardijo tik trečdalis apklaustųjų.

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymo įstaiga siūlo gana nemažą pasirinkimą (15 veiklos tipų) renginių tėvams bei siekia, kad informacija būtų prieinama kuo daugiau tėvų, todėl pateikia ją įvairiais būdais: raštu, vaizdu (stendinė medžiaga), žodžiu, gestu (konsultacijos, pokalbiai), informacinių technologijų pagalba (seminarai, paskaitos, pranešimai), veikla (bendruomenei skirti renginiai, Tėvų dienos).

3. Išvados

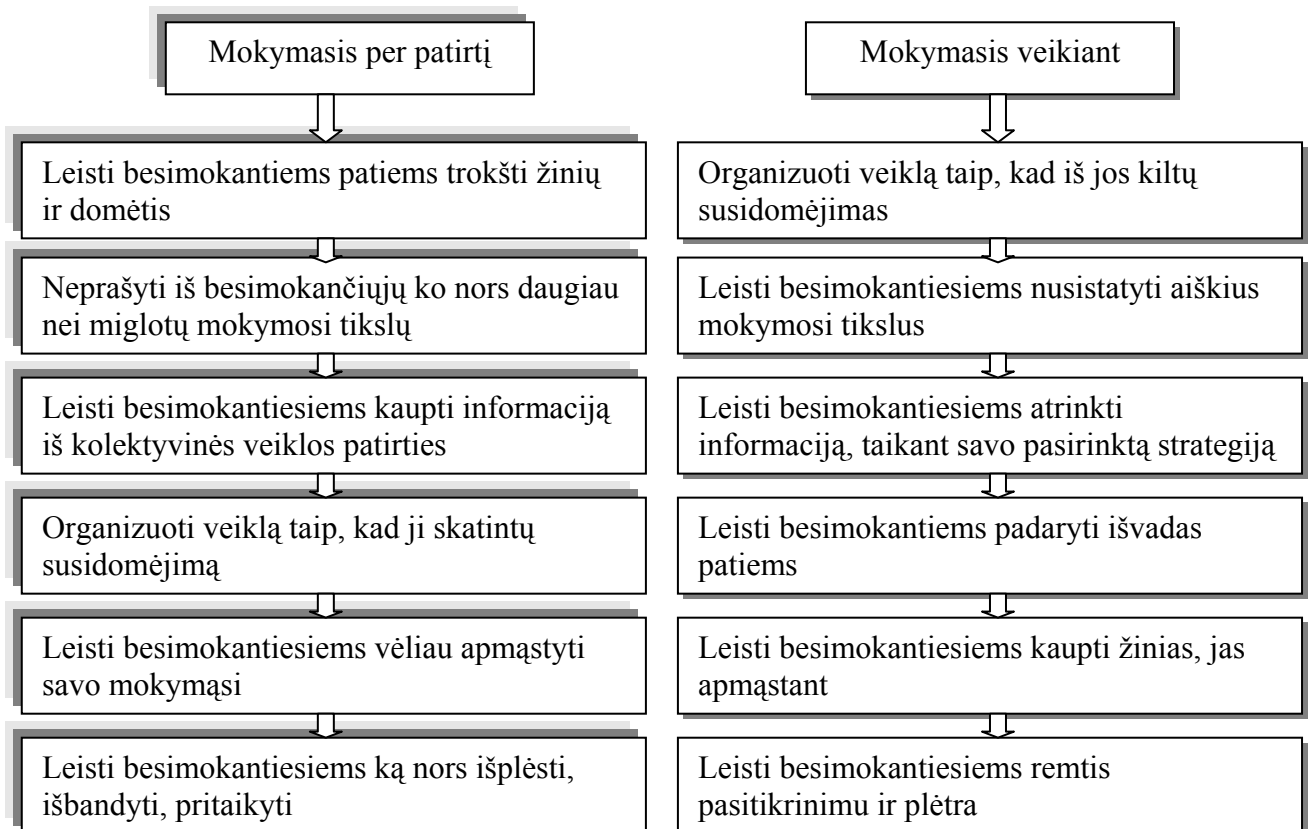
- Mokymosi visą gyvenimą paradigma siūlo naująją suaugusiųjų švietimo kultūrą, kuri savo esme yra konstruktyvi, orientuota į mokymąsi per patyrimą. 1-a hipotezė pasitvirtino.
- Konstruktyvus tėvų švietimas yra modernus suaugusiųjų švietimo reiškinys. Remiantis Juodaitytės (2001) išvadomis apie konstruktyvų ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų švietimą galima teigti, kad konstruktyvus tėvų švietimas yra svarbi sąlyga vaikų ugdymui modernizuoti, „suteikianti galimybę plėtoti konstruktyvizmu grįstus vaikų ugdymo modelius. Sėkmingas jų funkcionavimas gali veikti ir naują tėvų patirtį bei sudaryti tinkamas sąlygas kritiškai vertinti anksčiau įgytą patirtį. Tai padeda tėvams suderinti su pedagogais pažiūras, įsitikinimus, lūkesčius. Tėvų dalyvavimas konstruktyviame švietime yra viena iš pagrindinių jų edukacinių teisių, realizuojanti jų siekius dėl kokybiško vaikų ugdymo“ (Juodaitytė, 2001, p. 88).
- Tėvai nuolat patenka į praktines situacijas, kuriose įgyja žinių, mokėjimų ir įgūdžių ar įtvirtina jau turimas žinias ir taip tampa besimokančiais. Todėl pagrindiniai tėvų, kaip suaugusiųjų, švietėjų veiklos kryptis yra mokymosi procesų, kurie numato turimos asmeninės patirties pritaikymą ir plėtrą klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos atveju kūrimas. Besimokantiems tokiu atveju sudaromos galimybės siekti asmeninių tikslų ir būti atsakingais už efektyvų dalyvavimą mokymo procese.
- Atlikus tyrimą nustatyta, kad tėvai domisi ir pakankamai gerai žino apie savo vaiko veiklą mokykloje, mokyklos veiklą aplamai bei turi informacijos, susijusios su klausos sutrikimų turinčiais asmenimis. Labiausiai tėvams rūpi informacija, tiesiogiai susijusi su vaiku. 2-a hipotezė „tėvai, auginantys klausos sutrikimų turinčius vaikus, turi nepakankamai informacijos, susijusios tiesiogiai su jų vaiku, ugdymo įstaigos veikla ir klausos sutrikimų turinčiais asmenimis“ nepasitvirtino.
- Tyrimas parodė, kad tėvai prioritetą teikia informaliajam mokymuisi. Neformaliai (seminaruose) norėtų mokytis apie penktadalį tėvų, o formalaus švietimo įstaigoje – apie 2 % respondentų.
- Gerai informuoti tėvai gali pasidalinti atsakomybę už vaikų mokymo(si) procesus ir mokymo(si) rezultatus, ir gali tapti geriausiu mokykloms prieinamu mokinių pasiekimų gerinimo šaltiniu.
- Įvertinus tėvų nuomones apie savo patirties sklaidą, galime daryti išvadą, kad daugelis apklaustųjų yra pozityviai nusiteikę edukacinei veiklai ir linkę dalyvauti tiek mobiliose savipagalbos grupėse, tiek dalintis žiniomis ir patirtimi įvairiuose masiniuose renginiuose (susirinkimuose, seminaruose).
- Beveik visi klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigos struktūriniai padaliniai savo veiklos planuose numato įvairias veiklas, skirtas tėvams bei tėvų informavimo būdus. Ugdymo

įstaiga siūlo apie 15 veiklos tipų tėvams bei siekia, kad informacija būtų prieinama kuo daugiau tėvų, todėl pateikia ją įvairiais būdais: raštu, vaizdu (stendinė medžiaga), žodžiu, gestu (konsultacijos, pokalbiai), informacinių technologijų pagalba (seminarai, paskaitos, pranešimai), veikla (bendruomenei skirti renginiai, Tėvų dienos).

- Ugdymo centre galima rasti konstruktyvaus tėvų švietimo požymių (pvz., Tėvų dienos, įtraukiančios tėvus, vaikus ir mokytojus į bendrą veiklą), tačiau tai tik iš dalies atitinka mokymosi visą gyvenimą paradigmos keliamus reikalavimus. Todėl 3-ia hipotezė „klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje tėvų švietimas neatitinka mokymosi visą gyvenimą paradigmos keliamiems reikalavimams“ pasitvirtino.

4. Rekomendacijos tėvų kaip suaugusiųjų švietimo tobulinimui klausos sutrikimų turinčių vaikų ugdymo įstaigoje

- Organizuojant tėvų švietimą taikyti mokymosi analizuojant savo patirtį ir mokymosi veikiant modelius (pagal Linkaitę, 2003):

- Sukurti mokyti skatinančią sistemą (PRIEDAS 8).
- Organizuoti įvairios informacijos sklaidą atsižvelgiant į tėvų poreikius. Nuolat tirti tėvų nuostatas ir poreikius.

- Keisti pedagogų nuostatas. Organizuoti pastoviai veikiančius seminarus pedagogams „Modernūs suaugusiųjų mokymosi metodai“.
- Rengti ar dalyvauti suaugusiųjų šveitimo projektuose (pvz., nacionaliniame projekte, remiamame ES struktūrinių fondų „Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) sukūrimas ir diegimas“ įsteigiant ugdymo įstaigoje profesinio informavimo tašką (PIT). Vienas iš PIT tikslų – informuoti tėvus apie klausos surikimų turinčių vaikų tolesnio mokymosi ar įsidarbinimo galimybes).
- Įkurti internetinę svetainę tėvams arba jau esančią ugdymo centro svetainę papildyti nauju puslapiu tėvams. Svetainė turėtų būti interaktyvi, t.y., kad jos lankytojai turėtų galimybę pateikti klausimus ir gauti kvalifikuotus atsakymus.
- Realizuoti tėvų norą dalintis žiniomis ir patirtimi ir 1) rengti programas seminarų, kurių lektoriai ir praktinės veiklos vadovai būtų tėvai; 2) inicijuoti pastoviai veikiančios tėvų savipagalbos grupės susikūrimą.
- Plačiau reklamuoti ugdymo įstaigos švietėjišką veiklą, siekiant užtikrinti maksimalų tėvų informuotumą ir įsitraukimą.

LITERATŪRA

1. Ališauskas A. (1992). Vaikų vystymosi sutrikimų diagnostika. Šiauliai.
2. Ališauskas A. (1996). Vaikų vystymosi ypatingumų pažinimas ir įvertinimas. Šiauliai.
3. Ališauskas A. (2002). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai.
4. Ališauskienė S. (2003). Specialistų ir tėvų bendradarbiavimo prespozicija ir bendradarbiavimo kūrimas // Specialusis ugdymas, Nr. 1(8), p. 128-138.
5. Ališauskienė S., Miltenienė L. (2004). Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius. Šiaulių Universitetas.
6. Aronson, J. Z. (1996). How schools can recruit hard-to-reach parents. Educational Leadership, 53, 58-60. [žiūrėta 2005-10-22]. Prieiga per internetą: www.questia.com.
7. Beresnevičienė D. (2000a). Suaugusiųjų švietimo psichologiniai aspektai // Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys. Kaunas. P. 32-38.
8. Beresnevičienė D. (2000b). Suaugusiųjų švietimo vaidmuo rytų ir centrinės Europos šalyse // Savišvieta, Nr.2.
9. Brėkšta A. (2001). Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos projekto rengimo planas. [žiūrėta 2006-03-15]. Prieiga per internetą: www3.lrs.lt.
10. Comer, J. P., & Haynes, N. M. (1991). Parent involvement in schools: An ecological approach // The Elementary School Journal, 91(3), 271-277.
11. Edwards R., Alves M. J., Willie Ch.V. (2002). Student diversity, choice, and school improvement. Westport, Connecticut.
12. Epstein J. L. (1996) Perspectives and Previews on Research and Policy for School, Family, and Community Partnerships // Family-School Links: How Do They Affect Educational Outcomes? NJ. P. 209. [žiūrėta 2006-01-25]. Prieiga per internetą: www.questia.com.
13. Erting C.J., Marschark M. Spencer P.E., (2000). The Deaf Child in the Family and at School. Mahwah, New Jersey. [žiūrėta 2005-06-20]. Prieiga per internetą: www.questia.com.
14. Everard B., Morris G. (1997). Efektyvus mokyklos valdymas. Poligrafija ir informatika.
15. Family-School Links: How Do They Affect Educational Outcomes? Contributors: Alan Booth – editor, Judith F. Dunn – editor. Mahwah, NJ. 1996. [žiūrėta 2006-01-25]. Prieiga per internetą: www.questia.com.
16. Fullan M. (1998). Pokyčių jėgos. Vilnius.
17. Gevorgianienė V. (2003). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ugdant specialiųjų poreikių turinčius vaikus. Specialiojo ugdymo pagrindai: vadovėlis edukologijos specialybės studentams. Šiauliai, p. 173-195.

18. Hallahan D.P., Kauffman J.M. (2003). Ypatingieji mokiniai: specialiojo ugdymo įvadas. Vilnius.
19. Jensen E. (1999). Tobulas mokymas. Vilnius.
20. Jucevičienė P., Tautkevičienė G. (2003). Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata. Ugdymo proceso linkmės: straipsnių rinkinys. Kaunas, p. 101-105.
21. Juodaitytė A. (2001). Konstruktyvaus tėvų švietimo dimensijos ikimokyklinio ugdymo sisteminės kaitos kontekstuose // Socialiniai mokslai Nr. 1 (27), p. 80-89.
22. Juodaitytė A., Lileikaitė, V. (2003). Tėvų pedagoginės savipagalbos plėtojimas: Vokietijos ir Lietuvos patirtis // Jaunųjų mokslininkų darbai, Nr.1, 72-79.
23. Juodaitytė A., Šakalinienė, B. (1999). Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas ikimokykliniame ugdyme: strategijos projektavimas: Step by Step plėtra Rytų ir Vidurio Europos Šalyse ir Lietuvoje // Straipsnių rinkinys ALF/ Projektas „Gera pradžia“ Vilnius, 53-60.
24. Juozaitis A.M. (2000). Sąlygos suaugusiųjų mokymuisi // Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys. Kaunas, p. 12-15.
25. Kaminskienė L., Teresevičienė M. (2000). Suaugusiųjų patirtinis mokymasis ir jo skatinimo galimybės // Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys. Kaunas, p. 39-44.
26. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas.
27. Kukuraitienė N. (2005). Tėvystės įgūdžių grupė – pagalba šeimai [žiūrėta 2005-06-15]. Prieiga per internetą: www.bernardinai.lt.
28. Kurčias vaikas šeimoje (1999) / Sud. Vanagienė J. Vilnius.
29. Leigh I.W. (1999). Klausos negalė ir tėvystė: prisitaikymas ir problemų sprendimo būdai // Kurčias vaikas šeimoje: straipsnių rinkinys. Vilnius, p.98-103.
30. Lauričiukienė, L. (2002). Tėvų požiūris į dabartinę Lietuvos švietimo sistemą ir jos kaitą // Dialogas Nr. 14.
31. Liaudanskienė A. (2005). Tėvams turi rūpėti švietimas // Švietimo naujienos, Nr. 6(201).
32. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Švietimo gairės (2002). Vilnius, p.37.
33. Linkaitytė G. (2003). Lietuvos suaugusiųjų švietimo naujovės: kontekstas ir praktika // Profesinis rengimas, Nr. 6, p.52-66.
34. McLaughlin T.H. (1997). Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė. Kaunas.
35. Mačianskienė N., Gedvilienė G., Linkaitytė G., Teresavičienė M. (2004). Suaugusiųjų mokymasis. Mentoriavimas. Kaunas.
36. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001). Vilnius.

37. Normantas E. (2000). Suaugusiųjų švietimas Lietuvos informacinėje visuomenėje // Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys. Kaunas. P. 26-28.
38. Normantas E. (2001). Distancinio švietimo vaidmuo informacinėje visuomenėje [žiūrėta 2006-03-15]. Prieiga per internetą: www3.lrs.lt.
39. Pabrėžaitė J., Gumuliauskienė A. (2003). Suaugusiųjų švietimo kaitos tendencijos šiuolaikinių, edukacinių pokyčių kontekste // Jaunųjų mokslininkų darbai, Nr. 1, p. 90-97.
40. Plikšnys A. (2005). Bendrojo ugdymo veiklos kryptys 2005/2006 m.m. // Nepublikuota pranešimo medžiaga.
41. Ruškus J. (2002). Negalės fenomenas: monografija. Šiauliai, p. 179-181.
42. Salamankos deklaracija: Specialusis ugdymas ir jo vystymo metmenys//Švietimo naujovės. (1996). Nr. 1, P.3-20.
43. Schultz B.J. (1994). Das andere Lernen. Frauen in (landlichen) Elterninitiatieven. Bielefeld.
44. Simonaitienė B. (2002). Mokykla šiuolaikinėje visuomenėje (1): ką turi žinoti ir gebėti mokytojai, kad mokykla taptų besimokančia organizacija? // Neskelbta seminaro medžiaga.
45. Specialiojo ugdymo pagrindai: vadovėlis edukologijos specialybės studentams (2003) / Redaktorių kolegija: J.Ambrukaitis (sud. Ir ats. red.) ir kt. Šiauliai.
46. Stoll L., Fink D. (1998). Keičiame mokyklą. Vilnius.
47. Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys (2000) / Redaktorių kolegija: V.Dienys ir kt. Kaunas
48. Tatar, M. (1998). Extent and source of parent's school related information // The Journal of Educational research, p. 101. [žiūrėta 2005-09-20]. Prieiga per internetą: www.questia.com.
49. Teresevičienė M., Oldroyd D., Gedvilienė G. (2004). Suaugusiųjų mokymasis. VDU. P. 14-44.
50. Trečiokienė E. (2000). Europos Sąjungos suaugusiųjų švietimo prioritetai // Mokykimės tam, kad žinotume, veiktume, gyventume kartu, būtume: konferencijos medžiaga. Kaunas: Kauno rajono švietimo centras, p. 15-20.
51. Trečiokienė E. Socialinis aspektas Europos Sąjungos programos suaugusiųjų švietimo projektuose. *Moksliniai taikomieji darbai: jų rengimo metodika ir pritaikomumas kolegijų veikloje*. Konferencijos medžiaga. Utena: Utenos kolegija, 2000, 22-25.
52. Vilimienė R. (2000a). Suaugusiųjų švietimas – lygiateisė viso švietimo grandis // Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai: straipsnių rinkinys. Kaunas, p. 29-31.
53. Vilimienė R. (2000b). Naujos tendencijos, naujos iniciatyvos suaugusiųjų švietime // Savišvieta, Nr.2.
54. www.bernardinai.lt
55. www.epa-parents.org
56. www.euroguidance.lt

57. www.fepeda.net
58. www.questia.com
59. www3.lrs.lt
60. www.ndcs.org.uk
61. www.smm.lt
62. www.tevuforumas.lt

Summary

Introduction. The Memorandum of Education announced by the European Commission in 2000 initiated the broad discussion among the EU countries and countries-candidates about the common educational strategy in the building up community of knowledge (Normanas, 2001). On the base of that discussion and strategy the conception of the lifelong learning was proposed.

The learning changes the personal experience of the individual and makes him look at the world in a different way. Adults tend to learn purposively – through learning they seek to get lacking knowledge in order to solve the concrete problems, which they face. Parents face such unexpected and new problems when the hearing impairment is diagnosed to their child. The same moment these parents have to become the “experts” on deafness.

Though those parents who are active and interested in the innovations of the science, technologies, and education often have to be content with learning just from the experience of their own or other parents. Only minority of them – those who are able to communicate in English and to use the Internet – have the access to the most recent information from the foreign literature or websites.

In Lithuania the issue of parent’s education is little investigated. The formal education of adults dominates. And there is no proper attention to the education of the parents, the group of adults with certain needs and rights.

The object of the study – the education of parents in the educational institution for children with hearing disorders.

The hypotheses:

- 1) The paradigm of lifelong learning offers the modern culture of the education of the adults, which in its’ nature is constructive and oriented to the learning through the experience;
- 2) The parents of Deaf and hard of hearing children have not enough information concerning their child, the activity of educational institution, and persons with hearing disorders.
- 3) In the educational institution for the hearing –impaired children the education of the parents is inadequate to the requirements of lifelong learning paradigm.

The aim of the study – to justify theoretically and to investigate empirically the improvement of the education of parents (as adults) in the educational institution for the children with hearing impairment through the case-analysis.

Objectives of the study:

1. to justify theoretically the requirements of lifelong learning to the education of parents (as adults) with reference to the analysis of scientific literature.
2. to investigate empirically the characters and extent of the information owning by parents

and the most acceptable ways (resources) of receiving the information.

3. to identify the parents' need of knowledge.
4. to study the attitude of parents towards the sharing of knowledge and experience with each other.
5. to evaluate the possibilities of educational institution to improve the education of parents.

Base of study and participants

The subjects were the parents of pupils from one Lithuanian educational institution for the Deaf and hard-of-hearing. 176 questionnaires were prepared and distributed. The answers were received from 134 parents (mothers, fathers, foster-parents) whose children attend preliminary- the 10th grades.

Results and conclusions

The study showed that parents are interested and know quite well about the activity of their child in school, about the activities of school in general, and about persons with hearing disorders.

Parents are the most concern about the information, which is directly associated with their child.

It was found out that the parents prefer informal learning to formal one. The one fifth of the parents have expressed their wish to be educated during the seminars, and only 2 percents of respondents have named their willingness to study in the formal educational institution.

The evaluations of parents' opinions about the dissemination of their experience let us conclude that majority of respondents has positive attitude toward educational activity: they tend to participate in the mobile groups of self-assistance, to share their knowledge and experience during mass events (meetings, seminars).

Almost all departments of the educational institution for the children with hearing impairment schedule various activities for the parents and the means of informing in their activity plans. Educational institution offers about 15 different types of events for parents and seeks that as many as possible parents would have an access to the information through various resources: in written and visual forms, orally, using sign language (counseling, conversations), using ICT (seminars, lectures, presentations), organizing events (the events for school community, Parents' Days).

There is evidence of constructive education of parents in the educational center, as for example – the Parents' days, involving parents, children and teachers in the joint activity.

In order to improve the education of the parents as adults in the educational institution for the children with hearing impairment it is recommended to apply the models of learning through analyzing your own experience and learning while acting, to develop the system that promote learning, to organize the dissemination of various information considering the needs of parents.

